



**Борлиқ ато этувчи ва
Раҳми Аллоҳ номи билан**

Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги (2-жилд)

«Андишаи нур» муассасасининг
таржимонлар ва муаллифлар гуруҳи



Al-Mustafa nomli xalqaro
tarjima va nashr etish markazi

Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, -2жилд

«Андишаи нур» муассасасининг таржимонлар ва муаллифлар гуруҳи

Нашр навбати: Биринчи - 2015 - йил / 1436 - ҳижрий

Ношир: Ал-Мустафо номли халқаро таржима ва нашр этиш маркази

Адади: 300 нусха

ISBN: 978-964-195-182-7

آموزش مفاهيم قرآن كريم (جلد ۲)

سال چاپ: ۱۳۹۴ ش / ۲۰۱۵ م / ۱۴۳۶ ق
قیمت: ۱۱۵۰۰۰ ریال
شمارگان: ۳۰۰

مرجع تولید: انجمن اندیشه نور
نوبت چاپ: اول
چاپ: نارنجستان

©Китобнинг барча ҳуқуқлари ношир учун ҳимояланган.

- IRAN, Blv Moallem Ouest (hujjatiyyeh) – fax : +98 25-37839305-9
- IRAN, Blv Mohammad Amin, bifurcation Salariyyeh – Tél.: +98 25-3213133060
fax : +98 25-32133146

pub.miu.ac.ir miup@pub.miu.ac.ir

WE WISH TO ACKNOWLEDGE THE ASSISTANCE OF ALL FOR FINALIZATION OF THIS BOOK

Ношир сўзи

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾

«Дарҳақиқат, Биз Қуръонни эслатма олиш учун осон қилиб қўйдик. Демак, бирор эслатма олгувчи борми?». (Қамар 17- оят)

Агар эшитиш учун қулоқ, кўриш учун кўз ва англаш учун ақл-онг мавжуд бўлса, башариятнинг сўнгги саодат йўлини кўрсатадиган ва доимо инсонни Ҳақ таолонинг даргоҳига яқинлаштирадиган Аллоҳнинг каломи бўлмиш Қуръон Каримнинг тиловат қилинаётгандаги ёқимли оҳангидан устун ва гўзал қайси бир каломни топа олиш мумкин?

Сизнинг қўлингиздаги қадриятли илмий асарнинг иккинчи жилди ўзбек тилида **Қуръон Карим маъноларини ўрганиш** мақсадида таржима ва таълиф этилди.

Ал-Мустафо номли халқаро таржима ва нашр этиш маркази Андишаи нур номли муассасанинг муаллифлар гуруҳига ушбу асарни ёзгани сабабли ўз ташаккур ва миннатдорчилигини билдириб, ушбу асарни ақл-идрок эгаси бўлмиш барча имонли инсонларга тақдим этади.

**Ал-Мустафо номли халқаро
таржима ва нашр этиш маркази**

Мундарижа

Сўзбоши	11
А. Қуръони Карим маъноларини ўрганишдан кўзланган мақсадлар;	13
В. Мақсадга эришишнинг беш усули;	14
Дарсларнинг тузилмаси;	15
1. Дарснинг ўнга ибораси;	15
2. Таниш ва янги сўзларнинг жадвали;	16
3. Машқлар ва саволлар;	17
4. Қуръони Карим тили;	18
5. Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз;	19
6. Озод машқ;	19
Мухим эслатма	20
Биринчи қисм: Аллоҳни таниш	
17-Дарс: Аллоҳнинг белги-нишолари	23
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	25
Машқлар ва саволлар	26
А. Қайси маъно тўғри?	26
Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?	27
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	31
18-Дарс: Аллоҳнинг сифатлари (1)	34
Азиз Қуръон ўрганувчилар!	34
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	36
Машқлар ва саволлар	37
А. Қайси маъно тўғри?	37
Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?	37
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	42
19-Дарс: Аллоҳнинг сифатлари (2)	46
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	48
Машқлар ва саволлар	49
А. Қайси маъно тўғри?	49

8 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?	49
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	53
20-Дарс: Аллоҳга ибодат	56
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	58
Машқлар ва саволлар.....	59
А. Қайси маъно тўғри?	59
Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?	60
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	64
Иккинчи қисм: Ваҳий ва пайғамбарлик	
21-Дарс: Пайғамбарларнинг вазифаси	71
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	73
Машқлар ва саволлар.....	74
А. Қайси маъно тўғри?	74
Б. Қайси сўзлар, тўғри жавобдир?	75
Фойдали эслатма:	78
Қуръони Карим тили	79
Сўз туркумлари	79
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	81
22-Дарс: Иброҳим пайғамбар (а).....	85
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	87
Машқлар ва саволлар.....	88
А. Қайси маъно тўғри?	88
Б. Қайси сўзлар, тўғри жавобдир?	89
Қуръони Карим тили.....	92
Сўзлар туркумини ўрганиш учун машқ.....	92
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	93
23-Дарс: Мусо пайғамбар (а).....	97
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	99
Машқлар ва саволлар.....	100
А. Қайси маъно тўғри?	100
Б. Қайси сўзлар, тўғри жавобдир?	101
Қуръони Карим тили.....	105
Мозий ва музориъ феъллари	105
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	106
24-Дарс: Ислом пайғамбари (с.а.о)	110
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	112
Машқлар ва саволлар.....	113
А. Қайси маъно тўғри?	113
Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?	113
Қуръони Карим тили.....	117
Ҳарф	117

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз118

Учинчи қисм: Қуръони Карим

25-Дарс: Қуръоннинг нозил бўлиши125

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали127

Машқлар ва саволлар.....128

А. Қайси маъно тўғри?128

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?129

Қуръони Карим тили132

Турдош калималар132

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз134

26-Дарс: Қуръоннинг хусусиятлари (1)138

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали140

Машқлар ва саволлар.....141

А. Қайси маъно тўғри?141

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?141

Қуръони Карим тили145

Калималарнинг ўзаги.....145

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз146

27-Дарс: Қуръоннинг хусусиятлари (2)150

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали152

Машқлар ва саволлар.....153

А. Қайси маъно тўғри?153

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?154

Қуръони Карим тили158

Ваздош калималар.....158

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз160

28-Дарс: Қуръонда Таврот ва Инжил164

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали166

Машқлар ва саволлар.....167

А. Қайси маъно тўғри?167

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?168

Қуръони Карим тили172

Калималар вазни.....172

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз174

Тўртинчи қисм: Вилоят (Пешволик)

29-Дарс: Аллоҳнинг эгаллиги ва ҳукмронлиги181

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали183

Машқлар ва саволлар.....184

А. Қайси маъно тўғри?184

Б. Қайси ибора, тўғри жавобдир?184

Қуръони Карим тили189

10 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Музақкар ва муаннас	189
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	192
30-Дарс: Аллоҳнинг ҳидояти.....	195
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	197
Машқлар ва саволлар.....	198
А. Қайси маъно тўғри?.....	198
Б. Қайси ибора, тўғри жавобдир?	199
Қуръони Карим тили	203
Бирлик, иккилик, кўплик.....	203
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	205
31-Дарс: Аллоҳнинг вилояти (йўлбошчилиги)	209
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	211
Машқлар ва саволлар.....	212
А. Қайси маъно тўғри?.....	212
Б. Қайси ибора, тўғри жавобдир?	213
Қуръони Карим тили.....	217
Кўплик шакли.....	217
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	219
32-Дарс: Пайғамбарлар ва ворисларнинг вилояти	223
Таниш ва янги сўзларнинг жадвали	225
Машқлар ва саволлар.....	226
А. Қайси маъно тўғри?.....	226
Б. Қайси ибора, тўғри жавобдир?	227
Қуръони Карим тили.....	231
Кўпликнинг турлари.....	231
Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз	233
Сўзларнинг алифбо тартибидаги мундарижаси	237

Сўзбоши

﴿هُدَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ﴾

«Бу (Қуръон) одамлар учун (тўғри йўлни) баён қилувчи ва тақводорлар учун ҳидоят ва панд-насиҳатдир.» (Оли Имрон, 138-оят)

Инсонлар учун тўғри йўлни баён қилувчи ва тақво эгалари учун ҳидоят ва панд-насиҳат бўлмиш ушбу илоҳий китоб, яъни Қуръони Каримнинг маъно-мафҳумларини фаҳмлаш ва унинг ибораларини сўзма-сўз таржима қилиш араб тилини билмайдиган шахслар учун зарур эканлиги шубҳасиздир.

Мазкур мақсадни амалга ошириш учун, Қуръони Карим маънолари таржимасини осонлик билан ўрганиш услубини қўлга киритиш мақсадида охириги йигирма йил давомида кўп саъй-ҳаракатлар қилинди. Бунинг натижасида бу хусусда амалиётда қўлланадиган янги илмий услублар кашф этилди. Ушбу китоб янги илмий услублар иштиёғи бўлган шахсларга Қуръони Карим маъно-мафҳумларини тез орада ўзлаштириб, нурафшон тафсир водийсига дохил бўлишга кўмак этади. Қуръони Каримнинг амалда кўп қўлланадиган ва такрорланиб келадиган сўз ва ибораларини ўргатиш сўнгги таълимий услублар жумласидандир. Ушбу китобнинг биринчи жилдида

12 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

айтиб ўтганимиздек, Қуръони Карим тахминан 78 мингга яқин сўздан ташкил топган бўлиб, уларнинг кўпи такрорланиб келган.

Қўлингиздаги Қуръони Карим маъноларини ўрганиш учун ҳозирланган тўрт жилдди китобда чамаси учдан икки қисми амалда кўп қўлланадиган (ўн мартадан ортиқ такрорланган) Қуръоннинг 1460 дан ортиқ сўз ва иборалари келтирилиб, Қуръони Карим оятларидан фойдаланган ҳолда янгича таълим бериш тизими баён этилган. Шу тизимда азиз Қуръон ўрганувчилар мазкур сўз ва иборалардан ташкил топган Қуръони Каримнинг кўпгина содда ва осон оятларини таржима қилиш қобилиятига эга бўладилар. Қуръони Каримнинг деярли барча асосий таълимотлари мана шу содда ва осон оятларда келганини назарга олган ҳолда Қуръоннинг бу турдаги таълимотларига эришиш осон бўлади, деган умиддамиз.

Қуръон ўрганувчилар ушбу таълим тизимида Қуръоннинг амалда кўп қўлланадиган сўз ва ибораларидан 766 дан ортиқ сўзларнинг маъноси билан танишадилар. Ўрта маълумотга эга бўлган биродарларимиз ва опа-сингилларимиз меҳрибон Аллоҳнинг мадади ва ўзларининг мустаҳкам ирода-истаклари билан Қуръони Карим маъно-мафҳумларини ўрганишга киришиб, ушбу тўрт жилдлик китобнинг жозибадор ва содда услуби орқали Қуръоннинг кўпгина осон оятларини таржима қилиш қобилиятига эга бўлиб, Қуръони Каримнинг 86% дан ортиқ сўз ва ибораларини ўрганиб оладилар. Таъкидлаш лозимки, 86% сўзларнинг маъносини ўрганиш бу – Қуръон оятларининг таржимасини шу миқдорда билиш, дегани эмас. Зеро, Қуръон оятларининг таржимасида сўз ва ибораларнинг маъносини билишдан ташқари бошқа нарсаларни ҳам билмоқ

зарур бўлиб, Қуръон ўрганувчилар бу тўрт жилдли китобда фақат уларнинг айримлари билан танишадилар.

Сиз азизлар ушбу китобдаги дарсларнинг тузилмаси билан кўпроқ таниш бўлишингиз учун, ҳар бир дарснинг турли қисмларини изоҳлаймиз. Бундан олдин, сизнинг эътиборингизни икки муҳим масалага; Қуръон маъноларини ўрганишдан кўзланган мақсадлар ва унинг асосларига жалб этамиз:

А. Қуръони Карим маъноларини ўрганишдан кўзланган мақсадлар;

Қуръони Карим маъноларини ўрганишдан кўзланган мақсадлар қуйидагилардан иборат:

1. Қуръони Каримда кўп қўлланадиган сўз ва ибораларнинг маъносини аста-секинлик билан тушуниш
2. Алоҳида ва сўзма-сўз услубда Қуръоний бирикма ва ибораларни таржима қила олиш қобилияти
3. Қуръони Каримнинг осон оятларини таржима қилиш учун маҳорат касб этиш
4. Қуръони Карим билан улфатлашиш ва узлуксиз қироат қилиш ёғдусида кўпгина Қуръон оятларининг таълими ва сабоқини тушуна олиш қобилияти
5. Шахсий ва ижтимоий ҳаётда Қуръоннинг кўрсатмаларига амал қилиш ва Қуръоний одоб-ахлоқ билан зийнатланиш учун замин яратиш

Шубҳасиз, ушбу китоб муаллифлар нигоҳидан Қуръон билан улфатлашишнинг бошланиш босқичи бўлиб, Қуръон ўрганувчиларнинг тафсир илмига бўлган эҳтиёжини қондира олмайди. Балки, унда Қуръонни чуқур ва аниқ фаҳмлашга

14 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

бўлган ҳожатмандлик ҳиссини кучайтиради ва унинг Қуръон таълимотларини ўрганишга бўлган иштиёқини оширади.

В. Мақсадга эришишнинг беш усули;

Азиз Қуръон ўрганувчилар юқорида зикр этилган мақсадларга эришиш учун қуйидаги усулларга эътибор қаратмоқлари лозим:

1. Тадриж ва аста-секинлик усули; Қуръони Каримнинг 1460 дан ортиқ сўз ва ибораларини 64 дарс орқали ўзлаштириб олиш учун, Қуръон ўрганувчилар ушбу сўз ва ибораларни тадрижан ва аста-секинлик билан ўрганиб олиб, хотираларида сақламоқлари керак. Бошқача айтганда, ҳар бир дарсдаги Қуръоний иборалар ва уларнинг маъноларини ўз ўрнида ўрганиб олишлари керак бўлади.

2. Такрорлаш ва машқларни ечиш усули; Машқларни хилма-хил келтириш, Қуръоний сўз ва ибораларни турли хил шаклларда баён этиш билан мазкур усулга риоя қилинган, шарти шуки, муҳтарам Қуръон ўрганувчилар ҳамма машқларни диққат ва иштиёқ билан бажаришга азму қарор қилсинлар.

3. Мунтазам ва узлуксиз равишда давом эттириш усули; Қуръони Карим маъноларини ёд олиб фақат мунтазам саъй-ҳаракат қилиш билан, давом эттирган ҳолдагина ушбу таълим олиш тизими фойдали ва самарали бўлади. Чунончи, ҳар дарсни ёд олиб ўзлаштириш бир ҳафтага мўлжалланган бўлса, ора бир кун ва уч навбатда машқларни бажаришга бел боғланг ва дарсларни ўзлаштириш муддатида ўртага вақт тушишига йўл қўйманг.

4. Мустаҳкамлаш усули; Ёд олиб ўрганган масалаларингизни мустаҳкамлаб олиш учун, ушбу тавсияларга амал қилинг:

Биринчи; Кўпчилик (2 ёки 3 киши) бўлиб, дарслар юзасидан мубоҳаса ва муколама ўтказинг.

Иккинчи; Қуръони Карим маъноларини ўрганиш китобининг ҳар бир жилдини пухта ўрганиб олгач, унинг дарсларини хоҳловчи шахсларга таълим беринг.

5. Қизиқтириш усули; Сиз азиз Қуръон ўрганувчилар тўрт усулни, яъни тадриж, такрорлаш ва машқларни ечиш, давом эттириш ҳамда мустақамлашни инобатга олиб, тавсияларга амал қилсангиз, сизнинг Қуръони Каримга ва унинг оятлари маъно-мафҳумини фаҳмлашга бўлган қизиқишингиз янада ошади. Бу масаланинг ўзи Қуръони Карим маъноларини таълим олишни давом эттиришингизга сабаб бўлиб, сизда туртки ва иштиёқ яратади.

Дарсларнинг тузилмаси;

Дарсларнинг сарлавҳаси ва тузилмаси қуйидагилардан иборат:

1. Дарснинг ўнга ибораси
2. Таниш ва янги сўзларнинг жадвали
3. Машқлар ва саволлар
4. Қуръони Карим тили
5. Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз
6. Озод машқ

Азиз Қуръон ўрганувчилар кўпроқ маълумотга эга бўлишлари учун, мазкур сарлавҳаларнинг ҳар бирига изоҳ бериб ўтамыз.

1. Дарснинг ўнга ибораси;

Ўнтадан ташкил топган иборалар ҳар дарснинг бошланиш қисми бўлиб, Қуръон оятлари ва ибораларини ташкил этади.

16 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Ҳар бир дарсни ўрганиш ушбу ўнта иборани мутолаа ва қироат қилиш билан бошланади.

Ушбу ибораларни қироат қилишдан қўзланган бош мақсад, Қуръони Карим матнини равон ўқишдир. Иккинчи мақсад эса, ушбу ибораларни илк бора ўқиш билан уларни қай даражада таржима қила олиш қобилиятига эга эканингизни чамалаб кўришдир.

Дарсинг ҳамма машқларини ечиш, ушбу ибораларнинг маъносини тушуниб таржима қилишга замин яратади.

Барча машқларни бажариб бўлгач, ушбу ўнта Қуръоний ибораларни сўзма-сўз таржима қилиш дарсинг сўнгги машқи ҳисобланади.

Ушбу ўнта иборани таржима қилишда қийинчилик ва нотавонлик ҳис қилсангиз, берилган машқларни яхши ва пухта бажармаганингизни тан олиб, уларни қайтадан кўриб чиқинг.

Ушбу ибораларни таржима қилаётиб, дарсинг мавзуси билан оятларнинг маъно-мафҳуми ўртасидаги ўзаро боғлиқликни топинг.

2. Таниш ва янги сўзларнинг жадвали;

Шундай сўзларга *«таниш сўзлар»*, деб айтиладики, улар;

Ўзбек тили ва адабиётида қўлланилган ва сиз уларнинг аксари билан танишсиз. Масалан: «молик, эга: مَالِك»

Кундалик суҳбатингизда уларни бир неча маротаба қўллагансиз ва улар сизнинг фикрингизга таниш сўзлардир. Масалан: «фарқ, ихтилоф: اِخْتِلَاف»

Бундай сўзларни келтиришдан мурод, Қуръон ўрганувчиларнинг маълумотидан фойдаланиб, кўплаб Қуръон ибораларини тушуниш осон эканлигини кўрсатишдир. Китобдаги

дарслар сўзларининг 30% дан ортиғи таниш сўзлардан иборат.

Аммо янги сўзлар эса, эҳтимол илк бор улар билан танишаётган бўлиб, уларнинг маъносини билмасиз. Бу сўзлар ҳар дарсда одатда чамаси 14 сўзни ўз ичига олади. Ушбу китобнинг дарсларида келтирилган янги сўзлар сони 750 сўздан ортиқроқдир.

Азиз Қуръон ўрганувчилар дарс сўзлари (таниш ва янги сўзлар)ни яхши ўрганиб олиш учун саъй-ҳаракат қилингиз. Зеро, сўзларнинг маъносини мукамал ўрганиб олмаганингиз тақдирда, дарснинг Қуръоний ибораларини таржима қилиш сизларга мумкин бўлмайди.

3. Машқлар ва саволлар;

Бу қисм қуйидаги беш машқни ўз ичига қамраб олади:

«**Биринчи машқ**»; Таниш ва янги сўзларнинг жадвалида келтирилган сўз ва ибораларнинг маъноларини мустақам ўрганишга қаратилган. Ушбу машқни бажараётиб, бирор сўзнинг маъносини эслай олмасангиз ёки унинг маъносида шубҳага борсангиз, дарров сўзларнинг жадвалига мурожаат қилинг. Сўзлар жадвалига такроран мурожаат этиш сўзларни яхшироқ ўрганишга олиб келади.

«**Иккинчи машқ**»; Икки жавобли машқлар бўлиб, сизларга бирикмалар ва ибораларни таржима қилишингизда ёрдам бўлиши учун режалаштирилган. Агар дарс ибораларида бирор бир қийин ибора мавжуд бўлса, одатда ушбу машқда келтирилади.

«**Учинчи машқ**»; Қисқа бирикмалар ва ибораларни таржима қилишга ихтисосланган. Ушбу машқда ҳар бирикма ва иборани таржима қилишдан олдин, унинг сўзларини бир-биридан ажратишга ҳаракат қилинг. Токи, ҳар бир бирикмани таржима

18 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

қилишда ҳеч бир сўзнинг маъноси ташлаб ўтилмасин. Мисол тариқасида остки намуналарга диққат қилинг:

Фаришталар учун: لِّلْمَلَائِكَةِ - لَ + الْمَلَائِكَةِ

Парвардигорингиз: رَبُّكُمْ = رَبُّ + كُمْ

Ўз жонлари билан: بِأَنْفُسِهِمْ = بِ + أَنْفُسِهِمْ + هُمْ

Сизларга ризқ қилиб берганимиз: مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ = مِنْ + مَا + رَزَقْنَا + كُمْ

нарсадан

«**Тўртинчи машқ**»; Энг охирги машқни, яъни дарс матнининг ўнга иборасини ҳал қилишингиз учун, сизни дарсга тайёрлаш мақсадида режалаштирилган.

«**Бешинчи машқ**»; Дарс матнининг ўнга иборасини сўзма-сўз ва аниқ шаклда таржима қилишдан иборат. Бу Қуръоний иборалар бирор мавзу сифатида сараланган бўлиб, Қуръон оятларини таржима қилишда малакангиз ошиши билан биргаликда, тадрижан ва аста-секин Қуръони Карим таълимотлари билан ҳам танишиб борасиз.

4. Қуръони Карим тили;

Араб тили бўлмиш Қуръони Карим тилини ўрганиш ушбу китобнинг дарсларида фақат амалиётда қўлланиш томони инобатга олинган бўлиб, ушбу машғулот тўғридан тўғри араб тили ва адабиётини ўргатиш мақсадида тузилмаган. Бинобарин, амалда кўп қўлланадиган сўзларни келтириш билан бир қаторда араб тили ва адабиётига доир айрим масалалар тамоман осон ва содда шаклда ҳамда зарур миқдорда айтиб ўтилади. Мисол тариқасида; турдош калималар ва вазндош калималар билан танишиш, бирлик, иккилик ва кўплик исм (от)ларни тузатиш тарзи, исм фозил, исм мафъул, мозий ва музореъ феълларни таниш ва шунга ўхшаш масалаларга эътибор қаратилган.

5. Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз;

Қуръони Карим маъноларини ўрганиш учун бирор муайян мавзуга тегишли Қуръон оятларини амалда кўп қўлланадиган сўзларни асос қилиб саралаш ўта машаққатли бир ишдир. Аммо ушбу китобнинг муаллифлари қуйидаги сабабга кўра, бу қийинчиликни астойдил қабул қилдилар:

Қуръон ўрганувчилар Қуръоннинг кўплаб оятларини таржима қилиш қобилиятига эга бўлишлари билан биргаликда, Қуръоннинг умумий шаклдаги ўн икки мавзусига оид айрим оятлар билан танишиб оладилар. Ушбу ўн икки мавзунинг ўзи 62 та кичик мавзуларни ўз ичига қамраб олади ва бу эса арзигулик ва амалда қўлланадиган бир мақсадни таъминлайди. Зеро, Қуръон ўрганувчи биродарларимиз ва опа-сингилларимиз мазкур мавзулардан шахсий ва ижтимоий ҳаётларида баҳра олишлари кўзда тутилган. Айниқса агар ушбу оятларни ёд олсалар, эътиқодий, ижтимоий, сиёсий ва ахлоқий масалаларда улардан фойдалана оладилар.

6. Озод машқ;

Ушбу машқ Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ иштиёқи ва қобилияти бўлган махсус Қуръон ўрганувчилар учун тузилган. Ушбу дарсларнинг ҳосили улар учун бир неча баробар бўлади. Шу шарт биланки;

Биринчидан, дарснинг ўнга Қуръоний ибора ва оятларини таржима қилишда диққат қилиш ҳамда устознинг раҳнамолигида амалга оширилган саҳиҳ ва тўғри таржимадан фойдаланиб, ўз таржимангизни баҳолашдан ғафлатда қолмаслик;

Иккинчидан, озод машқни тўғри таржима қилганингизга

ишонч ҳосил қилиш учун, араб тили ва унинг луғатини яхши билган таниш дўстларингизнинг маслаҳатидан ва ниҳоят устознинг кўмагидан фойдаланиш ва кейин эса, озод машқнинг ибораларидаги янги сўзларнинг маъноларини ёд олиш сиздан кутилади.

Муҳим эслатма

Қуръони Карим маъноларини ўрганишга қизиқиши ва иштиёқи бўлган сиз азиз ўқувчиларга ушбу тўрт жилдли китобни дарсга қатнашиб, билимли муаллимнинг назари остида ўқишингизни тавсия этамиз. Дарсга ва устозга қўлингиз етмаган тақдирда сиртки ўқиш тарзда мубоҳаса ва муколама қиладиган бир гуруҳ тузиб таълим олишни йўлга қўйинг. Бунинг учун, ҳар бир дарсни муколамачи дўстингиз билан биргаликда ўқиб ўзлаштиринг ва унинг машқларини биргаликда маслаҳатлашиб, диққат билан бажаринг.

Суҳбатимиз пировардида сиз муҳтарам биродарлар ва опасингилларни Қуръони Карим маъно-мафҳумлари ва уларнинг таржимасини ўрганишга бел боғлаб, Аллоҳ Каломининг мухотаби бўлганингиз учун, табриклаймиз ва меҳрибон Тангрининг Ўзидан биз ва сизларни ушбу нуруний йўлга қадам қўйиб, уни охирга қадар давом эттиришда муваффақ бўлишимизни ожизона сўраймиз.

«**Андишаи Нур**» Муассасасининг Муаллифлар Гуруҳи

Биринчи қисм
Аллоҳни таниш

17-Дарс

Аллоҳнинг белги-нишолари

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг. Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз ибораларни + кўрсаткичи билан белгиланг.

(Ҳамд: 1) ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ .1

(Раъд: 3) ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ .2

(Раъд: 4) ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ .3

(Наҳл: 11) ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ .4

(Наҳл: 67) ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ .5

(Анкабут: 44) ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ .6

24 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

(Рум: 20)

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ﴾

.....

(Рум: 22)

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوَالِدِكُمْ﴾

.....

(Фуссилат: 37)

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ﴾

.....

(Шуро: 29)

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

.....

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Таниш ва янги сўзларнинг маъносини ўқиб ўрганиб, уларни хотирангизда сақланг. Ундан кейин, оила аъзоларингиздан бири, сўзларни ва уларнинг маъноларини сиздан сўрасин. То сўзларнинг маъноларини билишингизга ишонч ҳосил қилинг.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
тиллар	اللِّسَّة	۱	оят-мўъжиза, белги	آيَة	۱
билан, га	بِ	۲	оят- мўъжизалар, белгилар	آيَات	۲
эканлиги, лиги	أَنَّ	۳	алмашиб туриш, хилма-хиллик	إِخْتِلَاف	۳
албатта, зотан	إِنَّ	۴	ер	أَرْض	۴
турпоқ	تُرَاب	۵	Аллоҳ, Худо, Тангри	الله	۵
яратди	خَلَقَ	۶	ранглар	ألوان	۶
у, ушбу	ذَلِكَ	۷	ном, исм	إِسْم	۷
да	فِي	۸	яратиш, яратмоқ, яратилиш	خَلَقَ	۸
сизнинг, сиз	كُم	۹	Борлиқ ато этувчи	رَحْمَن	۹
шубҳасиз, дарвоқе	لَا	۱۰	раҳмли	رَحِيم	۱۰
учун, га	لِ	۱۱	осмонлар	سَمَوَات	۱۱
тун, кечқурун	لَيْلٍ - لَيْلَة	۱۲	қуёш	شَمْس	۱۲
дан	مِنْ	۱۳	ой	قَمَر	۱۳

26 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

кундуз	نَهَار	۱۴	қавм, гуруҳ	قَوْم	۱۴
унинг, у	هُـ	۱۵	мўъминлар, иймонлилар	مُؤْمِنِينَ - مُؤْمِنُونَ	۱۵
тафаккур қиладилар фикр юритадилар	يَتَفَكَّرُونَ	۱۶	ва	وَ	۱۶
ақл юргизадилар ақл ишлатадилар	يَعْقِلُونَ	۱۷			

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

а) сахро

б) ер

۱. أَرْض:

а) осмонлар

б) осмон

۲. سَمَوَات:

а) белгилар

б) йўллар

۳. آيَات:

а) яратилди

б) яратди

۴. خَلَق:

а) сен

б) сизлар

۵. كُمْ:

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?

1. борлиқ ато этувчи:

الف (الف) رَحْمَن

ب (ب) رَحِيم

2. яратилиш:

الف (الف) خَلَقَ

ب (ب) خَلَقَ

3. албатта, зотан:

الف (الف) إِنَّ

ب (ب) أَنْ

4. у, ушбу:

الف (الف) ذَلِكَ

ب (ب) فِي

5. унинг:

الف (الف) لَ

ب (ب) وَهُ

Эслатма!

Азиз Қуръон ўрганувчилар қуйидаги масалага диққат қилинг; Қуръоний ибораларни таржима қилиш қобилияти сўзма-сўз ва алоҳида таржима қилишдан бошланади ва аста-секинлик билан равон ва чиройли таржима қилишга олиб келади. Шунинг учун, Қуръоний иборалар ва оятларни сўзма-сўз шаклда таржима қилинг. Мисол тариқасида, қуйидаги намуналарни келтирамыз.

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

Ҳамд-мақтов Аллоҳ учун оламларнинг парвардигори

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾

Айт У Аллоҳ ягонадир.

Қисқа бирикма ва ибораларни маъно қилишда чуқурроқ

28 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

ишонч ҳосил қилиш учун, сўзларни таржима қилишдан олдин, уларни ўз фикрингизда бир-биридан ажратинг. Ушбу тарзда;

لَّهِ = ل + اللّٰه
لَكُمْ = ل + كُمْ
آيَاتِهِ = آيَات + هـ
الْسِّنَتِكُمْ = السِّنَةِ + كُمْ

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини × аломати билан белгиланг.

۱. وَمِنْ آيَاتِهِ:

- а) Ва Унинг оят-белгисидан.
- б) Ва Унинг оят-мўъжизаларидан.

۲. خَلَقَ السَّمَوَاتِ:

- а) Осмонларни яратди.
- б) Осмонларнинг яратилиши.

۳. اِخْتِلَافُ السِّنَتِكُمْ:

- а) Рангларингизнинг хилма-хиллиги.
- б) Тилларингизнинг хилма-хиллиги.

۴. لَا يَاتِ:

- а) Оят-мўъжизалар учун.
- б) Шубҳасиз, оят-белгилар.

۵. لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ:

- а) Ақл юргизадиган қавм учун.
- б) Амал қиладиган қавм учун.

Эслатма!

إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ:

Албатта, унда шубҳасиз оят-мўъжизалар бор...

Иккинчи таъкиднинг маъноси (шубҳасиз: لَ) дан юз ўтириб, ушбу шаклда таржима қилинса, яхшироқ бўлади: «**Албатта,**

унда оят-мўъжизалар бор.»

Бошқа сўз билан айтганда, «إِنَّ» билан бошлаган жумлаларда ﴿﴾ ни таржима қилишга ҳожат йўқдир.

Учинчи машқ: Ушбу дарс ва олдинги дарсларнинг сўзларини ёд олгач, қуйидаги Қуръоний ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	بِسْمِ اللَّهِ	۱
	الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ	۲
	وَمِنْ آيَاتِهِ	۳
	خَلْقَ السَّمَوَاتِ	۴
	أَنْ خَلَقَكُمْ	۵
	مِنْ تُرَابٍ	۶
	اِخْتِلَافَ أَلْسِنَتِكُمْ	۷
	إِنَّ فِي ذَلِكَ	۸
	لآيَاتٍ	۹
	لِلْمُؤْمِنِينَ	۱۰

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдиринг:

۱. وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ

Ва Унинг оят-мўъжизаларидандир яратганлиги дан.

۲. وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ва Унинг дандир осмонлар ва

۳. إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Албатта, оят-белгилар бор қавм

۴. إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

Унда мўъминлар учун

30 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Бешинчи машқ: Биринчидан тўртинчи машққача бўлган машқларни бажаргач, энди эса биринчи бетдаги дарснинг Қуръоний ибораларини таржима қилиш навбати етиб келди. Ҳар бир ибора ва оятни яна бир марта диққат билан ўқинг ва кейин эса, уларни сўзма сўз таржима қилиб, остига ёзинг.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Аллоҳнинг белги-нишоналари

Аллоҳни танишнинг энг осон ва содда йўлларида бири, Унинг яратган нарсалари ҳақида фикр юритишдир. Қуръони Каримда табиатнинг кўпгина манзаралари «*Оят*» сифатида, яъни Аллоҳнинг белги ва нишоналари сифатида тилга олинган.

Дарс оятларида кўриб чиққанингиздек, Қуръони Карим осмонлар ва ернинг яратилишини Аллоҳнинг оят-белгиларидан, деб ҳисоблайди: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ Тун ва кун, қуёш ва ойни Аллоҳ борлигининг ёрқин белги ва нишонаси деб, таништиради: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ﴾ Инсоннинг тупроқдан яралишини; ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ﴾ Инсонлар ўртасидаги тилларнинг хилма-хиллиги ва уларнинг ранглари турлича бўлганини; ﴿وَإِخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ﴾ ва буларнинг ҳаммасини Аллоҳнинг оят-мўъжизалари, ҳикматли ва қодир парвардигорнинг белги ва аломатлари деб, уқтирган.

Шубҳасиз, борлиқ оламнинг яратилиши ва ундаги турли махлуқот ва ашёлар, ягона Яратувчи борлигининг очиқ белги ва нишоналаридир, бироқ ҳамма учун эмас, балки ақл ва фикрини ишлатадиган инсонлар учун; ﴿لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ ﴿لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ Ҳамда вужудидаги илоҳий фитрат нидосига қулоқ солиб, таслим бўлган иймонли инсонлар учун; ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ Бундай зотлар Аллоҳ таолони борлиқ олам кўзгусида мушоҳада қилиб, ушбу ҳақиқатга инонадилар.

32 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Озод машқ: Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ иштиёқи ва тайёргарлиги бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар қуйидаги машқларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қила оладилар. Таниш сўзларнинг остига чизиб қўйилган.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>агар: إِنْ эдингиз, бўлсангиз: كُنْتُمْ</p>	<p>۱. إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (Оли Имрон: 49)</p> <p>.....</p>
<p>эштадилар, يَسْمَعُونَ: эштадиганлар</p>	<p>۲. إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ (Юнус: 67)</p> <p>.....</p>
<p>ким, кимса, шахс: مَنْ қўрқди, қўрққан: خَافَ охират азоби: عَذَابِ الْآخِرَةِ</p>	<p>۳. إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ (Худ: 103)</p> <p>.....</p>
<p>биладилар, يَعْلَمُونَ: биладиганлар</p>	<p>۴. إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ (Намл: 52)</p> <p>.....</p>
<p>ўзингиз: أَنْفُسِكُمْ жуфтлар: أَزْوَاجٍ</p>	<p>۵. وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا (Рум: 21)</p> <p>.....</p>

1. **أَنْفُسٍ**: ўзлар, жонлар.

<p>مَنَام: уйқу بِ: га, билан, да</p>	<p>٦. وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ (Рум: 23)</p> <p>.....</p>
<p>يُرْسِلُ: юборади, يُؤَلِّدُ: йўллайди رِيَّاح: шамоллар, еллар</p>	<p>٧. وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ (Рум: 46)</p> <p>.....</p>
<p>تَضْرِبُ: йўналиш, يُنْفِثُ: йўналтирилиш يَعْقُلُونَ: ақл يُورِثُونَ: юргизадилар</p>	<p>٨. وَتَضْرِبُ الرِّيحُ آيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (Жосия: 5)</p> <p>.....</p>

18-Дарс Аллоҳнинг сифатлари (1)

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни + кўрсатгичи билан белгиланг.

(Ҳамд: 2)

۱. ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

(Бақара: 143)

۲. ﴿إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

(Бақара: 255)

۳. ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾

(Бақара: 282)

۴. ﴿وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

(Оли Имрон: 6)

۵. ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

(Нисо: 106)

﴿وَاسْتَغْفِرِ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾. 6

.....

(Наҳл: 70)

﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ﴾. 7

.....

(Фотир: 31)

﴿إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ﴾. 8

.....

(Ғофир: 20)

﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾. 9

.....

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Энди эса, таниш ва янги сўзларни маъноси билан ўқиб ўрганиб, уларни хотирангизда сақланг. Ундан кейин, оила аъзоингиздан бирор шахс билан, сўзларни ва уларнинг маъноларини бир-бирингиздан сўрашга аҳд қилингиз. То сўзларнинг маъноларини билишингизга ишонч ҳосил қилинг.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
Кечирим сўра, мағфират сўра	إِسْتَغْفِرُ	۱	илоҳ, маъбуд	إِلَٰه	۱
шафқатли, ўта меҳрли	رَوْوْف	۲	илло, магар, дан бошқа, дан ўзга	إِلَّا	۲
тирик	حَيٌّ	۳	кўрувчи	بَصِير	۳
хабардор, огоҳ	خَبِير	۴	ҳамду сано, мақтов, олқиш	حَمْد	۴
эшитувчи	سَمِيع	۵	ҳикматли	حَكِيم	۵
нарсa	شَيْء	۶	парвардигор, рабб	رَبِّ	۶
юксак, баланд мартабали	عَلِيٌّ	۷	оламлар	عَالَمِينَ	۷
билувчи, доно	عَلِيم	۸	иззатли, енгилмас	عَزِيز	۸
ўта мағфиратли, ўта кечирувчи	عَفُور	۹	бандалар, қуллар عِبْد нинг қўплиги	عِبَاد	۹
абaдий турувчи, мустаҳкам	قَيُّوم	۱۰	буюк, улуғ, улкан	عَظِيم	۱۰
эди, -дир	كَانَ	۱۱	қудратли, қодир	قَدِير	۱۱
йўқ, эмас	لَا	۱۲	ҳамма, барча, ҳар	كُلِّ	۱۲
нарсa, нима	مَا	۱۳	Инсонлар, халқ	نَاس	۱۳
у	هُوَ	۱۴			۱۴

1. ма сўзи бир неча маънога эга. Бошқа маънолари эса, кейинги дарсларда келади.

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. إِلَه:

- а) илоҳ, маъбуд
- б) парвардигор

۲. عَالَمِينَ:

- а) икки олам
- б) оламлар

۳. عَظِيم:

- а) юксак
- б) буюк

۴. مَا:

- а) нарса, нима
- б) ким, кимса

۵. كَانَ:

- а) бўлади
- б) эди, дир

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?

1. магар, дан бошқа:

(الف) إِلَّا

(ب) لَا

2. иззатли:

(الف) عِزَّة

(ب) عَزِيز

38 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

3. парвардигор:

الف (الف) الله

ب (ب) رَبِّ

4. қудратли:

الف (الف) قَدِير

ب (ب) خَيْر

5. ўта мағфиратли:

الف (الف) رُوْف

ب (ب) غُفُور

Иккинчи машқ: Машқнинг Қуръоний ибораларини диққат билан ўқинг ва тўғри таржимани белгиланг.

١. إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ:

а) Албатта, Аллоҳ эшитади.

б) Албатта, Аллоҳнинг ўзи эшитувчидир.

٢. إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ:

а) Зотан, Аллоҳнинг бандалари огоҳдирлар.

б) Албатта, Аллоҳ бандаларидан¹ хабардордир.

٣. إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا:

а) Албатта, Аллоҳ ўта мағфиратлидир.

б) Аллоҳ ўта кечирувчи эди.

٤. لَهُوَ^٢ مَا فِي السَّمَوَاتِ:

а) Унинг учундир осмондаги нарсалар.

б) Унинг учундир осмонлардаги нарсалар.

1. Гоҳида «ب» калимаси «дан» деб, таржима қилинади.

2. Биринчи дарсда айтиб ўтганимиздек, «учун» маъносини англатадиган «ل» «لَ» «لِهَا» «لَهُمَا» «لَهُمْ» «لَكَ» «لَكُمْ» «لَنَا» «لِ» сўзи ушбу олмошли калималарда: «ل» «لَ» «لِهَا» «لَهُمَا» «لَهُمْ» «لَكَ» «لَكُمْ» «لَنَا» «لِ» шаклида келади. Юқоридаги калима ҳам шу жумладандир.

Эслатма!

Қуйидаги жумла каби ибораларни таржима қилганда;

إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Албатта, Аллоҳ у эшитувчи билувчидир.

«هو» сўзи «ўзи» ёки «айнан» деб, таржима қилинса, жуда яхши бўлади ва юқоридаги ибора бундай таржима қилинади:

Албатта, Аллоҳнинг ўзи эшитувчи, билувчидир.

Албатта, Аллоҳ айнан эшитувчи, билувчидир.

40 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маноларини ёд олгач, қуйидаги қисқа бирикма ва ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	أَلْحَمْدُ لِلَّهِ	۱
	لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ	۲
	إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ	۳
	هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ	۴
	إِنَّ اللَّهَ يَعْبَادِهِ	۵
	لَقَبِيرٌ بَصِيرٌ	۶
	هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ	۷
	وَاسْتَغْفِرِ اللَّهُ	۸
	كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا	۹
	مَا فِي السَّمَوَاتِ	۱۰

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдиринг:

۱. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Йўқ Ундан ўзга, енгилмас ва ҳикматлидир.

۲. إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Албатта, ўзи эшитувчи дир.

۳. لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ صَلَى وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Унинг учундир даги ва ердаги нарсалар ва У баланд мартабали дир.

۴. وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Ва Аллоҳ нарсани дир.

Бешинчи машқ: Биринчидан тўртинчи машққача бўлган машқларни бажаргач, биринчи бетдаги дарснинг Қуръоний ибораларини таржима қилиш навбати етиб келади. Ҳар бир ибора ва оятни яна бир марта диққат билан ўқинг ва кейин эса, уларни сўзма сўз таржима қилиб, остига ёзинг.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Аллоҳнинг сифатлари (1)

Севиб, ибодат қиладиган Тангри таолони танишни истаймиз ва У қандай мавжуд эканлигини билмоқчи бўламиз. Бироқ биз каби ноқис ва чекли мавжудотлар чексиз ва комил мавжудни ўзи бор бўлганидек таний олишимиз мумкинми? Бундай нарса сира мумкин эмас. Шунинг учун ҳам, Аллоҳ таоло ўзини инсонларнинг нуқсонли тавсифидан муназзаҳ ва пок деб, билади ва Унинг ўзи бизга Уни қандай тавсиф этишимизни ўргатади.

Маъсум имомларимиз бизни Худонинг зотини (кимлигини) таниш учун фикр юритишдан қайтарганлар, аммо Унинг сифатларини қисқача умумий шаклда тушунишга тавсия этганлар. Негаки, чексиз зот бўлмиш Аллоҳ таолони биз каби чекланган кишилар танишга қодир эмаслар.

Буюк Аллоҳнинг айрим сифатлари дарс оятларида зикр этилган.

Қуръони Каримнинг дастлабки оятида Аллоҳ таоло икки сифат; «Борлиқ ато этувчи ва Раҳмли» деб, танилтирилган:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

У иззатли, енгилмас ва ҳикматлидир: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾
Ҳамма нарсани эшитувчи ва кўриб турувчи бўлган Аллоҳгагина ибодат қилурмиз: ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾
Аллоҳ ўзининг бепоён илми ва чексиз қудрати билан мавжудотларни яратади: ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ﴾
Бадаларининг ҳеч бири Унинг кузатиш қамровидан четда қолмас. У уларнинг аҳволидан хабардордир:

﴿إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ﴾

Бизга ҳаёт ато этган зот, яъни Аллоҳнинг ўзи ҳаётнинг асоси ва негизидир ва фақат У мустаҳкам ва абадий турувчидир.

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾

Юксаклик, баланд мартабалилик ва улканлик Аллоҳникидир. Демак, кимки, буюклик ва юксакликни излайдиган бўлса, Унга таянмоғи лозим:

﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾

Буюк зот бўлмиш Аллоҳ таоло, бутун қудрати ва улканлиги билан бадаларига нисбатан меҳрибон ва ўта шафқатлидир:

﴿إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾

44 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Озод машқ: Олдинги дарсда айтиб ўтилганидек, Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ иштиёқи ва тайёргарлиги бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар қуйидаги машқларни берилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилсинлар.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
кечирим: إِسْتَعْفِرُوا : сўра, мағфират сўра	<p>١. وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (Бақара: 199)</p> <p>.....</p>
қўл: يَدٌ га, ك : сен, сенинг устада яхшилиқ, خَيْرٌ яхшироқ, энг яхши	<p>٢. بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (Оли Имрон: 26)</p> <p>.....</p>
маскан тутди, سَكَنَ маскан қурди, сокин бўлди	<p>٣. وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (Анъом:13)</p> <p>.....</p>
исмлар, أَسْمَاءٌ энг حُسْنَى : номлар яхши	<p>٤. اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ (Тоҳо: 8)</p> <p>.....</p>

1. **أَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ** Энг яхши исмлар ёки энг яхши номлар.

<p>бехожат, عَنِّي мақталган, حميد мақтовга лойиқ</p>	<p>٥. لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُ الْعِزُّ الْحَمِيدُ (Ҳаж: 64)</p>
<p>яратувчи, خَالِقُ ҳомий, وَكَيْلُ қўриқловчи</p>	<p>٦. اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ (Зумар: 62)</p>
<p>қўшинлар, جُنُودُ лашкарлар</p>	<p>٧. وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا (Фатҳ: 4)</p>
<p>-ган, шундай, الَّذِي зотки, шундай нарсаки, билувчи, доно: عَالِمُ яширин, ғойиб: غَيْبُ ошкор: شَهَادَةُ</p>	<p>٨. هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ (Ҳашр: 22)</p>

19-Дарс Аллоҳнинг сифатлари (2)

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни + кўрсаткичи билан белгиланг.

(Ҳамд: 4)

۱. مَا لِكِ يَوْمَ الدِّينِ

(Бақара: 21)

۲. يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ

(Бақара: 29)

۳. هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

(Бақара: 163)

۴. وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

(Бақара: 213)

۵. وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

(Оли Имрон: 51)

۶. إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

.....
(Оли Имрон: 68)

۷. وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ

.....
(Оли Имрон: 189)

۸. وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

.....
(Наҳл: 52)

۹. وَلَهُ وَمَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ

.....
(Қасас: 70)

۱۰. لَهُ الْحُكْمُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ

.....

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Энди эса, таниш ва янги сўзларни маъноси билан ўқиб ўрганиб, уларни хотирангизда сақланг. Ундан кейин, оила аъзоингиздан бўлган бирор шахс билан, сўзларни ва уларнинг маъноларини бир-бирингиздан сўрашга аҳдлашинг. Токи, сўзларнинг маъноларини билишингизга ишонч ҳосил қилинг.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Танишсўзлар	
ибодат қилинг, сифининг	أَعْبُدُوا	۱	охират	آخِرَةٌ	۱
-ган, шундай кишики, шундай нарсаки,	الَّذِي	۲	ҳамма, барча жами	جَمِيعًا	۲
-ганлар, шундай кишиларки,	الَّذِينَ	۳	дин, жазо	دِين	۳
га, томонга	إِلَى	۴	йўл	صِرَاط	۴
дунё, биринчи	أُولَى	۵	олдин, илгари	قَبْل	۵
ҳукм, ҳукумат	حُكْم	۶	эга, соҳиб	مَالِك	۶
мулк, ҳукмронлик	مُلْك	۷	тўғри	مُسْتَقِيم	۷
ким, кимки, кимса кимлар, ҳар ким	مَنْ	۸	бир, ягона	وَاحِدٌ - وَاحِدَةٌ	۸
бу	هَذَا - هَذِهِ	۹	йўлбошчи, бошлиқ	وَيْلٌ	۹
менинг, мен	ى	۱۰	дўст		
эй	يَا - يَا أَيُّهَا - أَيُّهَا	۱۱	қун	يَوْم	۱۰
хоҳласа, хоҳлайди	يَسَاءَ	۱۲			
ҳидоят қилади	يَهْدِي	۱۳			

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. جَمِيعًا:

- а) ҳаммалар
- б) ҳамма, барча

۲. دِين:

- а) қиёмат куни
- б) жазо, дин

۳. هَذَا:

- а) бу
- б) у

۴. مُلْك:

- а) юрт
- б) ҳукмронлик

۵. الَّذِينَ:

- а) шундай кишиларки,
- б) шундай нарсаларки,

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?

1. йўл:

- الف (ف) صِرَاط
- ب (ب) سُبُل

2. бир, ягона:

- الف (ف) هُوَ
- ب (ب) وَاحِد

50 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

3. шундай кишиларки:

(الف) الَّذِينَ

(ب) الَّذِي - مَنْ

4. томонига:

(الف) إِلَى

(ب) أَوْلَى

5. кун:

(الف) أَيَّام

(ب) يَوْم

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри таржимасини белгиланг.

۱. وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ:

а) Ва Аллоҳ мўъминларга йўлбошчилик қилади

б) Ва Аллоҳ мўъминларнинг йўлбошчисидир

۲. مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ:

а) Осмонлар ва ернинг ҳукмронлиги

б) Ҳукмронлик осмонлар ва ер учун

۳. هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ:

а) Аллоҳ меҳрибон раҳмлидир

б) У меҳрибон раҳмлидир

۴. وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ:

а) Улардан олдингилар

б) Шундай кишиларки, сизлардан олдин (ўтганлар)

۵. لَهُ الدِّينُ - وَلَهُ الْحُكْمُ:

а) Унинг учундир дин – ва Унинг учундир ҳукумат

б) Унинг учундир жазо – ва Унинг учундир ҳукмлар

1. مِنْ قَبْلُ ва مِنْ بَعْدُ ибораларини «дан олдин» ва «дан кейин (сўнг)», деб таржима қилинг.

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маноларини ёд олгач, қуйидаги қисқа бирикма ва ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	وَاللَّهُ وَئِيُّ الْمُؤْمِنِينَ	۱
	وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ	۲
	هُوَ الَّذِي خَلَقَ	۳
	مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا	۴
	إِلَهُكُمْ إِلَهًا وَاحِدًا	۵
	لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ	۶
	أَعْبُدُوا رَبَّكُمْ	۷
	الَّذِي خَلَقَكُمْ	۸
	إِنَّ اللَّهَ رَبِّي	۹
	هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ	۱۰
	وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ	۱۱
	لَهُ الْخُضُودُ فِي الْأُولَى	۱۲

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдилинг:

۱. وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ:

Ва..... учундир ва ернинг ҳукмронлиги.

۲. يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ:

Эй инсонлар ибодат қилингиз.....ингизга У шундай зотки, сизларни.

۳. وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ:

Ва Аллоҳ ҳар кимни тўғрига.

52 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

ۛ. لَِّ الْحَمْدُ فِي الْأَوَّلِي وَالْآخِرَةِ وَلَِّ الْحَمْدُ:

..... учундир ҳамд-сано дунёда ва ва
дир..... .

Бешинчи машқ: Биринчидан тўртинчи машққача бўлган машқларни бажаргач, биринчи бетдаги дарснинг Қуръоний ибораларини таржима қилиш навбати етиб келади. Ҳар бир ибора ва оятни таржима қилишдан олдин, ибораларни яна бир марта диққат билан ўқишга ҳаракат қилинг. Кейин эса таржимасини остига ёзинг.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Аллоҳнинг сифатлари (2)

Ҳаммамиз биламизки, Аллоҳдан бошқа ҳеч бир мавжудот оламни бошқариш ва етаклашга қодир ва лойиқ эмас. Бинобарин, Аллоҳдан ўзганинг фармони қабул қилиб бўлмади ва фақат Унинг ўзигина ибодат қилинмоғи лозим: ﴿وَاللَّهُمَّ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ Осмонлар ва ернинг

ҳукмронлиги Унинг қўлидадир: ﴿وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

Аллоҳ субҳонаҳу ва таоло борлиқ олам билан биргаликда, инсонни вужудга келтирди. Аллоҳнинг ўзи уни тўғри йўлга бошлайди: ﴿وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ Аллоҳ таоло мавжудотларга борлиқ либосини киргизаётганда уларни ўз ҳолига ташлаб қўймади, балки уларни тарбиялаш ва уларнинг ишларини идора этишни ҳам Ўз зиммасига олди:

﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾

Агар биз Аллоҳнинг амр-фармонига бўйин эгсак, У бизни ўзининг махсус вилояти (пешволиги) ва қарамоғи остига олади:

﴿وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ﴾

54 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Озод машқ: Олдинги дарсда айтиб ўтилганидек, Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ иштиёқи ва тайёргарлиги бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар қуйидаги машқларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилсинлар.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>шоядки, зоя: لَعَلَّ тақводор: تَتَّقُونَ бўлсангиз, тақводор бўласиз</p>	<p>۱. يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (Бақара: 21) </p>
<p>йўлбошчи, хожа: وَكَيْ сарвар иймон: آمَنُوا келтирдилар</p>	<p>۲. اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا (Бақара: 257) </p>
<p>фақатгина: إِنَّمَا пайғамбар, رَسُولٌ элчи</p>	<p>۳. إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا (Моида:55) </p>
<p>у, бу: ذَلِكَ Унга ибодат: أُعْبُدُوهُ қилингиз</p>	<p>۴. ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ (Анъом: 102) </p>
<p>деди, айтди: قَالَ Мусо пайғамбар: مُوسَى Фиръавн: فِرْعَوْنُ оламлар: رَبِّ الْعَالَمِينَ парвардигори</p>	<p>۵. وَقَالَ مُوسَى يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ (Аъроф: 104) </p>

<p>مُلك: хукмронлик رَسُولُ اللَّهِ: Аллоҳнинг элчиси</p>	<p>٦. قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ (Аъроф: 158) </p>
<p>يَدْعُو: чорлайди, даъват қилади диёр: دار тинчлик: سلام</p>	<p>٧. وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (Юнус: 25) </p>
<p>أَلَّا: огоҳ бўлингиз وَعَدَ: ваъда حَقٌّ: ҳақ, рост, тўғри</p>	<p>٨. أَلَّا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَّا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ (Юнус: 55) </p>
<p>هَادٍ (هَادِي): қилувчи</p>	<p>٩. وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادٍ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (Юнус: 54) </p>

20-Дарс Аллоҳга ибодат

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

(Ҳамд: 5)

۱. اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

(Ҳамд: 6)

۲. اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

(Анъом: 88)

۳. ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

(Нур: 31)

۴. وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ

(Соффот: 181-182)

۵. وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ * وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(Жосия: 36)

۶. قَلِيلٌ مِنَ الْحَمْدِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

1. «أَيُّهَا» сўзи айнан «أَيُّهَا» бўлиб, эй маъносини англатади.

۷. وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ (Қоф: 39)

.....

(Таҳрим: 8)

۸. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ

.....

(Муззаммил: 20)

۹. وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ

.....

(Наср: 8)

۱۰. فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ

.....

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Шу вақтгача, камида Қуръоннинг 83 сўз ва иборалари билан танишиб, уларнинг маъносини ўрганиб чиққанингизни биласизми? Бу дарснинг сўз ва ибораларини ўрганишингиз билан, мазкур рақам қарийб 100 га етади.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар
имон келтирдилар	آمَنُوا	۱	тинчлик, омонлик, саломатлик, салом	سَلَامٌ
билан, га, сабабли воситасида	بِ	۲	қун ботиши	غُرُوبٌ
кечириш сўранг	اِسْتَفْرُوا	۳	қун чиқиши	طُلُوعٌ
ҳидоят қил, бошла	اِهْدِ	۴	пайғамбарлар, юборилганлар	مُرْسَلِينَ
тав ба қилинг, қайтинг	تُوبُوا	۵	ҳидоят	هُدًى
тасбиҳ айт, покла	سَبَّحْ	۶		
га, устига, зиммасига	عَلَى	۷		
демак, бас	فَ	۸		
сен, сени, сенга сендан	كَ - لِكَ - اِيَّاكَ	۹		
бизни, биз, бизнинг	نَا	۱۰		
мадад сўраймиз	نَسْتَعِينُ	۱۱		
ибодат қиламиз, сиғинамиз	نَعْبُدُ	۱۲		

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

а) қуёш

۱. شَمْسٌ:

б) юлдуз

۲. هُدًى:

а) ҳидоят қилади

б) ҳидоят

۳. آمَنُوا:

а) имон келтирдилар

б) имон келтирадилар

۴. سَبَّحَ:

а) тасбиҳ айт

б) ҳамду сано айт

۶. تَعَبُدُ:

а) ибодат қиламиз

б) сиғинамиз

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?

1. ёрдам сўраймиз:

(الف) نَعْبُدُ

(ب) نَسْتَعِينُ

2. сен, сени, сенга, сендан:

(الف) كُمْ - إِيَّاكُمْ

(ب) كَ - إِيَّاكَ

3. устига, зиммасига:

(الف) عَلَيَّ

(ب) إِلَيَّ

4. юборилганлар:

(الف) رَسُول

(ب) مُرْسَلِينَ

5. демак:

(الف) فَـ

(ب) مِنْ

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри таржимасини белгиланг.

۱. إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ:

а) Фақат Сендангина мадад сўраймиз.

б) Фақат Сенгагина ибодат қиламиз.

۲. نُؤَبِّئُوكَ إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا:

а) Улар ҳаммалари Аллоҳга тавба қилдилар.

б) Қайтинглар Аллоҳ томонга ҳаммангиз.

۳. فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ:

а) Демак, Худога ҳамду сано айтиш билан тасбиҳ айтди.

б) Бас, тасбиҳ айт Раббингга ҳамду сано айтиш билан.

۴. وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ:

- а) Ва кечирим сўрангиз Аллоҳдан.
- б) Ва улар мағфират сўрадилар Худодан.

۵. ذَلِكَ هَدَى اللَّهُ:

- а) Бу Аллоҳнинг ҳидоятидир.
- б) Уни ҳидоят қилди Аллоҳ.

62 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Учинчи машқ: Ушбу дарс ва олдинги дарсларнинг сўзларидан фойдаланиб, қуйидаги Қуръоний ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	إِيَّاكَ نَعْبُدُ	۱
	إِهْدِنَا	۲
	أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ	۳
	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا	۴
	تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ	۵
	فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ	۶
	ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ	۷
	يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ	۸
	مِنْ عِبَادِهِ	۹
	فَلِلَّهِ الْحَمْدُ	۱۰
	وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ	۱۱
	إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ	۱۲

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдилинг:

۱. إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

Ҳидоят қил тўғри га.

۲. فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ

Демак, тасбиҳ айт Раббинга айтиш билан ва Ундан.

۳. وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ * وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Вага салом ва оламларнинг Аллоҳ дир.

ۛ. وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ

Ва тасбиҳ айт ҳамду сано айтиш билан
чиқишидан олдин ва Олдин.

Бешинчи машқ: Энди эса, биринчи бетдаги дарсинг Қуръоний ибораларини таржима қилиш навбати етиб келди. Ҳар бир ибора ва оятни таржима қилишдан олдин, уларни яна бир марта диққат билан ўқинг. Кейин эса, сўзма-сўз таржима қилинг.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Аллоҳга ибодат

Меҳрибон Аллоҳ таолонинг айрим сифатлари билан танишиб чиқиб, Унинг бадаларига бўлган ғамхўрлиги ва иноятини билиб олгач, Унинг сари юзланиб, шундай илтижо қиламиз:

Эй меҳрибон Аллоҳим, фақат сенга ибодат қилиб, сенгагина бадаллик қилишни тўғри ва сазовор деб биламиз ҳамда барча шахсий ва ижтимоий қийинчиликларимизда фақат сендангина мадад сўраймиз: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

Биз сендан бизларни тўғри йўлга ҳидоят қилишингни холисона сўраймиз: ﴿إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ Бизни Ўзинг неъмат берган бадаларинг йўлига бошлагин: ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ Бу йўлни Сенинг Ўзинг Қуръонда баён этиб, уни танитгансан ва Ўзинг ундан рози бўлган бадаларингни ўша йўлга ҳидоят қиласан: ﴿ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ﴾

Ҳидоят йўлини бизга кўрсатган Аллоҳнинг ҳидоятчи элчилари ва пайғамбарларига салом ва дурудлар бўлсин; ﴿وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ﴾ Бутун борлиқни яратмиш ва барча оламларнинг парвардигори бўлмиш Аллоҳ таолога беадад ҳамду санолар бўлсинки, Ўзининг танлаган холис бадаларини башариятнинг ҳидояти ва саодати учун йўллаган; ﴿وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ У шундай Зотки, осмонлар, ер ва оламларнинг бошқаруви Унинг қўлидадир;

﴿فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ У гуноҳкор ва хатокорларга тавба қилиш учун, Ўзининг даргоҳига қайтиш йўлини очиб қўйган кечиримли ва меҳрибон Зотдир. ﴿وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ Ва бутун мўъминларга қарата хос бир хитоб билан шундай буюради: Эй мўъминлар, ҳаммангиз Аллоҳ сари юзланингиз,

қилган гуноҳларингиз ва ғафлатларингиздан холисона тавба қилингиз, зора гуноҳларингизни кечириб, мангу жаннатни сизларнинг маъво ва маконингиз қиларман:

﴿أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ﴾، ﴿وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ﴾

66 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Озод машқ: Олдинги дарсда айтиб ўтилганидек, Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ иштиёқи ва тайёргарлиги бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар қуйидаги машқларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилсинлар.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>айт, дегин: قُلْ</p> <p>машриқ: مَشْرِقٌ</p> <p>мағриб: مَغْرِبٌ</p>	<p>۱. قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (Бақара: 142)</p> <p>.....</p>
<p>кейин, сўнг, сўнгра: ثُمَّ</p> <p>шафқатли, дўст: وَدُودٌ</p> <p>тутувчи</p>	<p>۲. وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ (Худ: 90)</p> <p>.....</p>
<p>афзал қилди, فَضَّلَ:</p> <p>устун қилди</p> <p>кўп, кўпгина: كَثِيرٌ</p>	<p>۳. أَحْمَدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ^۱ (Намл: 15)</p> <p>.....</p>
<p>нажот: تُفْلِحُونَ:</p> <p>нажот топсангизлар,</p> <p>топасизлар</p>	<p>۴. وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (Нур: 31)</p> <p>.....</p>
<p>эсланг: اذْكُرُوا:</p> <p>неъмат: نِعْمَةٌ:</p>	<p>۵. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ (Ахзоб: 9)</p> <p>.....</p>

1. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

<p>ёрдaм берсангиз: تَنْصُرُوا ёрдaм беради: يَنْصُرُ</p>	<p>٦. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ (Муҳаммад: 7)</p> <p>.....</p>
<p>тасбиҳ айтади, سَبَّحَ тасбиҳ айтди</p>	<p>٧. سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (Ҳашр: 1)</p> <p>.....</p>

Иккинчи қисм
Ваҳий ва пайғамбарлик

21-Дарс

Пайғамбарларнинг вазифаси

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг. Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

(Аъроф: 59) ۱. لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ

۲. وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ (Юнус: 47)

۳. وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ (Наҳл: 36)

۴. إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ نُوحٌ إِنَّ لَكُمْ رَسُولًا أَمِينٌ * فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا (Шуаро: 106-108)

۵. إِذْ قَالَ لَهُمُ شُعَيْبٌ... إِنَّ لَكُمْ رَسُولًا أَمِينٌ * فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا (Шуаро: 177-179)

1. Аслида لَقَدْ сўзи (لَ + قَدْ) дан ташкил топган; «Дарҳақиқат, муҳаққак, аниққи» маъноларини англатади.
2. Аслида «قوم» сўзи (قوم + ي) бўлган, араб тили қонунига биноан, «ي» олиб ташланган.
3. Аслида «أَطِيعُون» сўзи «أَطِيعُونِي» бўлиб, (ي + ن + و) уч калимадан таркиб топган, «ن» эса, зоида (ортиқча) бўлиб, бирор маънони англатмайди.

6. وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
(Рум: 47)

.....

7. لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ
(Ҳадид: 25)

.....

8. وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ وَ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
(Ҳашр: 6)

.....

9. إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ
(Нух: 1)

.....

10. إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ
(Муззаммил: 15)

.....

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
тақволи бўлинг, қўрқингиз	إِنَّمُوا	۱	оға, биродар оғайни	أَخُو - أَخِي - أَخَا - أَخ	۱
йироқлашинг, четланинг	اجْتَبُوا	۲	уммат, гуруҳ миллат	أُمَّة	۲
пайтда, вақтда	إِذْ	۳	ишончли, омонатли	أَمِين	۳
юбордик	أَرْسَلْنَا	۴	элчи, пайғамбар	رَسُول	۴
итоат қилинг, бўйсунинг	أَطِيعُوا	۵	рўсл нинг қўплиги	رُسُل	۵
огоҳлантир, қўрқит	أَنْذِرْ	۶	шоҳид, гувоҳ	شَاهِد	۶
нозил қилдик, туширдик	أَنْزَلْنَا	۷	Шуайб пайғамбар	شُعَيْب	۷
йўлладик,	بَعَثْنَا	۸	туғён қилувчилар, ҳаддидан ошувчилар	طَاغُوت	۸
аниқ-равшан хужжатлар ошкор мўъжизалар	بَيِّنَات	۹	самовий китоб	كِتَاب	۹
келтирдилар	جَاءُوا بِـ	۱۰	лекин, бироқ	لَكِنَّ - لَكِنْ	۱۰
деди, айтди	قَالَ	۱۱	Нух пайғамбар	نُوح	۱۱
дарҳақиқат, муҳаққақ	قَدْ	۱۲	бирга, билан бирга	مَعَ	۱۲
хукмронлик беради, ғолиб қилади	يُسَلِّطْ	۱۳	улар, уларнинг	هُمْ - هُمْ	۱۳

74 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Биринчи қисмда тахминан Қуръони Каримнинг юзгача бўлган сўз ва иборалари билан танишдингиз. Шунга амин бўлингким, ушбу сўзларнинг такрорланиб келишини ҳисобга олган тақдирда, сиз Қуръони Карим ибораларидан 28000 дан ортиқ сўзларнинг маъносини биласиз! Энди эса, бу дарснинг ҳам таниш ва янги сўзларини яхшироқ ўрганишингиз учун, оила аъзоингиз ёки дўстларингизнинг бири билан илмий суҳбат ўтказинг, то сўзларнинг маъносини ўрганиб олганингизга ишонч ҳосил қилинг.

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. أَرْسَلْنَا - أَنْزَلْنَا:

- а) нозил қилдик – юбордик
- б) юбордик – туширдик

۲. أَنْزِرْ - أَنْقُوا:

- а) огоҳлантир – тақволи бўлингиз
- б) қўрқингиз – қўрқит

۳. بَيِّنَاتٍ - بَعَثْنَا:

- а) аниқ-равшан ҳужжатлар – йўлладик
- б) аниқ-равшан ҳужжатлар – юборди бизни

۴. جَاءُوا بِ- اجْتَنِبُوا:

- а) келтирдингиз – йироқлашдилар
- б) келтирдилар – четланингиз

۵. إِذٍ - مَعَ:

- а) бирга – вақтда
- б) пайтда – билан бирга

Б. Қайси сўзлар, тўғри жавобдир?

1. дарҳақиқат, вақтда:

(الف) لَقَدْ - إِذْ

(ب) لَمَّ - مَعَ

2. пайғамбарлар, гувоҳ:

(الف) رَسُولٌ - شَهِيدٌ

(ب) رُسُلٌ - شَاهِدٌ

3. деди, оғайни:

(الف) قَالَ - أَخُو

(ب) قَبْلَ - أَخِي

4. итоат қилинг, ғолиб қилади:

(الف) اتَّقُوا - يُسَلِّطُ

(ب) أَطِيعُوا - يُسَلِّطُ

5. самовий китоб, ишончли:

(الف) أَلَكِتَابِ - أَمِينٌ

(ب) أَلْقُرْآنِ - شَاهِدٌ

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

١. إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ:

а) Уларнинг биродари уларга деган вақтда

б) Айтган пайтда, улар унинг оғайнисидирлар

٢. وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ:

а) Ва Аллоҳ ҳамма нарсадан огоҳдир

б) Ва Аллоҳ ҳамма нарсага қодирдир

٣. إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ:

а) Мен сизлар учун пайғамбарман

б) Албатта, Мен сизлар учун ишончли пайғамбардирман

76 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

۴. اِتَّقُوا اللَّهَ وَاَطِيعُوْنَ:

- а) Аллоҳдан қўрқингиз ва менга итоат қилингиз
- б) Аллоҳга нисбатан тақволи бўлинг ва Унга итоат этинг

۵. جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ:

- а) Уларга аниқ-равшан ҳужжатларни келтирди
- б) Уларга ошкор мўъжизаларни келтирдилар

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маъноларини ёд олгач, қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	لِكُلِّ أُمَّةٍ	۱
	إِنَّا أَرْسَلْنَا	۲
	إِلَيْكُمْ رَسُولًا	۳
	شَاهِدًا عَلَيْكُمْ	۴
	لَقَدْ أَرْسَلْنَا	۵
	إِلَى قَوْمِهِ	۶
	أَنْذِرَ قَوْمَكَ	۷
	أَرْسَلْنَا نُوحًا	۸
	فَقَالَ يَا قَوْمِ	۹
	اعْبُدُوا اللَّهَ	۱۰
	رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ ^۱	۱۱
	أَنْزَلْنَا مَعَهُمْ	۱۲
	جَاءَهُمْ ^۲ بِالْبَيِّنَاتِ	۱۳
	لَقَدْ بَعَثْنَا	۱۴
	فِي كُلِّ أُمَّةٍ	۱۵
	أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ	۱۶
	إِجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ	۱۷
	لِكِنَّ اللَّهَ	۱۸
	يُسَلِّطُ رُسُلَهُ وَ	۱۹
	عَلَى مَنْ يَشَاءُ	۲۰

1. إِنَّا сўзи аслида (إِن+نَا) бўлган. Осон ва енгил талаффуз қилиш учун, кўп ўринларда إِنَّا шаклида келади.
2. (بِ+الْبَيِّنَاتِ): очик далил-мўъжизалар билан.
3. «جَاءَهُمْ» келтирдилар, бу иборада «جَاءُوا» ва «بِ» ўртасида «هُمْ» калимаси келган.

78 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдириг:

۱. إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ

Албатта, Биз сизлар пайғамбарни уст.....

۲. لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ

..... юбордик қавми..... демак эй қавмим Аллоҳга

۳. وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رَسُولًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

Ва муҳаққақ, сендан пайғамбарларни га, бас уларга

۴. لَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ وَ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Лекин ғолиб қилади хоҳлаган ва Аллоҳ га дир.

۵. إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ..... إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

..... уларга албатта, мен омонатли дирман. Демак, Аллоҳдан ва Унга

Бешинчи машқ: Азиз Қуръон ўрганувчи, биринчи машқдан бошлаб тўртинчи машқларни бажариш ёрдамида, дарснинг ҳамма иборалар маъносини ўрганиб олдингиз. Энди эса, дарснинг биринчи бетдаги Қуръоний ибораларини алоҳида ва сўзма-сўз услубда таржима қилишга бел боғланг.

Фойдали эслатма:

Дарсларни ўрганишда ушбу муҳим масалалардан ғафлатда қолманг:

1. Ўрганишнинг беш усулига риоя қилмоқ: Аста-секинлик, такрорлаш, мунтазам равишда давом эттириш, мустаҳкамлаш ва қизиқтириш.

2. Дарс қилиш учун, оила аъзолардан ёки самимий дўстлардан бирор шахсни танлаш.

Қуръони Карим тили

Сўз туркумлари

Аллоҳ таоло Ўзининг самовий Китоби бўлмиш Қуръони каримни араб тилида нозил қилган. Ушбу улкан Китобнинг теран ва арзирли маъно ва мазмунларини англаш учун, араб тили ва унинг қонун-қоидалари билан танишиб чиқишимиз керак бўлади. Шу мақсадда, ушбу дарсдан бошлаб араб тилининг айрим зарур қоидаларини осон ва содда қилиб, сиз азизларга баён қилмоқчимиз.

Қуйидаги Қуръоний сўзларга диққат қилинг:

юбордик: أَرْسَلْنَا

огоҳлангир: أَنْذِرْ

ибодат қилинглар: أَعْبُدُوا

йўлладик: بَعَثْنَا

нозил қилдик: أَنْزَلْنَا

хукмронлик беради: يُسَلِّطْ

Юқоридаги сўзларнинг ҳаммаси маълум замонда иш-фаолият содир этилганини англатади. Мисол тариқасида, «أَرْسَلْنَا юбордик» сўзи юбориш иши ўтган замонда амалга ошганини ифодалайди. «يُسَلِّطْ хукмронлик беради» хукмронлик бериш иши ҳозирги ёки келаси замонда амалга ошишини англатади. Бу турдаги сўзларга «феъл» дейилади.

Иккинчи турдаги Қуръоний ибораларга диққат қилинг:

شُعَيْبٌ، رُسُلٌ، شَيْءٌ، طَاعُوتٌ، لَكَ، هُمْ، شَاهِدٌ، كِتَابٌ.

Ушбу сўзлар эса, бирор шахс ёки нарса (предмет)ни номлаш учун қўлланади. Масалан, «شُعَيْبٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ» Аллоҳ юборган пайғамбарларнинг бирининг исмидир. «كِتَابٌ» сўзи ҳам шундай

сўзки, муайян бир нарсани номлаш учун қўлланади. Бу турдаги сўзларга «исм» (от) дейилади.

Энди эса, Қуръоний сўзларнинг энг охиргисига диққат қилинг:

дан: مِنْ

да: فِي

йўқ: لَا

га: إِلَى

учун: لِ

демак: فَ

албатта: إِنَّ

шубҳасиз: لَ

Юқоридаги сўзларнинг маъносига диққат қилиш билан тушуниб оламизки, улар бирор иш-ҳаракат бажарилишини ёки бирор шахс ва нарсанинг номланишини ифодаламайдилар. Бу турдаги сўзларга эса «*ҳарф*» дейилади.

Қуръони каримдаги ҳар бир сўз мазкур уч турнинг биридан бўлиши муқарар. Бошқача айтганда, араб тилидаги ҳеч бир сўз ушбу уч қисм (феъл, от, ҳарф)дан ташқарида бўлмайди.

Диққат, нозик масала!

Танвини (ءٌ) бўлган сўзлар ёки аввалида «ال» келган калималар, исм (от) бўлиши шубҳасиздир. Масалан, танвинга эга бўлган ушбу «رَسُولٌ، أَمِينٌ، قَدِيرٌ، شَهِيدٌ» сўзлар исм бўлади ва шунингдек, бошига «ال» келган (ال + كِتَابٌ)، (ال + بَيِّنَاتٌ)، (ال + بَيِّنَاتٌ) ушбу калималар ҳам исм (от) ҳисобланади.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Пайғамбарларнинг вазифаси

Аллоҳ таоло инсонларнинг бахт-саодати учун, пайғамбарларни юборган; ﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ﴾ Аллоҳнинг йўллаган пайғамбарлари ўзлари билан одамларни нажот ва ҳидоят сари бошлайдиган аниқ-равшан далиллар ва самовий китоб келтирганлар;

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ﴾

Бахт-саодатга эришиш учун биринчи қадам ягона Тангри бўлмиш Аллоҳ таолога ибодат ва бандалик қилиб, туғён қилувчи ситамкорлардан йироқлашишдир. Шунинг учун, ҳамма пайғамбарлар халқни ушбу муҳим бўлган икки масалага даъват қилганлар:

﴿وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ﴾

Мисол учун, ҳазрат Нуҳ пайғамбар *(алайҳис салом)* ўз қавмини Аллоҳга ибодат ва бандалик қилишга чақириб, шундай дерди:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ﴾

Бошқа тарафдан эса, одамлар дунёнинг лаззатлари ва ҳою ҳавасларига берилиб, Аллоҳнинг фармонидан бўйин товлашнинг ёмон оқибати борасида тафаккур қилмайдилар. Шу боис, пайғамбарлар Аллоҳ таолонинг фармонидан бош тортишнинг нақадар ёмон оқибати борилигидан халқни огоҳлантиришлари уларнинг зиммасидаги илоҳий бир вазифадир.

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ﴾

Аллоҳ таоло пайғамбарларни ўз қавмларининг яхши ва ёмон амаллари устидан гувоҳ қилиб қўйган: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ﴾ У бунинг эвазига халқдан бахт-саодатга эришишлари учун тақволи бўлишларини ва пайғамбарларга эргашишларини хоҳлаган.

82 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Халқнинг ишончига сазовор бўлган ва халқ орасида омонатли деб, танилган пайғамбарлар ҳам одамларни жонкуярларча тақволи бўлишга ва ўзларига итоат этишга чақирганлар:

﴿إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ نُوحٌ... إِنَّ لَكُمْ رَسُولًا أَمِينًا * فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾

﴿إِذْ قَالَ لَهُمُ شُعَيْبٌ... إِنَّ لَكُمْ رَسُولًا أَمِينًا * فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾

Озод машқ: Азиз Қуръон ўрганувчилар, куйидаги Қуръоний ибораларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб таржима қилиш, сизларга дарс луғатларини яхшироқ ўрганишингизга ёрдам қилади.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
шунингдек: كَمَا тиловат қилади, يَتْلُو: ўқийди поклайди: يُزَكِّي	۱. كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ (Бақара: 151)
ҳукм қилишинг: لِيُحْكَمَ: учун ўртасида, орасида: بَيْنَ	۲. إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ (Нисо: 105)
қабул қилинг, اِسْتَجِيبُوا: ижобат қилинг чақирса, даъват: دَعَا: қилди	۳. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ (Анфол: 24)
ҳукм қилинади, قُضِيَ: ҳукм чиқарилади адолат: قُسُط:	۴. وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ لِيُخْرِجَهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ (Юнус: 47)
чиқар: أَخْرَجَ: зулматлар, ظُلُمَاتِ: қоронғиликлар ёруғлик, нур: نُور:	۵. وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ (Иброҳим: 5)

1. «لِ» ҳарфи таржима қилинмайди («لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ» даги).

84 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

<p>миъан: ҳақ ва тарози, отилни бир-биридан ажратувчи ҳукмлар барпо қилиши чун, لِيَقُومَ: оёққа туриши учун</p>	<p>٦. لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ (Ҳадид: 25)</p> <p>.....</p>
<p>кәтәб: қўйган, ҳукм қилган шубҳасиз, ғалаба: لَا غَلْبَةَ қиламан, ғолиб бўламан Мен: أَنَا қуъи: қувватли, қучли</p>	<p>٧. كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلِينَ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ (Мужодала: 21)</p> <p>.....</p>
	<p>٨. إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا (Муззаммила: 25)</p> <p>.....</p>

22-Дарс

Иброҳим пайғамбар (а)

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг:

(Оли Имрон: 33) ۱. إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

.....
(Оли Имрон: 67) ۲. مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا

.....
(Оли Имрон: 68) ۳. إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا

.....
(Нисо: 54) ۴. فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا

.....
(Марям: 41) ۵. وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

.....

(Ҳаж: 78) ۶. مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّيَكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ

(Анкабут: 16) ۷. وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ

(Аҳзоб: 7) ۸. وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ

(Соффот: 109 ва 111) ۹. سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ... إِنَّهُ وَمِنَ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ^۱

(Мумтаҳана: 4) ۱۰. قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ

1. عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ : Мўъмин бандаларимиз, имонли бандаларимиз.

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Таниш ва янги сўзларнинг маъносини ўқиб ўрганиб, уларни хотирангизда сақланг. Ундан кейин, оила аъзоларингиздан бири, сўзларни ва уларнинг маъноларини сиздан сўрасин. То сўзларнинг маъноларини билишингизга ишонч ҳосил қилинг.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
бердик, ато этдик	آئِينَا	۱	Одам пайғамбар	آدَم	۱
ота	أَب (أَبِي، أَبَوَاءُ)	۲	хонадон, сулола	آل	۲
ўғил	إِبْن	۳	Иброҳим	إِبْرَاهِيم	۳
эргашдилар	إِتَّعَوْا	۴	уй	بَيْت	۴
олдик	أَخَذْنَا	۵	яхши, гўзал яхшилик	حَسَنَة	۵
эсла, ёдга ол	أَذْكُرُ	۶	ҳикмат	حِكْمَة	۶
ўрнак, намуна	أُسْوَة	۷	Марям отаси	عَمْرَان	۷
танлади	إِضْطَفَى	۸	Исо пайғамбар	عِيسَى	۸
ҳақлироқ, сазоворроқ	أَوْلَىٰ	۹	Марям (а)	مَرْيَم	۹
ҳақдан тоймаган ҳаққа интилувчи	حَنِيف	۱۰	муслмон, итоаткор	مُسْلِم	۱۰
номлади, атади	سَمَى	۱۱	муслмонлар	مُسْلِمِينَ - مُسْلِمُونَ	۱۱
ростгўй, тўғрисўз, ҳақгўй	صَدِيق	۱۲	Мусо пайғамбар	مُوسَى	۱۲
эди, бор	كَانَتْ	۱۳	пайғамбар	نَبِيٌّ	۱۳

- Агар **أَوْلَىٰ** сўзи изофа бирикмасида музоф (аниқланмиш) бўлиб келса, «энг ҳақли, энг сазовор» деган маънони ифодалайди.

88 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

бўлмаган эди, эмас	مَا كَانَ	۱۴	пайғамбарлар	نَبِيِّنَّ - نَبِيُونَّ	۱۴
аҳду паймон	مِيثَاق	۱۵	насроний	نَصْرَانِي	۱۵
дин	مِلَّةً	۱۶	яхудий	يَهُودِي	۱۶

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. اِصْطَفَى - اِتَّبَعُوا:

- а) танлади – эргашди
 б) танлади – эргашдилар

۲. اَخَذْنَا - اَتَيْنَا:

- а) олдик – бердик
 б) олингиз – бердилар

۳. مِيثَاق - مِلَّةً:

- а) аҳду паймон – дин
 б) мустаҳкам – уммат

۴. حَنِيف - اُسْوَةٌ:

- а) кучсиз – ўхшаш
 б) ҳаққа интилувчи – ўрнак

۵. سَيِّئ - نَصْرَانِي:

- а) атади – ёрдамчи
 б) номлади – насроний

Б. Қайси сўзлар, тўғри жавобдир?

1. ҳақгўй, муҳаққақ:

(الف) صِدِّيق - قَدْ

(ب) صِدِّيق - أَوْلَى

2. эсла, эди:

(الف) أَذْكَرُ - مَا كَانَ

(ب) أَذْكَرُ - كَانَتْ

3. ота, хонадон:

(الف) أَب - آل

(ب) أَبَا - عِمْرَان

4. лекин, ҳақдирок:

(الف) لَكِن - أَوْلَى

(ب) أَوْلَى - أُسْوَةٌ

5. ҳақдан тоймаган, аҳд-паймон:

(الف) مِلَّة - مِيثَاق

(ب) حَنِيف - مِيثَاق

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

۱. وَلَكِن كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا

а) Лекин эди ҳаққа интилувчи, итоаткор

б) Бироқ, у ҳақиқий мусулмон эди

۲. أُعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ

а) Худонинг бандалари, тақволи бўлингиз

б) Аллоҳга ибодат қилинг ва Ундан қўрқинг

۳. لِّلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ

а) Албатта, шундай кишиларки, унга эргашдилар

б) Унга эргашганлар учун

٤. مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ

а) Оталари Иброҳимнинг уммати

б) Отангиз Иброҳимнинг дини

٥. قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ

а) Муҳаққақ, сизлар учун гўзал намуна бор

б) Дарҳақиқат, сизлар яхши ўрнак эдингиз

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маъноларини ёд олгач, қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	سَلَامٌ عَلَيَّ إِبْرَاهِيمَ	١
	عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ	٢
	إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ	٣
	وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ	٤
	وَأذْكَرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ	٥
	إِنَّهُ وَكَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا	٦
	مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا	٧
	وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا	٨
	آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ	٩
	وَأَتَيْنَاهُم مَّلَكًا عَظِيمًا	١٠
	وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ	١١
	أَعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ	١٢
	إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ	١٣
	لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ	١٤
	وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا	١٥
	مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ	١٦
	هُوَ سَمِيُّكَ الْمُسْلِمِينَ	١٧
	قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ	١٨
	فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ	١٩

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдилинг:

۱. إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

Зотан, танлади ва Нуҳни ва ва Имрон хонадонини

۲. وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

Ва китоб (Қуръон)да албатта, у ростгўй ва

۳. فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا

Демак, шубҳасиз, Иброҳим хонадонига ва ҳикматни ва бердик уларга буюкни

۴. إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّحْيُ وَالَّذِينَ آمَنُوا

Албатта, одамларнинг Иброҳимга шубҳасиз, унга эргашдилар ва бу ва иймон келтир

۵. قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ

Дарҳақиқат, сизлар учун гўзал Иброҳимда ва унинг билан бирга

Бешинчи машқ: Энди эса, биринчи машқдан бошлаб тўртинчи машқларни бажариш ва сўзларни ўрганиш ёрдамида дарснинг биринчи бетдаги Қуръоний ибораларини алоҳида ва сўзма-сўз услубда таржима қилишга киришинг.

Қуръони Карим тили

Сўзлар туркумини ўрганиш учун машқ

Калималар маъносидан ёрдам олиб, жадвалдаги иборалар сўзнинг қайси бир туридан (феъл, исм, ҳарф) эканини аниқланг.

Сўз тури	Сўз		Сўз тури	Сўз		Сўз тури	Сўз
	فَ			إِتَّقُوا			سَلَام
	كَمْ			أَلْعَالَمِينَ		Исм	أَلْكِبَابُ
	كَ			مَا كَانَ			مُلْكًا
	آتَيْنَا			أَلتَّاسُ			أَلْمُؤْمِنِينَ
	أُسُوَّةٌ			أَخَذْنَا			فِي
	إِلَيْهِ	Феъл		إِتَّبِعُوا			قَالَ
	أَلْمُسْلِمِينَ			يَهُودِيًّا			إِصْطَفَى
	أَذْكَرَ			أَلتَّيْبِينَ			كَانَ
	مُوسَى			حَنِيفًا			أَعْبَدُوا
	أَلْحِكْمَةَ			التَّيْبِي			نُوحًا
	عَظِيمًا			هُم			صِدِّيقًا
Ҳарф	مِنْ			مُسْلِمًا			أَللَّهُ
	نَبِيًّا			أَمَنُوا			وَ

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Иброҳим пайғамбар *(алайҳис салом)* – тавҳид (яккахудолик) қаҳрамони

Ушбу савол кўпларда туғилиши мумкин: Аллоҳ таоло пайғамбарликни қандай инсонларга ато этган? Пайғамбарларнинг пайғамбар этиб танланишлари тасодифан юз берганми?

Қуръони Карим ушбу саволга турли таъбирлар билан жавоб берган. Жумладан:

﴿إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾

«*إِصْطَفَىٰ* танлади» сўздан маълум бўладики, пайғамбарларнинг пайғамбар этиб танланишлари тасодифан ва тўсатдан бўлгани эмас, балки Аллоҳнинг танлови асосида рўй берган бўлиб, Тангри таоло ҳар бир уммат орасида энг улуғ, энг холис ва энг лойиқ инсонни ўша умматни ҳидоят қилиш учун танлаган.

Бунинг устига, пайғамбарлар Худо тарафидан танлангач, Аллоҳ таоло улардан тўғри ва ҳақ йўлда мустаҳкам ва устивор бўлишлари ҳақида аҳд-паймон олган:

﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ﴾

Ушбу дарсда пайғамбарликнинг ёрқин чехраларидан бири бўлмиш ҳазрат Иброҳим *(алайҳис салом)* ни қисқача таништириб ўтамиз. Ҳазрат Иброҳим *(алайҳис салом)* Аллоҳнинг энг улуғ мўъмин бандаларидан бири бўлиб, Тангрининг салом ва дурудини эшитишга сазовор бўлган:

﴿سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ... إِنَّهُ وَمِنَ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ﴾

У жуда тўғрисўз ва ҳақгўй бўлгани учун, Аллоҳ таоло томонидан пайғамбарлик мартабасига лойиқ кўрилди:

﴿وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا﴾

Кимки, эзгулик йўлида юрмоқчи бўлса, пайғамбарларни

ўзига ўрнак қилиб олмоғи шарт ва ҳазрат Иброҳим *(алайҳис салом)* бизларга (ислом умматига) гўзал бир намунадир. Шунингдек, ул ҳазратнинг иймонли издошлари ҳам бизлар учун муносиб ўрнақдирлар. Улар бизга ўз пайғамбаримиз сўнгра имом ва пешвомизга вафодор бўлиб қолишни ўргатганлар:

﴿فَدَكَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ﴾

Ҳазрат Иброҳим *(алайҳис салом)* нинг имтиёзларидан бири ул зотнинг дуоси Аллоҳ таоло томонидан ижобат қилиниши бўлиб, Тангри таоло пайғамбарлик ва имомат (умматга раҳнамолик қилиш)ни ул ҳазратнинг сулоласида қилиб қўйган:

﴿فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا﴾

Шунинг учун, айрим умматлар ўзларини ҳазрат Иброҳим *(алайҳис салом)* га мансуб қилиб кўрсатиб, ўзларига обрў-эътибор касб этиш учун тиришадилар. Яҳудийлар, ҳазрат Иброҳим *(алайҳис салом)* биздан, яъни яҳудий бўлган деб, айтишади ва насронийлар эса, ул ҳазрат биздан, насронийлардан бўлган, дейишади. Бироқ Қуръони Карим ул ҳазрат ҳақида шундай айтади: Иброҳим *(алайҳис салом)* яҳудий ва насроний эмас, балки ҳаққа интилувчи ва Аллоҳнинг амр-фармониغا таслим бўлувчи бир инсон эди:

﴿مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا﴾

Кимки, ҳазрат Иброҳим *(алайҳис салом)* нинг ёруғ йўли ва кўзлаган мақсадига яқинроқ бўлса, ўзини ул ҳазратга мансуб деб билишга ҳақли бўлади. Шунга кўра, пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо *(саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам)* ва ул зотга эргашувчи мусулмонлар Аллоҳнинг фармониغا таслим бўлиб, ҳақдан тоймай, ҳазрат Иброҳим *(алайҳис салом)* нинг йўлидан борганлари боис, бошқалардан кўра, ҳазрат Иброҳим *(алайҳис салом)* га яқинроқдирлар:

﴿إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾

Озод машқ: Азиз Қуръон ўрганувчилар! Дарҳақиқат, озод машқ дарсинг бошқа машқларини тўлдирувчи ҳисобланади.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>дедилар, قَالُوا: айтдилар оталар: آباء: Исҳоқ: إِسْحَاقُ: пайғамбар</p>	<p>۱. قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ أَبَاكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ (Бақара: 133)</p> <p>.....</p>
<p>иймон: آمَنَّا: келтирдик нозил қилинди: أَنْزَلَ: Исмоил: إِسْمَاعِيلُ: пайғамбар</p>	<p>۲. قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ (Оли Имрон: 84)</p> <p>.....</p>
<p>берилди: أُوتِيَ: لا نُنْفِرُ: ажратмаймиз, фарқ қўймаймиз Ҳеч бири¹: أَحَدٍ:</p>	<p>۳. وَمَلَأَ أُوتَىٰ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ (Оли Имрон: 84)</p> <p>.....</p>
<p>рост айтди: صَدَقَ: эргашингиз: اتَّبِعُوا: мушриклар: مُشْرِكِينَ:</p>	<p>۴. قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ (Оли Имрон: 95)</p> <p>.....</p>

1. « أَحَدٌ » сўзи «ягона, ёлғиз ва битга» маъноларини англатади. Бирок салбий жумлаларда «ҳеч бири – ҳеч ким» маъноларида келади.

96 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

<p>турган жой, مَقَامُ мақом кирди: دَخَلَ тинч, омон: آمِنًا</p>	<p>٥. فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا (Оли Имрон: 97)</p> <p>.....</p>
<p>ваҳийқилдик: أَوْحَيْنَا</p>	<p>٦. وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ (Нисо: 163)</p> <p>.....</p>
<p>эргаш: اتَّبَعَ</p>	<p>٧. ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ (Наҳл: 123)</p> <p>.....</p>

23-Дарс

Мусо пайғамбар (а)

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг. Сўнгра, сизга таниш бўлган ибораларнинг маъносини (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

1. وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
(Моида: 20)

2. إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا
(Моида: 20)

3. وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
(Иброҳим: 5)

4. وَآتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ
(Исро: 2)

5. أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكَيْلًا
(Исро: 2)

6. وَادَّكَّرَ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا
(Марям: 51)

1. сўзи ўзбек тилида «деб» таржима қилинади ва таржиманинг охирида келтирилади. Масалан; қавмингни қоронгиликлардан нурга чиқар деб

2. أَلَّا = أَلَا + لَا

98 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

(Мўъминун: 45-46) ۷. ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ * إِلَىٰ فِرْعَوْنَ

.....

(Фурқон: 35) ۸. وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ وَآخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا

.....

(Шуаро: 65-66) ۹. وَأَنْجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ وَأَجْمَعِينَ * ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ

.....

(Соффот: 120 ва 122) ۱۰. سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ... إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

.....

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Таниш ва янги сўзларнинг маъносини ўқиб ўрганиб, уларни хотирангизда сақланг. Ундан кейин, оила аъзоларингиздан бири, сўзларни ва уларнинг маъноларини сиздан сўрасин. Токи, сиз сўзларнинг маъноларини билишингизга ишонч ҳосил қилинг.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
бошқалар	أَخْرَجَ	۱	хаммалари, барчалар	أَجْمَعِينَ	۱
чиқар, олиб чиқ	أَخْرَجَ	۲	Яъқуб пайғамбар (а) ¹	إِسْرَائِيلَ	۲
эсланг, ёдга олинг	أَذْكُرُوا	۳	пайғамбарлар	الْأَنْبِيَاءَ	۳
ғарқ қилдик	أَغْرَقْنَا	۴	қоронғиликлар	ظُلُمَاتٍ	۴
нажот бердик	أَنْجَيْنَا	۵	Фиръавн	فِرْعَوْنَ	۵
фарзандлар, ўғиллар	بَنِي	۶	холис қилинган	مُخْلِصًا	۶
сўнгра, сўнг, кейин	ثُمَّ	۷	неъмат	نِعْمَةً	۷
қилди, этди	جَعَلَ	۸	нур, ёруғлик	نُورٍ	۸
қилдик, этдик	جَعَلْنَا	۹	вазир, дастёр, қўмакчи	وَزِيرٍ	۹
ўзга, бошқа, ўрнига	دُونَ	۱۰	вакил, ҳимоячи, асровчи	وَكِيلٍ	۱۰
хужжат, қатғий далил	سُلْطَانَ	۱۱	Ҳорун пайғамбар(а)	هَارُونَ	۱۱
қилиб олманг, тутманг	لَا تَتَّخِذُوا	۱۲			
очиқ, равшан, аниқ	مُبِينٍ	۱۳			
хукмдорлар, подшоҳлар	مُلُوكٍ	۱۴			
улар (икки киши)	هُمَا	۱۵			

1. Бани Исроилдан мурод, Яъқуб пайғамбарнинг фарзандлари ва ул зотнинг наслдан бўлган шахслардир. Исроил номи Яъқуб (алайҳис салом) нинг исмларидан биридир.

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Азиз Қуръон ўрганувчи қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. آتَيْنَا - اَنْحَيْنَا:

- а) нажот бердик – бердик
- б) бердик – нажот бердик

۲. جَعَل - جَعَلْنَا:

- а) қилди – қилдик
- б) этдим – этдик

۳. ثُمَّ - دُون:

- а) сўнгра – ўзга
- б) кейин – қуйи

۴. سُلْطَان - مُبِين:

- а) салтанат – иймонли
- б) қатъий далил – равшан

۵. اَعْرَفْنَا - اَذْكُرُوا:

- а) ғарқ қилдик – эсланг
- б) ғарқ бўлдик – ёдга олинг

Б. Қайси сўзлар, тўғри жавобдир?

1. холис қилинган, қоронғиликлар:

(الف) ظُلُمَاتٍ - مُخْلِصًا

(ب) مُخْلِصًا - ظُلُمَاتٍ

2. бошқалар, пайғамбарлар:

(الف) دُونَ - أَنْبِيَاءٍ

(ب) آخِرِينَ - نَبِيِّينَ

3. улар (икки киши), ҳимоячи:

(الف) هُمَا - وَكَيْلٍ

(ب) كُفَا - مُلُوكٍ

4. ҳукмдорлар, тутманг:

(الف) لَا تَتَّخِذُوا - مُلْكٍ

(ب) مُلُوكٍ - لَا تَتَّخِذُوا

5. чиқар, эсла:

(الف) أَخْرَجَ - أَذْكَرُ

(ب) أَذْكَرُوا - أَخْرَجَ

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

۱. إِنَّهُ وَكَانَ مُخْلِصًا:

а) Албатта, у холис қилинган эди

б) Албатта, у холис ва пок эди

۲. إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ:

а) Улар мўъмин бандалардандирлар

б) Албатта, у иккаласи бизнинг мўъмин

бандаларимиздандир

۳. وَجَعَلْنَا مَعَهُ وَآخَاهُ هَارُونَ:

а) Ва бизни биродари Ҳорун билан бирга қилди

б) Ва қилдик унинг билан бирга оғайниси Ҳорунни

٤. فَمَا أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ

- а) Сўнгра юбордик Мусони
- б) Кейин юборди бизга Мусони

٥. أَنْ أَخْرِجَ قَوْمَكَ

- а) Қавмингни чиқар деб
- б) Токи, олиб чиқ қавмингни

٦. وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ

- а) Ва қилдик уни ҳидоят бани Исроил учун
- б) Ва ҳидоят қилиб қўйдик бани Исроил учун

٧. وَجَعَلَكُمْ مَلُوكًا

- а) Ва қилдик сизларни ҳукмдор
- б) Ва қилди сизларни ҳукмдорлар

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маъноларини ёд олгач, қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ	۱
	وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا	۲
	سَلَامٌ عَلَيَّ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ	۳
	وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ	۴
	أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا	۵
	أَخْرَجَ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ	۶
	وَأَخْبَيْنَا مُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ	۷
	وَآتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ	۸
	أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكِيَلًا	۹
	وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ	۱۰
	أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ	۱۱
	إِذْ جَعَلْ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ	۱۲
	ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْهُمُ بَعْدِهِمُ	۱۳
	قَالَ رَبُّنَا الَّذِي	۱۴
	لَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا	۱۵
	أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ	۱۶

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдиринг:

۱. وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا

Ва эсла Мусони эди

۲. وَجَعَلْنَا مَعَهُ وَآخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا

Ва унинг билан бирга Ҳорунни

۳. ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَآخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا

104 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Сўнгра Мусони ва Ҳорунни билан

۴. وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ وَأَجْمَعِينَ

Ва Мусога ва кимсаларга ҳаммаларига

۵. أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِيٰ وَكَيْلًا

Тутманглар Мендан ўзгани

Бешинчи машқ: Биринчидан тўртинчи машққача бўлган машқларни бажаргач, энди биринчи бетдаги дарснинг Қуръоний ибораларини таржима қилиш навбати етиб келади. Ҳар бир ибора ва оятни яна бир марта диққат билан ўқинг ва кейин эса, уларни сўзма сўз таржима қилинг.

1. مِن دُونِيٰ Мендан бошқани, Менинг ўрнимга деб, таржима қилинади.

Қуръони Карим тили

Мозий ва музориъ феъллари

Йигирма биринчи дарсада айтиб ўтганимиздек, «*маълум бир замонда иш-ҳаракат бажарилганини англатадиган сўз ва калимага феъл дейилади.*» Бу дарсада феълларнинг икки гуруҳи билан кўпроқ танишамиз:

Биринчи гуруҳ: Мозий (ўтган замон) феъли

خَلَقَ: яратди; أَرْسَلْنَا: юбордик.

«خَلَقَ» феъли яратмоқ иши ўтган замонда амалга ошганини ва «أَرْسَلْنَا» феъли юбормоқ иши ўтган иши замонда содир бўлганини ифодалайди.

Иккинчи гуруҳ: Музореъ (ҳозирги ва келаси замон) феъли

يَسَاءُ: хоҳлайди, истайди; نَعْبُدُ: ибодат қиламиз, сиғинамиз.

«يَسَاءُ» феъли истамоқ ва хоҳламоқ амали ҳозирги ёки келаси замонда юз берганини ва «نَعْبُدُ» феъли ибодат қилмоқ ва сиғинмоқ иши ҳозирги ёки келаси замонда амалга ошишини англатади.

Парвардигори каримнинг хоҳиши ва мадади билан келгуси дарсларда феълларнинг тузилиши ҳақида қисқача изоҳ берамиз.

Хотирангизда сақланг

Ўтган замон феълига араб тилида «Мозий» дейилади.

Ҳозирги ва келаси замон феълига араб тилида «Музореъ» дейилади.

Машқ: Қуйидаги феълларнинг маъносига қараб уларнинг Мозий ёки Музореъ эканлигини аниқланг:

يَتَفَكَّرُونَ يَعْقِلُونَ كَسْتَعِينُ آمَنُوا يَهْدِي أَرْسَلْنَا أَنْزَلْنَا بَعَثْنَا يُسَلِّطُ إِصْطَفَى أَخَذْنَا آتَيْنَا سَرَى جَعَلَ

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Мусо пайғамбар *(алайҳис салом)*

Қуръони Каримда кўп тилга олинган удул-азм (янги шариат соҳиби) пайғамбарлардан бири, ҳазрат Мусо *(алайҳис салом)* дир. Ушбу пок инсон Аллоҳнинг пайғамбари бўлиш даражасида ўта юксак салоҳият ва лаёқатга эга эди. Қуръони Карим ул ҳазратни мақтаб шундай айтади:

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا﴾

Мусо *(алайҳис салом)* саодатбахш кўрсатмаларни ўз ичига қамраб олган самовий китоб билан ўз қавми томон юборилди: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى﴾ Тангри таоло ул ҳазратнинг улуғ ва бузруквор оғайниси Ҳорун *(алайҳис салом)* ни ул зотга ҳамроҳ ва кўмакчи этиб танлади: ﴿وَجَعَلْنَا مَعَهُ وَآخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا﴾ Ва Аллоҳ таоло Фиръавн каби ўжар ва кеч ишонадиган шахсларни таслим этиш учун, мазкур икки элчисини мўъжизалар ва аниқ-равшан далиллар билан жиҳозлади:

﴿ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَى وَآخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ * إِلَى فِرْعَوْنَ﴾

Шубҳасиз, Аллоҳнинг бу икки иймонли бандаси салом ва дурудга сазовордирлар: ﴿سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَى وَهَارُونَ... إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ﴾

Ҳазрат Мусо *(алайҳис салом)* пайғамбарликка танлангач, Аллоҳ таоло ул ҳазратнинг пайғамбарлик вазифаси учун бир неча мақсадларни белгилаб қўйди. Уларнинг энг муҳими одамларни ботил ва ноҳақ йўлдан чиқариб, ёруғ ҳақиқат йўлига ҳидоят қилиш эди:

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾

Шунингдек, бани Исроилга; Аллоҳга ширк келтирманглар ва ишларингизни бажараётганингизда Уни тадбир қилувчи (бошқарувчи) ва таянадиган Зот деб билинглар, деб айтиш ул зотнинг зиммасидаги илоҳий бир вазифа эди.

﴿أَلَا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكَيْلًا﴾

Бани Исроил қавми Фиръавннинг зулми остида эзилган қавм эди ва Худо уларни ҳазрат Мусо *(алайҳис салом)* орқали золимнинг чангалидан қутқазди. Фиръавн ва унинг одамларини зиллат ва хорлик билан ҳалок этди:

﴿وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ وَأَجْمَعِينَ * ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ﴾

Бироқ, ношукр ва баҳона келтирувчи бани Исроил қавми ҳазрат Мусо *(алайҳис салом)* нинг буйруқларидан бўйин товлаб, ҳидоят йўлига тўсқинлик қилишар эди, шу сабабдан Аллоҳ таоло бу итоатсиз қавмни Ўзининг неъматларини эшлашга чақирарди. Бани Исроил қавми орасидан пайғамбарларнинг танланиши ва уларнинг бошқа қавмлар устидан ҳукмдорлиги, бани Исроил шукрини қилмаган неъматлар сирасидандир:

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنبِيَاءَ وَجَعَلَكُم مَّلُوكًا﴾

Озод машқ: Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ иштиёқи ва тайёргарлиги бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар, қуйидаги машқларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб таржима қилинг. Таниш сўзларнинг тагига чизиб қўйилган.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>ҳақ билан: فُرْقَانَ ботилни ажратувчи ҳидоят: تَهْتَدُونَ топсангиз</p>	<p>۱. وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (Бақара: 53)</p> <p>.....</p>
<p>кейин, дан сўнг: بَعْدَ зодагонлар, مَلَأَ тўралар</p>	<p>۲. ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى بَايَاتِنَا إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ (Аъроф: 103)</p> <p>.....</p>
<p>сеҳргар, سَاحِرٌ жодугар билувчи, доно: عَلِيمٌ хоҳлайди: يُرِيدُ чиқаради, يُخْرِجُ чиқариб юборади</p>	<p>۳. قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ * يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ (Аъроф: 109-110)</p> <p>.....</p>
<p>эслат: ذَكَرَ қунлар: أَيَّامٌ</p>	<p>۴. وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللّٰهِجِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ (Иброҳим: 5)</p> <p>.....</p>

<p>КИМ: مَنْ сиз, сизнинг: كَمَا (икки киши) берди, ато этди: أَعْطَى ҳидоят қилди: هَدَى</p>	<p>۵. قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمْ يَا مُوسَى * قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ وَثُمَّ هَدَى (Тоҳо: 49-50) </p>
<p>нур, ёруғлик: ضِيَاءٌ эслатма: ذِكْرًا тақволилар, : مُتَّقِينَ тақводорлар</p>	<p>۶. وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ (Анбиё: 48) </p>
<p>билувчироқ: أَعْلَمُ келтирди: جَاءَ بِ назд, олд, хузур: عِنْدَ</p>	<p>۷. وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنْ عِنْدِهِ (Қасас: 37) </p>

-
1. Ушбу ояти каримадаги **فُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا** калималари Таврот китобининг хусусиятлари сифатида баён қилинган.

24-Дарс

Ислом пайғамбари (с.а.о)

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

۱. إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا (Бақара: 119)

۲. قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ (Аъроф: 158)

۳. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ (Аъроф: 158)

۴. هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ (Тавба: 33)

۵. وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ * قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ (Анбиё: 107-108)

(Ахзоб: 40) ٦. مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ

(Ахзоб: 45) ٧. يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

(Ёсин: 1-4) ٨. يُس * وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ * إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ * عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

(Саф: 6) ٩. وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ

(Саф: 6) ١٠. وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنكُمْ بِإِسْمِ أَحْمَدٍ

1. Гоҳида «و» ҳарфи онт ва қасм маъносида келади, масалан; «وَالشَّمْسِ» «Қуёшга қасам», ёки «وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ» «Ҳикматли Қуръон»га қасам.

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Таниш ва янги сўзларнинг маъносини ўрганиб олганингизга ишонч ҳосил қилишингиз учун, уларни оила аъзоларингиздан бири ёки дўстингиз билан бирга ўқинг.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар
иймон келтиринг	آمِنُوا	۱	ягона, ёлғиз, битта	أَحَدٌ ۱
юборди	أَرْسَلَ	۲	Расулуллоҳ исмлари	أَحْمَدٌ ۲
фақат, бундан ўзгача эмас	إِنَّمَا	۳	сўнг, дан кейин, дан сўнг	بَعْدٌ ۳
эканлиги, лиги	أَنَّمَا	۴	ҳақ, тўғри	حَقٌّ ۴
башорат берувчи, хушхабар берувчи	بَشِيرٌ	۵	сўнги, охири	خَاتَمٌ ۵
эркаклар	رِجَالٌ	۶	раҳмат, марҳамат	رَحْمَةٌ ۶
айт, дегин	قُلْ	۷	Муҳаммад (с.а.о)	مُحَمَّدٌ ۷
эмас, йўқ	مَا	۸	га қасам, га онт	وَ ۸
башорат берувчи, суюнчли хабар берувчи	مُبَشِّرٌ	۹	муқаттаъа ҳарфлар	يُسٌ ۹
огоҳлантирувчи	نَذِيرٌ	۱۰		
келади	يَأْتِي	۱۱		
тириштиради	يُحْيِي	۱۲		

1. «أَحَدٌ» сўзи «ягона, ёлғиз ва битта» маъноларини англатади. Бироқ салбий жумлаларда «ҳеч бири – ҳеч ким» маъноларида келади.
2. (ظَهْرُ - يُسٌ - الْمِ وَ...) каби 29 та Қуръон сураларининг аввалида келган Муқаттаъа ҳарфлар турли маъноларга тафсир қилинган, жумладан Аллоҳ ва Пайғамбар ўртасидаги рамзий маънодир.

ўлдиради, жонини олади	يُمِيتُ	۱۳			
вахий қилинади	يُوحَى	۱۴			

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Азиз Қуръон ўрганувчилар, қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. بَشِيرٌ - نَذِيرٌ:

- а) хушxabар берувчи – огоҳлантирувчи
 б) суюнчли хабар – огоҳлантириш

۲. قُلٌ - آمِنُوا:

- а) айтди – иймон келтирдилар
 б) айт – иймон келтиринг

۳. إِنَّمَا - أَنَّمَا:

- а) фақат – лиги
 б) эканлиги – фақат

۴. يُوحَى - رِجَالٌ:

- а) ваҳий қилинади – эркаклар
 б) ваҳий қилди – эркак

۵. يُحْيِي - يُمِيتُ:

- а) тирилтирди – ўлдирди
 б) тирилтиради – ўлдиради

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?

1. юборди, мендан кейин:

الف) أُرْسِلَ - مِنْ بَعْدِي

ب) أُرْسِلْنَا - بَعْدِي

114 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

2. ота, башорат берувчи:

(الف) إِبْن - بَشِير

(ب) أَب - مُبَشِّرٌ

3. иймон келтирдилар, иймон келтиринг:

(الف) آمَنُوا - آمَنُوا

(ب) آمَنُوا - آمَنُوا

4. келади, ваҳий қилинади:

(الف) يُوحَى - يَأْتِي

(ب) يَأْتِي - يُوحَى

5. ўлдиради, тириктиради:

(الف) يُيَبِّت - يُحْيِي

(ب) يُحْيِي - يُيَبِّت

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

۱. إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ:

а) Мен сизларга Аллоҳнинг расулидирман

б) Албатта, мен сизларга Аллоҳнинг элчисидирман

۲. إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ:

а) Албатта, биз юбордик сизни ҳақ билан

б) Биз юбордик сизни, зеро, ҳақ сиз билан

۳. شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا:

а) гувоҳ ва башорат берувчи ва огоҳлантирувчи

б) назоратчи ва суюнчли хабар ва огоҳ

۴. لَهُ وَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

а) Унинг учундир осмонлар ва ернинг ҳукмронлиги

б) Унинг учундир осмон ва ернинг мулки

۵. وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَحَاتَمَ النَّبِيِّينَ

а) Лекин Аллоҳнинг элчиси ва пайғамбарларнинг сўнгисидир

б) Ҳолбуки, у Худонинг элчиси ва пайғамбарларнинг охиргисидир

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маъноларини ёд олгач, қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ	۱
	يَأْتِي مِنَّمْ يَعْدِي اسْمُهُ وَ أَحْمَدُ	۲
	إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ	۳
	هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ وَ	۴
	يَأْتِيهَا النَّجِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ	۵
	قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ	۶
	أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ	۷
	إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمُ	۸
	لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ	۹
	وَالْقُرْآنَ الْحَكِيمَ	۱۰

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдилинг:

۱. يَا نَبِيَّ إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمُ

Эй албатта, Аллоҳнинг сизларга

۲. وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنَّمْ يَعْدِي

Ва пайғамбар ҳақида мендан кейин

۳. أَرْسَلَ رَسُولَهُ وَ بِالْهُدَىٰ وَ دِينِ الْحَقِّ

Юборди ҳидоят ва билан

1. Ушбу ўринда **بِ** даги **رَسُولٍ** даги **بِ** сўзи ўзбек тилига «ҳақида, тўғрисида борасида» деб таржима қилинса яхшироқ бўлади.

۱. وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

Ва юбормадик магар оламлар учун

۲. مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ

Эмас Муҳаммаддан ҳеч кимнинг

Бешинчи машқ: Биринчи машқдан бошлаб тўртинчи машқларни бажаргач, дарсинг биринчи бетдаги Қуръоний ибораларининг ҳар бирини яна бир марта диққат билан ўқинг. Кейин эса, уларни алоҳида ва сўзма-сўз услубда таржима қилинг.

-
1. Юқоридаги оят каби жумлаларда مَا дан кейин إِلَّا келса, مَا сўзи салбий маънони аниқлатади ва шунингдек, مَا дан кейин إِلَّا келганда, ўзбек тилига салбий эмас, балки ижобий шаклда таржима қилинади. Масалан; «Биз сизни оламлар учун фақат раҳмат қилиб юбордик.» Яъни مَا ва إِلَّا нинг бир жумлада келишидан «фақат» деган сўз таржиманда юзага келади ва аслида эса ояти кариманинг таржимаси қуйидагича бўлади: «Биз сизни юбормадик магар оламлар учун раҳмат қилиб.»

Қуръони Карим тили

Ҳарф

Йиғирма биринчи дарсда айтиб ўтганимиздек, сўз туркумларидан бири ҳарфдир. Бу дарсда ҳарф билан кўпроқ танишамиз.

Қуйидаги иборалардаги «*مِنْ، إِلَى، أَنْ*» сўзларининг маъносига диққат қилинг:

مِنْ عِبَادِنَا - إِلَى فِرْعَوْنَ - أَنْ يَشَاءَ

1. «*مِنْ*» даги «*مِنْ عِبَادِنَا*»

Юқоридаги иборада «*مِنْ: дан*» деганимизда тўлиқ бир маъно тушунимайди ва «*нимадан? кимдан?*» деган савол туғилади. Аммо унинг кетидан «*عِبَادِنَا*», яъни исм (от) келса, шунда маъно тўлиқ ва комил бўлади: Баңдаларимиздан.

2. «*إِلَى*» даги «*إِلَى فِرْعَوْنَ*»

Юқоридаги иборада «*إِلَى: га, томонга*» ёлғиз ҳолда тўлиқ маънони англамайди ва «*кимга? нимага?*» деган савол юзага келади. Бироқ унинг кетидан «*فِرْعَوْنَ*», яъни исм (от) келса, шунда маъно тўлиқ ва комил бўлади: Фиръавнга, Фиръавн томонга.

3. «*أَنْ*» даги «*أَنْ يَشَاءَ*»

Ушбу иборада «*أَنْ: эканлиги, лиги*» ёлғиз ҳолда тўлиқ маънони ифодаламайди ва «*ким экан? нима экан?*» деган савол пайдо бўлади. Лекин «*أَنْ*» нинг кетидан «*يَشَاءَ*», яъни феъл келса, шунда маъно тўлиқ ва комил бўлади: хоҳлашлиги, истаганлиги.

Хотирангизда сақланг

Ҳарфнинг маъноси ундан кейин келадиган исм (от) ёки феъл ёрдамида тўлдирилади.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Ислоҳ пайғамбари (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам)

Қуръони Каримда азиз пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам) ҳамда ул буюк зотнинг пайғамбарликлари ва элчиликлари тўғрисида кўп оятлар мавжуд. Аллоҳ таоло Ёсин сурасида Сарвари оламини Ўзининг элчиларидан бири сифатида тилга олиб, ул ҳазратга шундай хитоб қилади: ﴿إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ Шунингдек, Тангри таоло Аъроф сурасида Ўз пайғамбаридан ўзини халққа Аллоҳнинг элчиси деб таништиришини истаган:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾

Сизга маълум бўлганидек Расулудлоҳ (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам) пайғамбарликка танланишларидан илгари, олдинги пайғамбарлар ул зотнинг келишларини башорат берган эдилар. Жумладан, ҳазрат Исо (алайҳис салом) ўздан кейин Аҳмад исмли пайғамбар келишини бани Исроилга башорат беради:

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ... وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ وَأَحْمَدٌ﴾

Ҳазрат Исо (алайҳис салом) нинг берган башорати барча замонлар ва асрлар учун бўлиб, оламнинг охирига қадар давом этади. Зеро, пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам) Аллоҳнинг сўнги элчиси ва пайғамбаридирлар. Ул ҳазрат нубувват ва рисолат дафтларини муҳраб, ниҳоясига еткизганлар:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ﴾

Сўнги пайғамбар Муҳаммад Мустафо (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам) ҳақларидаги оятлар, бошқа пайғамбарларни тавсиф этган оятлар сингари ул ҳазратнинг пайғамбарлик ва элчилик мақсадларини одамларни ҳидоят қилиш ва ҳақ динга чорлаш деб уқтиради:

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ وَبِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ﴾

Бизнинг пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам) ҳам ҳазрат Нух, Иброҳим, Мусо ва Исо (алайҳимус салом) лар сингари Аллоҳнинг йўллаган ваҳийини ҳалққа етказиб, ўз умматларини ягона Аллоҳга ибодат қилишга чақирганлар:

﴿قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ﴾

Халқнинг ҳидояти учун келган ва уларнинг амаллари устидан гувоҳ бўлган пайғамбар барча инсонларни жаннатга ва Аллоҳнинг ризолигига башорат бериб, уларни жаҳаннамнинг дардли азобидан қўрқитади:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾

Расулудлоҳ (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам) шундай бир улуғ инсонларки, халқни залолат ва гумроҳликдан қутқазиб, улардан бирор нарсани кўзламай, уларга нажот ва ҳидоят йўлини кўрсатганлар. Шу боис, ул зотнинг бутун вужудлари оламлар учун раҳмат ва баракот бўлган:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾

Озод машқ: Азиз Қуръон ўрганувчилар, куйидаги Қуръоний ибораларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилиш сизларга дарс луғатларини яхшироқ ўрганишингизга ёрдам қилади.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>валий, пешво, وَكِيٌّ бошлиқ, йўлбошчи</p> <p>тўқис адо: يُقِيمُونَ этадилар</p> <p>намоз: صَلَوَاتٌ берадилар: يُؤْتُونَ закот: زَكَاةً рукуъ: رَاكِعُونَ қилувчилар</p>	<p>۱. إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ (Моида: 55)</p> <p>.....</p>
<p>етказинг: بَلَغَ нозил қилинди: أَنْزَلَ</p>	<p>۲. يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ (Моида: 67)</p> <p>.....</p>
<p>бажармадинг: لَمْ تَفْعَلْ етказмадинг: مَا بَلَغْتَ элчилик: رِسَالَةٌ</p>	<p>۳. وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ (Моида: 67)</p> <p>.....</p>
<p>дарс ўқимаган: أُنْحِ ишонади, иймон: يُؤْمِنُ келтиради</p> <p>калималар: كَلِمَاتٍ эргашинг: اتَّبِعُوا</p>	<p>۴. فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبَعُوهُ (Аъроф: 158)</p> <p>.....</p>

<p>ҳидоят: هُدًى</p> <p>билан: بِ</p> <p>ғолиб қилади, يُظْهِرُ:</p> <p>устун қилади</p> <p>ғолиб қилиши: لِيُظْهِرَ:</p> <p>учун, устун қилиши</p> <p>учун</p>	<p>۵. هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ</p> <p>(Тавба: 33)</p> <p>.....</p>
<p>ҳамма, барча: كَافَّةً</p> <p>аксарият, أَكْثَرُ:</p> <p>кўпчилик</p> <p>билмаслар: لَا يَعْلَمُونَ</p>	<p>۶. وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ ۚ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ</p> <p>(Сабъ: 28)</p> <p>.....</p>

1. كَافَّةً لِّلنَّاسِ: ҳамма одамлар учун.

Учинчи қисм
Қуръони Карим

25-Дарс

Қуръоннинг нозил бўлиши

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

۱. شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ

(Бақара: 185)

۲. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ

(Нисо: 136)

۳. وَ هَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

(Анъом: 155)

۴. إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

(Юсуф: 2)

۵. أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُم مِّنَ الْقُرْآنِ آيَاتٍ لِّتَذَكَّرُوا أَتَىٰ تَمَامًا

(Иброҳим: 1)

۶. الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ الْكِتَابَ

(Қаҳф: 1)

1. «إِنَّا» аслида (إِنَّ + نَا) бўлган. Осон талаффуз қилиш учун, кўп ўринларда «إِنَّا» шаклида келади.

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Азиз Қуръон ўрганувчилар, Аллоҳнинг мадади билан, биринчи дарсдан то саккизинчи дарсгача Қуръоннинг бир неча сўз ва ибораларининг маъноси билан танишдингиз. Уларнинг такрорланиб келишини эътиборга олганда, энди сиз Қуръон сўзларидан 42500 тасининг маъносини биласиз.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
эргашинг	اتَّبِعُوا	۱	изн, рухсат	إِذْنٌ	۱
ибодат қил, сиғин	أَعْبُدْ	۲	ўртасида, орасида	بَيْنَ	۲
нозил қилди, тушурди	أَنْزَلَ	۳	Рамазон	رَمَضَانَ	۳
нозил қилинди	أُنزِلَ	۴	баъда, қул	عَبْدٌ	۴
чиқарасан	تُخْرِجُ	۵	арабча, араб тили	عَرَبِيٌّ	۵
раҳм қилинасиз	تُرْحَمُونَ	۶	қадр, тақдир, белгилаш	قَدْرٌ	۶
ақл юргизасиз, ақл ишлатасиз	تَعْقِلُونَ	۷	Қуръон	قُرْآنٌ	۷
ой	شَهْرٌ	۸	муборақ, баракотли	مُبَارَكٌ - مُبَارَكَةٌ	۸
шунингдек	كَذَلِكَ	۹	холис қилувчи	مُخْلِصًا	۹
эдик, дирмиз	كُنَّا	۱۰			
шояд, зора	لَعَلَّ	۱۱			
нима	مَا	۱۲			
сенга нима билдирди?	مَا أَدْرِيكَ	۱۳			
огоҳлантирувчилар	مُنذِرِينَ	۱۴			
нозил қилди, туширди	نَزَلَ	۱۵			
иймон келтирадилар	يُؤْمِنُونَ	۱۶			

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. أَنْزَلَ - أَنْزَلَ:

- а) нозил қилди – нозил қилинди
- б) нозил қилади – нозил қилинади

۲. إِذْنٌ - أُعْبِدُ:

- а) изн – ибодат қилди
- б) рухсат – сиғин

۳. كُنَّا - قَدَر:

- а) эдик – белгилаш
- б) эдилар – белгила

۴. لَعَلَّ - شَهْرٌ:

- а) шояд – ой
- б) зора – ойлик

۵. كَذَلِكَ - مُنْذِرِينَ:

- а) у – огоҳлантирувчи
- б) щунингдек – огоҳлантирувчилар

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?

1. ақл юргизасиз, раҳм қилинасиз:

(الف) تُرْحَمُونَ - تَعْقِلُونَ

(ب) تَعْقِلُونَ - تُرْحَمُونَ

2. иймон келтирадилар, туширди:

(الف) يُؤْمِنُونَ - نَزَّلَ

(ب) آمَنُوا - أَنْزَلَ

3. холис қилувчи, шояд:

(الف) مُخْلِصًا - لَعَلَّ

(ب) مُخْلِصًا - تُرْحَمُونَ

4. нозил қилдик, нозил қилди:

(الف) أَنْزَلْنَا - أَنْزَلَ

(ب) أَنْزَلْنَا - أَنْزَلَ

5. сенга нима билдирди, эдик:

(الف) كُنَّا - مَا أَدْرِيكَ

(ب) مَا أَدْرِيكَ - كُنَّا

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

١. إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا:

а) Албатта, биз нозил қилдик уни арабий Қуръон ҳолда

б) Нозил қилдик уни арабий Қуръон тарзида

٢. فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ:

а) Демак, Аллоҳга ибодат қил, динни Унинг учун холис қилувчи ҳолда

б) Аллоҳга холисона сиғин, дин асосида

٣. كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ:

а) (Қуръон) шундай китобки, Биз нозил қилдик уни сенга

б) (Қуръон) сенга нозил қилган китобимиздир.

130 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

٤. فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا:

а) Демак, эргашиглар унга ва тақволи бўлинглар

б) Бас, унга эргашдилар ва тақводор бўлдилар

٥. إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ:

а) Мен сизлар учун огоҳлантирувчиман

б) Албатта, биз огоҳлантирувчилардирмиз

Учинчи машқ: Ушбу дарс ва олдинги дарсларнинг сўзларидан фойдаланиб, қуйидаги Қуръоний ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ	١
	فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ	٢
	وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ	٣
	لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ	٤
	فَاعْبُدِ اللَّهَ	٥
	لِيُخْرِجَ النَّاسَ	٦
	لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ	٧
	مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ	٨
	بِإِذْنِ رَبِّهِمْ	٩
	الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ	١٠
	أَنْزَلَ فِيهِ الْقُرْآنَ	١١
	وَيَبِّئَاتٍ مِنَ الْهُدَى	١٢
	مَا أَدْرِيكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ	١٣
	كَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهَا	١٤

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдилинг:

۱. إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا:

Албатта, нозил қилдик арабий

۲. فَأَعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ:

Демак, Аллоҳга холис қилувчи ҳолда динни

۳. لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ:

Одамларни қоронғиликлардан нурга Парвардигорининг билан

۴. وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ:

Ва бу муборак дир, биз нозил қилдик, демак, унга

۵. هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ:

Одамлар учун ва ҳидоятдан

Бешинчи машқ: Биринчи машқдан бошлаб тўртинчи машқлар ёрдамида, дарснинг ҳамма иборалар маъносини ўрганиб олдингиз. Энди эса, дарснинг биринчи бетдаги Қуръоний ибораларни алоҳида ва сўзма-сўз услубда таржима қилишга бел боғланг.

Фойдали эслатма:

Дарсларни ўрганиш мобайнида қуйидаги муҳим масалалардан ғафлатда қолманг:

1. Ўрганишнинг беш усулига риоя қилмоқ: Аста-секинлик, такрорлаш, мунтазам равишда давом эттириш, мустаҳкамлаш ва қизиқтириш.

2. Дарс қилиш учун, оила аъзолари ёки самимий дўстлардан бирор шахсни танлаш.

1. **كِتَابٌ** сўзини **مُبَارَكٌ** билан бирга таржима қилинг.

Қуръони Карим тили

Турдош калималар

Қуйидаги калималарга диққат қилинг:

1. Ишчи, ишхона, ишбилармон, ишчан, ишбоп, ишбоши, ишбай, ишбошқарувчи ва ишбузуқи.

2. Ўқувчи, ўқув юрти, ўқув қуроли, ўқув ускуналари ва ўқув дастури.

3. Билимли, билимдон, билимдонлик, билимсиз, билимсизлик, билимдор, билим юрти.

Юқоридаги калималарнинг ҳар бир гуруҳида бир-бирига ўхшашлик ҳолатларини албатта мушоҳада қиласиз. Ҳар бир гуруҳ калималарда уларнинг турдош қисмини топа оласизми?

Биринчи гуруҳ калималарда «**иш**» сўзи уларнинг ҳаммасида такрорланиб келган.

Иккинчи гуруҳ калималарда «**ўқув**» сўзи уларнинг барчасида такрорланиб келган.

Учинчи гуруҳ калималарда эса, «**билим**» сўзи уларнинг ҳаммасида такрорланиб келган.

Шунга биноан, юқоридаги уч гуруҳга мансуб калималарнинг ҳар бир гуруҳини бир турдан билиб, уларни «**турдош**» калималар деб, номлай оламиз. Мисол тариқасида; ишчи, ишхона ва ишбилармон «**турдош**» калималар ҳисобланади ва шунингдек қолган гуруҳлар ҳам.

Араб тилида ҳам жуда кўп турдош калималар мавжуддир. Масалан, عَلِيمٌ، عَلِيمٌ، عَلِيمٌ وَمَعْلُومٌ сўзлари турдош калималар ҳисобланадилар. Зеро, ушбу уч ҳарф «ع ل م» уларнинг ҳаммасида такрорланган.

Кейинги дарсларда турдош калималар ва уларнинг аҳамияти хусусида муфассал сўз юритамиз.

Машғулот; Остки сўзларда «турдош калималар»ни аниқланг ва улар учун белгиланган махсус қаторда ёзинг.

عَقْل - عَاقِل - عَبْد - أَعْبُدُوا - مُسْلِمًا - رَحْم - إِسْلَام - يَعْقِلُونَ - عِبَاد - أَرْسَلْنَا - مُرْسَلِينَ - خَلَق - يَعْبُدُونَ - سَلَام - مُسْلِمِينَ - رُسُل - رَحْمَن - خَالِق - رَحِيم - تَعْقِلُونَ - رَسُول - يَخْلُق - خَلَقْنَا - رَحْمَةً - رِسَالَةً - تُرْسَمُونَ

Турдош калималар	Сўзнинг ўзаги	Сон
	عَقْل	۱
	عَبْد	۲
	خَلَق	۳
	سَلَام	۴
	رَحْم	۵
	رَسُول	۶

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Қуръоннинг нозил бўлиши

Бизнинг самовий китобимиз бўлмиш Қуръони Карим азиз пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам) нинг муборак қалбларига нозил бўлган ва ул буюк зот Аллоҳнинг каломини бутун башариятга етказганлар.

Қуръон оятларидан маълум бўладики, ушбу илоҳий китоб муборак Рамазон ойида Сарвари оламга нозил бўлган:

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾

Бошқа оятларда эса, аниқроқ қилиб Қуръон нозил бўлган замон баракотли қадр кечаси экани айтилган:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مَبْرُكَةٍ...﴾

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾

Сизга маълум бўлганидек, дастлабки Қуръон оятлари Ражаб ойининг йигирма еттинчисида, Расулудлоҳ (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам) пайғамбарликка танланишлари билан бир замонда ул ҳазратга нозил бўлган. Қандай қилиб Қуръон ҳам Рамазон ойида ҳамда Ражаб ойида нозил қилинганини қабул қилиш мумкин?

Ушбу саволга жавоб бериш учун, Қуръоннинг икки хил нозил қилинганини билишимиз лозим;

1. Тадрижий нозил бўлиш: Пайғамбаримизнинг пайғамбарликка танланган кунлари (27- Ражаб ойи)дан бошлаб ул зотнинг умрларининг охиригача давом этган.

2. Дафъий нозил бўлиш: Қуръоннинг ҳақиқати ва унинг таълимотлари бирданига ва тамомила Рамазон ойининг қадр кечасида Расулудлоҳ (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам)нинг муборак қалбларига нозил бўлган. Ушбу изоҳимиздан маълум бўладики,

Қуръоннинг қадр кечасида нозил бўлишидан мурод, ушбу илоҳий китобнинг бирданига ва тамомила нозил бўлишидир.

Шунингдек, Қуръони Карим араб тилида нозил қилинган. Аллоҳ таоло бунинг сир-асрорини қуйидагича баён қилади: Биз Қуръонни одамлар унда ақл юргизсинлар ва тафаккур қилсинлар деб, араб тилида нозил қилдик:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾

Зеро, араб тили нозик ва ингичка маъноларни етказишда жуда бой ва кучлидир. Бу соҳада ҳеч бир тил араб тилининг қобилятига эга эмас.

Қуръоннинг энг муҳим таълимотларидан бири, Аллоҳга ибодат қилиб, холисона диндорлик йўлини тутишдир:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ﴾

Биз мусулмонларнинг саодатбахш китобимиз Қуръони Карим ҳидоят йўлини барча инсонларга бутун замонлар ва асрлар учун кўрсатган:

﴿هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ﴾

Қуръони Карим шундай бир китобки, Аллоҳнинг сўнги элчиси Муҳаммад Мустафо *(саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам)* ушбу китобнинг кўрсатмалари ва йўл-йўриқлари асосида халқни жаҳл-нодонлик, хурофот ва ширкнинг қоронғилигидан қутқаздилар ҳамда илм-маърифат, донолик ва яккахудолик ёғдуси сари етаклайдилар:

﴿كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ﴾

Аллоҳ таолонинг раҳмати уларни ўз ичига қамраб олишини истаганлар ушбу саодатбахш китобга эргашиб, тақводорлик йўлини тутишлари лозимдир:

﴿وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَّارِكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

Озод машқ: Қуръони Карим оятлари ва маъноларини таржима қилишга кўпроқ тайёргарлиги бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар, қуйидаги Қуръоний ибораларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилсинлар.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>эсланг, эсда: أذْكُرُوا: тутинг ваъз-насиҳат: يَعْظُ: қилади</p>	<p>۱. وَأذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِّنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُم بِهِ (Бақара: 231)</p> <p>.....</p>
<p>баён қилишинг: لِيُبَيِّنَ: учун ихтилоф: اِخْتَلَفُوا: қилдилар</p>	<p>۲. وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ (Наҳд: 64)</p> <p>.....</p>
<p>туширдик, нозил: نَزَّلْنَا: қилдик баён қилувчи: تَبَيَّنَّا: ҳидоят: هُدًى: хушхабар, بُشْرَى: башорат</p>	<p>۳. وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبَيَّنًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ (Наҳд: 89)</p> <p>.....</p>
<p>нозил қиламиз: نُنَزِّلُ: шифо: شِفَاءً:</p>	<p>۴. وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ (Исро: 82)</p> <p>.....</p>
<p>нозил қилди: أَنْزَلَ: қилмади: لَمْ يَجْعَلْ: эгрилик: عَوَجًا:</p>	<p>۵. أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ وِعَاجًا (Каҳф: 1)</p> <p>.....</p>

<p>مَنْ كَيْم، كَيْمَكِي: كَيْم ҳидоятга юрса, اِهْتَدَى: ҳидоят топса نَفْس: ўз, жон, шахс</p>	<p>٦. إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنْ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ (Зумар: 41)</p> <p>.....</p>
<p>مَا يُدْرِيكَ: нима сенга билдирди السَّاعَةَ: қиёмат قَرِيبٌ: яқин</p>	<p>٧. اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ (Шуро: 17)</p> <p>.....</p>

26-Дарс

Қуръоннинг хусусиятлари (1)

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) қўрсатгичи билан белгиланг.

(Бақара: 1-2) ۱. ألم * ذلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ

(Оли Имрон: 138) ۲. هَذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ

(Моида: 15) ۳. قَدْ جَاءَكُمْ مِّنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ

(Моида: 16) ۴. يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ وَسُبُلَ السَّلَامِ

(Моида: 16) ۵. وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

(Намл: 1-2) ۶. طَسَّحَ تِلْكَ آيَاتِ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُّبِينٍ * هُدًى وَبُشْرَى لِّلْمُؤْمِنِينَ

(Фотир: 31)

۷. وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ

(Фотир: 31)

۸. مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ

(Зумар: 27)

۹. وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

۱۰. هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ (Жосия: 20)

1. «بَيْنَ يَدَيْهِ» ибораси «ўзининг олдидаги, ўзидан олдинги» маъноларида қўлланади.

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Яна бир бора эслатиб ўтаемиз; таниш ва янги сўзларнинг маъносини яхшироқ ўрганиб олишингиз учун, сўзларнинг маъносини оила аъзоларингиздан бири сиздан сўрасин. То сўзларнинг маъноларини билишингизга ишонч ҳосил қилинг. Айтганча, ҳозиргача Қуръон калималаридан нечтасининг маъносини ўрганганингизни биласизми?

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
эргашди	إِتَّبَعَ	۱	ризолик, розилик	رِضْوَانٌ	۱
вахий қилдик	أَوْحَيْنَا	۲	тақводорлар, тақволилар	مُتَّقِينَ - مُتَّقُونَ	۲
башорат, хушхабар	بُشْرَى	۳	баён, баён қилувчи	بَيَانٌ	۳
дил кўзгулари равшан қарашлар	بَصَائِرٌ	۴	тинчлик, омонлик саломатлик	سَلَامٌ	۴
ушбу, бу, у	ذَلِكَ	۵	панд-насиҳат, ўғит, мавиъза	مَوْعِظَةٌ	۵
келди	جَاءَ	۶			
шак-шубҳа	رَيْبٌ	۷			
йўллар	سُبُلٌ	۸			
келтирдик, урдик	ضَرَبْنَا	۹			
мисоллар	مَثَلٌ	۱۰			
тасдиқловчи	مُصَدِّقٌ	۱۱			
эслайдилар, эслатма олсалар	يَتَذَكَّرُونَ	۱۲			
чиқаради	يُخْرِجُ	۱۳			
икки қўл	يَدَى - يَدَا	۱۴			
аниқ ишонадилар	يُوقِنُونَ	۱۵			

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. سُبُلٌ - مَثَلٌ:

а) йўллар – мисоллар

б) йўл – мисол

۲. آتَيْنَا - يَدِيهِ:

а) бердик – унинг қўли

б) бердик – унинг икки қўли

۳. رَبُّبٌ - صَرَيْنَا:

а) шак- шубҳа – келтирдик

б) шак- шубҳа – бизни урди

۴. جَاءَ - رِضْوَانٌ:

а) келди – ризолик

б) келтирди – рози

۵. يَلِكٌ - بَيَانٌ:

а) сен учун – изоҳловчи

б) ушбу – баён қилувчи

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?

1. панд-насиҳат, тасдиқловчи:

(الف) مَوْعِظَةٌ - اِتِّبَعَ

(ب) مَوْعِظَةٌ - مُصَدِّقٌ

2. тақводорлар, аниқ ишонадилар:

(الف) مُتَّقِينَ - يُوفِنُونَ

(ب) مُتَّقِينَ - يَتَذَكَّرُونَ

3. фикр юритадилар, эслатма оладилар:

□ (الف) يُوقِنُونَ - يَتَذَكَّرُونَ

□ (ب) يَتَفَكَّرُونَ - يَتَذَكَّرُونَ

4. ваҳий қилдик, эргашди:

□ (الف) أَوْحَيْنَا - ضَرَبْنَا

□ (ب) أَوْحَيْنَا - اتَّبَعَ

5. равшан қарашлар, башорат:

□ (الف) بَصَائِرُ - بُشْرَى

□ (ب) مَوْعِظَةٌ - بُشْرَى

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

۱. هُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ:

□ а) Ҳидоят қилади ва насиҳат беради тақводорларга

□ б) Ҳидоят ва панд-насиҳатдир тақволилар учун

۲. هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ

□ а) Бу (Қуръон) равшан қарашлардир одамлар учун

□ б) Бу (Қуръон) кўзлар кабидир халқ учун

۳. قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ

□ а) Келди сизларга Аллоҳ тарафидан нуроний Қуръон

□ б) Дарҳақиқат, келди сизларга Аллоҳдан нур

۴. وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

□ а) Ва ҳидоят қилди сизларни тўғри йўлга

□ б) Ва ҳидоят қилади уларни тўғри йўлга

۵. مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ

□ а) Ўзидан олдинги нарсани тасдиқловчи

□ б) Ўзидан олдинги нарса билан тасдиқланган

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маъноларини ёд олгач, қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни таржима қилинг:

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	لَا رَيْبَ فِيهِ	۱
	مَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ	۲
	تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ	۳
	كِتَابٍ مُّبِينٍ	۴
	لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ	۵
	ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ	۶
	مِّن كُلِّ مَثَلٍ	۷
	يَهْدِي بِهِ اللَّهُ	۸
	إِتِّبَعَ رِضْوَانَهُ وَ	۹
	سُبُلَ السَّلَامِ	۱۰
	مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ	۱۱
	أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ	۱۲
	هُوَ الْحَقُّ	۱۳
	لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ	۱۴
	إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ	۱۵
	لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ	۱۶

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдиринг:

۱. ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ:

Ушбу ҳеч қандай унда тақволилар ҳидоятдир.

۲. تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُّبِينٍ:

Ушбу Қуръон ва очиқ-ойдин нинг

۳. وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ:

Ва келтирдик одамлар бу ҳар бир
..... дан

۴. يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ وَسُبُلَ السَّلَامِ:

..... унинг билан Аллоҳ Унинг га
кимсаларни тинчлик-омонлик га

۵. وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ:

Шундай нарсаники, сенга дан

Бешинчи машқ: Энди эса, биринчи бетдаги дарснинг Қуръоний ибораларини таржима қилиш навбати етиб келди. Ҳар бир ибора ва оятни таржима қилишдан олдин, уларни яна бир марта диққат билан ўқинг. Кейин эса, сўзма-сўз таржима қилинг.

Қуръони Карим тили

Калималарнинг ўзаги

Йигирма бешинчи дарсда изоҳ берганимиздек, араб тилида ҳам ўзбек тили сингари турдош калималар мавжуд. Сизга маълум бўлганидек, мазкур калималарда муштарак ҳарфлар бор бўлиб, улар ушбу калималарнинг ҳаммасини бир оилага мансуб сўзлар деб, билишимизга сабаб бўладилар. Мисол тариқасида; Ушбу مُحَمَّد، مُحَمَّد، حَامِد، حَمْد، турдош калималарнинг тузилмасида (ح م د) ҳарфлар қўлланилган ва мазкур сўзларнинг негизи ушбу уч ҳарфдан ташкил топган. Турдош калималар бошқа ҳарфларнинг муштарак ҳарфларга қўшилиши натижасида ясалади. Масалан, «حَامِد» калимасида «الف» ҳарфи ва «مُحَمَّد» калимасида эса икки ҳарф «م-و» муштарак ҳарфларга қўшимча қилинган.

Барча турдош калималарда такрорланиб келган ва сўзнинг асос ва негизини ташкил этган ҳарфларга калиманинг «аслий ҳарфлари» ёки «калиманинг ўзаги» ва аслий ҳарфларга қўшилиб келган ҳарфларга эса «зоид (қўшимча) ҳарфлар» дейилади.

Машғулот: Қуйидаги турдош калималарнинг аслий ҳарфларини ёзинг

Аслий ҳарфлар	Турдош калималар	Қатор
	عَالِمٌ - مَعْلُومٌ - يَعْلَمُ - عَلِيمٌ	۱
	مُلْكٌ - مَالِكٌ - يَمْلِكُ - مَمْلُوكٌ	۲
	تَعْبُدُ - عَابِدُونَ - عَبْدٌ - يَعْْبُدُونَ	۳
	بَصِيرٌ - مُبْصِرَةٌ - بَصَرَ - بَصَائِرٌ	۴
	تَصَدِيقٌ - صَادِقٌ - صَدَقَ - مُصَدِّقًا	۵

Эсингизда сақланг:

Турдош калималарда такрорланиб келган ҳарфларга аслий ҳарфлар ёки калиманинг ўзаги дейилади.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Қуръоннинг хусусиятлари (1)

Йигирма олтинчи ва йигирма еттинчи дарслар Қуръони Каримнинг айрим хусусиятларини танишга бағишланган. Бу дарсда Қуръон оятларига мурожаат қилиш билан унинг остки хусусиятлари билан танишамиз:

1. Ҳидоят: Айрим оятларда Қуръони Карим тақволи инсонлар учун ҳидоят манбаи сифатида танилтирилган:

﴿ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ﴾

Моида сурасида, Қуръони Карим Аллоҳнинг ризолигини қўлга киритиш мақсадида бўлган инсонларни ҳидоят қилувчи Китоб сифатида тилга олинган:

﴿يَهْدِيْ بِهٖ اللّٰهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُۥ وَ سُبُلَ السَّلَامِ﴾

2. Мавъиза: Қуръони Карим тақводор инсонлар учун мавъиза ва панд-насиҳатдир.

﴿...وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِيْنَ﴾

3. Раҳмат: Бошқа бир ояти каримада Қуръон аниқ ишонч ҳосил қиладиганлар учун ҳидоят ва раҳмат деб таништирилган:

﴿هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُوقِنُوْنَ﴾ ишонч аҳли бўлган шахслар Аллоҳ таолонинг ваъдасига аниқ ишонадилар.

4. Башорат: Қуръони Карим иймонли инсонлар учун башорат ва суюнчли хабардир: ﴿وَنُشْرَى لِّلْمُؤْمِنِيْنَ﴾ Зеро, Тангри таоло мўъминларга уларнинг дунёдаги қилган саъй-ҳаракатлари ва жиҳодлари сабабли, ноз-неъматларга тўлиб тошган жаннатда абадий ҳаёт кечиришни ваъда қилган.

5. Басоир: Бошқа бир оятларда эса, Қуръони Карим «басоир» хусусияти билан тилга олинган. Зеро, Қуръон инсоннинг

равшан қарашлари, огоҳлик ва сергаклигига олиб келади:

﴿هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ﴾

6. Баён: Аллоҳнинг сўнги китоби бўлмиш Қуръони Каримнинг яна бир хусусиятларидан бири, баёндир. Яъни Қуръон очиқ-ойдин баён бўлишидан ташқари, кўпгина ҳақиқатларни очиқловчидир:

﴿هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ﴾

7. Китоби Мубин: Кўпгина оятларда Қуръони Карим «Китоби Мубин» деб тавсиф этилган. Зеро, ушбу илоҳий китоб ҳамма инсонлар учун тушунарли ва очиқ-ойдин маъно ва мазмунларга эгадир.

﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ﴾

8. Нур: Моида сурасининг 15-оятида шундай айтилган:

﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ﴾ Нур ёруғ ва ёруғлик берувчи бўлганидек, Қуръони Карим ҳам равшан ва ёруғ таълимотларга эга бўлган илоҳий китобдир. Шунингдек, Қуръон ўзининг ёруғлиги билан башариятга саодат ва нажот хушхабарини берувчи сирасрорларни очиқлаган.

Қуръони Каримда Қуръоннинг бошқа хусусиятлари ҳам зикр қилинган бўлиб, келгуси дарсда уларни баён қиламиз.

Озод машқ: Бу машқ Қуръони Каримнинг кўпроқ оятларини таржима қилишга қизиқиши бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар учун кўзда тутилган.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
ваҳий қилинди: أُوحِيَ огоҳлантираман: أُنذِرُ لِأُنذِرُ: огоҳлантиришим учун	۱. وَأُوحِيَ إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرْكُمْ بِهِ (Анъом: 19)
тўплансалар, اجْتَمَعَتْ тўпланди инсонлар, инсон: الْإِنْسُ жинлар, жин: وَالْحِينُ келтиришлари: أَنْ يَأْتُوا بِ- لَا يَأْتُونَ بِ-: келтирмайдилар	۲. قُلْ لَّيْنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْحِينُ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ (Исро: 88)
баён қилдик: صَرَفْنَا хар, ҳар хил: كُلِّ мисоллар: مَثَل	۳. وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ (Қаҳф: 54)
сенга берилади, تُلَقِّنُ қабул қилиб оласан назд, даргоҳ: لَدُنْ ўта ҳикматли: حَكِيم	۴. وَإِنَّكَ لَتُلَقِّنُ الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ (Намл: 6)

<p>эгриликсиз, غَيْرَ ذِي عَوَجٍ . кинғирликсиз шояд, зора: لَعَلَّ қўрқсалар, يَتَّقُونَ . тақволи бўлсалар</p>	<p>۵. فُرْأَنَا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عَوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ (Зумар: 28) </p>
<p>муфассал баён: فَصَّلَتْ қилинган биладилар: يَعْلَمُونَ</p>	<p>۶. كِتَابٌ فَصَّلَتْ آيَاتُهُ فُرْأَنَا عَرَبِيًّا لَقَوْمٍ يَعْلَمُونَ (Фуссилат: 3) </p>
<p>балки: بَلْ улуғ, шукуҳли: مَجِيدٌ лавҳ: لَوْحٌ сақланган: مَحْفُوظٌ</p>	<p>۷. بَلْ هُوَ فُرْأَانٌ مَّجِيدٌ * فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ (Буруж: 21-22) </p>

27-Дарс Қуръоннинг хусусиятлари (2)

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

(Бақара: 213) ۱. وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ

(Нисо: 174) ۲. يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا

(Исро: 9) ۳. إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَفْضَلُ

(Исро: 82) ۴. وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ

(Наҳл: 89) ۵. وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِّلْكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِّلْمُسْلِمِينَ

(Ҳижр: 9) ۶. إِنَّا نَحْنُ أَنْزَلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ وَحَافِظُونَ

.....

(Сод: 29) ۷. كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ

.....

(Зумар: 23) ۸. ... اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ... ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ

.....

(Фуссилат: 41) ۹. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ

.....

(Шуро: 17) ۱۰. اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ

.....

1. «نَحْنُ» сўзини бу ерда «ўзимиз» деб, таржима қилинг.

2. «مُبَارَكٌ» сўзини «أَنْزَلْنَاهُ» дан олдин таржима қилинг.

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Таниш ва янги сўзларнинг маъносини ўқиб ўрганиб, уларни хотирангизда сақланг. Ундан кейин, оила аъзоларингиздан бири, сўзларни ва уларнинг маъноларини сиздан сўрасин. То сўзларнинг маъноларини билишингизга ишонч ҳосил қилинг.

Маънолар	Таниш сўзлар		Маънолар	Янги сўзлар	
яхшироқ, гўзалроқ, энг яхши, энг гўзал	أَحْسَنَ	۱	сўз	حَدِيثٌ	۱
ихтилоф қилдилар	اِخْتَلَفُوا	۲	Қуръон, эслатма эсга олиш, эсда тутиш	ذَكَرَ	۲
тўғрироқ, энг тўғри, энг мустаҳкам	أَقْوَمَ	۳	раҳмат	رَحْمَةً	۳
шундай кишики, шундай нарсаки, ган	الَّتِي	۴	шифо, даво	شِفَاءً	۴
хужжат, очик далил	بُرْهَانٌ	۵	ўлчов воситаси- мезон, меъёр	مِيزَانٌ	۵
баён қилувчи	تَبْيَانٌ	۶			
сақловчилар, асровчилар	حَافِظُونَ - حَافِظِينَ	۷			
кофир бўлдилар, куфр келтирдилар	كَفَرُوا	۸			
пайгида, вақтида	لَمَّا	۹			
Биз	نَحْنُ	۱۰			
нозил қилдик, туширдик	نَزَّلْنَا	۱۱			
нозил қиламиз, туширамыз	نُنَزِّلُ	۱۲			
у (аёл жинси)	هِيَ	۱۳			

хукм қилади, хукм қилса	يَحْكُمُ	۱۴			
тафаккур қилишлари, тадаббур қилишлари	يَدَّبَّرُوا	۱۵			

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. اَلَّتِي - لَمَّا:

- а) вақтида – шундай кишики
- б) ган – пайтида

۲. كَفَرُوا - يَدَّبَّرُوا:

- а) кофир бўлдилар – тафаккур қилишлари
- б) куфр келтирадидилар – тадаббур қилдилар

۳. نَبِيَّانَ - مِيْرَانَ

- а) баён қилувчи – ўлчов воситаси
- б) меъёр – баён қилувчи

۴. نَحْنُ - هِي

- а) биз – улар
- б) биз – у

۵. نَزَّلْنَا - نُنَزِّلُ

- а) нозил қиламиз – нозил қилдик
- б) туширдик – тушираамиз

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?

1. Шифо, баён қилувчи:

(الف) شِفَاءٌ - مِيزَانٌ

(ب) شِفَاءٌ - تَبْيَانٌ

2. Очиқ далил, сақловчилар:

(الف) بُرْهَانٌ - حَافِظُونَ

(ب) حَدِيثٌ - مُبَارَكٌ

3. Ихтилоф қилдилар, ҳукм қилади:

(الف) اِخْتَلَفُوا - يَحْكُمُ

(ب) كَفَرُوا - يَحْكُمُ

4. Энг тўғри, эслатма:

(الف) حَافِظُونَ - ذِكْرٌ

(ب) أَقْوَمٌ - ذِكْرٌ

5. Энг яхши, баракотли:

(الف) أَحْسَنٌ - مُبَارَكٌ

(ب) أَقْوَمٌ - مُبَارَكٌ

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

١. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ:

а) Шундай кишиларки, Қуръонга кофир бўлдилар

б) Албатта, Қуръонга кофир бўлганлар

٢. تَبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ:

а) Ҳар бир нарсани баён қилувчи

б) Ҳамма нарсани баён қилади

1. « لِي » сўзи бу ўринда «учун» деб таржима қилинмайди, балки «ни» (тушум келишиги) шаклида таржима қилинади.

۳. أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ:

- а) Нозил қилди китоб (Қуръон)ни ҳақ билан ва ўлчов воситасини
- б) Нозил қилади китоб (Қуръон)ни ҳақни ажратувчи мезон билан

۴. يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ:

- а) Энг мустаҳкам нарса (йўл)га ҳидоят қилувчидир
- б) Ҳидоят қилади энг тўғри нарса (йўл)га

۵. إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ:

- а) Биз Қуръонни нозил қилувчидирмиз
- б) Албатта, Биз Ўзимиз Қуръонни туширдик

Учинчи машқ: Энди эса, дарс сўзларининг маъноларидан фойдаланиб, қуйидаги Қуръоний ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ	۱
	وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا	۲
	وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ	۳
	مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ	۴
	لَمَّا جَاءَهُمْ	۵
	وَأِنَّهُ وَلِكِتَابٍ عَزِيزٌ	۶
	وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ	۷
	اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ	۸
	ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ	۹
	يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ	۱۰
	كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ	۱۱
	لِيَذَّبُرُوا آيَاتِهِ	۱۲
	إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ	۱۳
	لِيُحْكَمَ بَيْنَ النَّاسِ	۱۴
	فِيمَا اختلفُوا فِيهِ	۱۵
	وَإِنَّا لَهُ وَلِحَافِظُونَ	۱۶

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдиринг:

۱. يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ:

..... одамлар келди сизларга

Парвардигорингиз

۲. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ:

Зотан, кофир бўлдилар уларга
вақтида

۳. ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ:

..... Аллоҳнинг ҳидоятидир унинг билан
хоҳлаган

۴. كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا:

Муборак бир китобдирки, уни тафаккур
қилишлари

۵. وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ:

Ва улар билан ҳақ-ла, орасида учун

Бешинчи машқ: Энди эса, биринчи машқдан бошлаб тўртинчи машқларни бажариб, дарс сўзларининг ҳамма маъноларини ўргангач, дарсинг биринчи бетдаги Қуръоний ибораларини алоҳида ва сўзма-сўз услубда таржима қилишга киришинг.

Қуръони Карим тили

Вазндош калималар

Турдош калималар аслий ҳарфларни ўз ичига олишда муштарак эканини ўрганиб олдик. Бошқа турдаги муштараклик ҳам калималарда мавжуд бўлиб, остки мисоллар билан уларни баён қиламиз:

۱. خَالِقٌ - رَازِقٌ - عَالِمٌ - فَالِقٌ - سَاجِدٌ
۲. مَحْمُودٌ - مَعْرُوفٌ - مَظْلُومٌ - مَنصُورٌ - مَنقُوصٌ
۳. رَجِيمٌ - عَلِيمٌ - بَصِيرٌ - خَيْرٌ - حَمِيدٌ

Юқоридаги уч гуруҳ калималарнинг ҳар бири муайян бир муштараклик хусусиятига эга, шу сабабдан улар бир вазн ва бир оҳангда талаффуз қилинадилар. Аммо уларнинг аслий ҳарфлари турдош калималарга зид ўлароқ, бир-бирларидан фарқ қилади. Мисол тариқасида, биринчи гуруҳга оид калималарда аслий ҳарфлар қуйидаги тартиб бўйича:

(خ ل ق)، (ر ز ق)، (ع ل م)، (ف ل ق)، (س ج د)

Лекин ушбу гуруҳ калималарга диққат билан назар солсак, уларнинг ҳаммасига аслий бўлган уч ҳарфдан ташқари «الف» ҳарфи қўшилган бўлиб, зойд (қўшимча) ҳисобланади. Шуни ҳам таъкидлаш лозимки, ушбу калималардаги аломатлар ва ҳаракатлар бир хилдир.

Иккинчи гуруҳ калималарда «م» ҳарфи сўзнинг аввалида ва «و» ҳарфи сўзнинг охириги ҳарфидан олдин зойд ва қўшимча ҳарф бўлиб келган. Учинчи гуруҳ калималарда эса, «ى» ҳарфи сўзнинг сўнги ҳарфидан олдин қўшимча ҳарф бўлиб келган. Бундай калималарга «*вазндош калималар*» дейилади.

Бинобарин, биринчи гуруҳ калималар бир-бирлари билан

вазндош бўладилар, шунингдек, иккинчи ва учинчи гуруҳ калималарининг ҳар бири «*вазндош калималар*» мажмуини ташкил этадилар.

Эсда тутинг:

Аслий ҳарфлари бир-биридан фарқли бўлган, бироқ зои� ҳарфлари ҳамда аломатлари ва ҳаракатлари бир хил бўлган калималар, «*вазндош калималар*» деб номланади.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Қуръоннинг хусусиятлари (2)

Ўтган дарсда Қуръони Каримнинг айрим хусусиятлари айтилди. Бу дарсда ҳам ушбу инсонпарвар китобнинг бошқа бир хусусиятларини баён қиламиз:

1. Бурҳон: Ушбу сўзнинг араб тилидаги маъноси мустаҳкам далил бўлиб, ҳеч қандай хато ва янглиш унинг томон йўл топа олмайди. Аллоҳ таоло Қуръонни бурҳон ва мустаҳкам далил сифатида таништирган. Қуръони Каримнинг илмий мустаҳкамлиги ҳеч ким Қуръонга раҳна сола олмаслигига сабаб бўлган:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ﴾

2. Шифо: Ушбу самовий китоб инсонларнинг ботиний дардларига шифо берувчидир. Қуръоннинг эътиқодий оятлари куфр, ширк ва нифоқдан иборат ботиний хасталикларни қалблардан бартараф этади ва Қуръоннинг ахлоқий кўрсатмалари ҳасад, кибр-ҳаво, ғурур, ёлғон сўзлаш, ғайбат ва ҳоказолар каби касалликларни даволайди. Ушбу касалликлар жамиятдаги инсонларнинг руҳий саломатлигини таҳдид остига қўяди. Қуръоннинг иқтисодий ва молиявий қонун-қоидалари ҳам айирмачилик ва адолатсизлик дардини инсонлар жамиятидан таг-томири билан йўқотади.

Маълумки, фақат Аллоҳнинг ушбу китобига чиндан ҳам иймон келтирган кишиларгина унинг шифобахш нусхасидан баҳраманд бўла оладилар:

﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

3. Энг мустаҳкам ва тўғри йўлга ҳидоя қилувчи: Қуръоннинг дастури ва йўл-йўриқлари бутун башариятнинг

саодатини таъминлай оладиган ягона ҳаётбахш дастур ва кўрсатмалардир:

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾

4. Тибён: Қуръони Карим инсонларнинг ҳидояти ва саодати учун зарур бўлган борлиқ оламдаги барча ҳақиқатларни баён қилган. Шу сабабдан Аллоҳ таоло Қуръонни ҳамма нарсани баён қилувчи китоб деб, билади:

﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ﴾

5. Энг яхши ва энг гўзал сўз: Аллоҳнинг каломи энг яхши ва энг гўзал сўздир. Қуръони Карим энг яхши сўздир:

﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ﴾

6. Зикр: Қуръони Карим эслатма ва ибрат олиш китобидир. У инсонга Аллоҳни ёдга олиш, Унинг неъматларини, қиёмат кунини ва ҳоказоларни эсга олишни уқтиради ҳамда уни ғафлат уйқусидан уйғотиб, инсоннинг моддий ва маънавий такомил топиши учун фойдали бўлган нарсани унга эслатади:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ﴾

7. Тадаббур ва тафаккур китоби: Қуръони Карим унда келган маъно ва мафҳумлар устида тафаккур ва тадаббур қилиш лозим бўлган ва унинг уммон каби бепоён таълимотларидан ҳақиқий саодатга ноил бўлиш учун баҳра олиш зарур бўлган илоҳий бир китобдир:

﴿كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ﴾

Озод машқ: Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ ҳозирлиги бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар, қуйидаги машқларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилинг.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>келди: جَاءَتْ кўксилар: صُدُورُ ҳидоят: هُدًى</p>	<p>۱. يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ (Юнус: 57)</p> <p>.....</p>
<p>нозил қилдик: أَنْزَلْنَا сенга ёки сизга: إِلَيْكَ иззатли, енгилмас: عَزِيزٌ мақталган: حَمِيدٌ</p>	<p>۲. أَلَمْ يَكُن مِّنكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ خَرَقُوا عَهْدَ اللَّهِ أَنَّهُمْ إِنَّمَا كَانُوا هَٰؤُلَاءِ الْعَرِيزِينَ (Иброҳим: 1)</p> <p>.....</p>
<p>туширди, нозил: نَزَّلَ қилди Жаброил: رُوحُ الْقُدُسِ собиққадам: لِيُنزِلَ қилиш учун</p>	<p>۳. قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِن رَّبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ (Наҳл: 102)</p> <p>.....</p>
<p>ҳидоят қилади: يَهْدِي хушхабар беради: يُبَشِّرُ базарадилар: يَعْمَلُونَ</p>	<p>۴. إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّذِي هُوَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ (Исро: 9)</p> <p>.....</p>
<p>таълим бердик: عَلَّمْنَا шеър: شِعْرٌ тўғри: مَا يَنْبَغِي келмайди</p>	<p>۵. وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ (Ёсин: 69)</p> <p>.....</p>

<p>Осон қилдик: يَسِّرْنَا «ми?» савол: هَلْ эслатма олувчи: مُدَكِّرٍ</p>	<p>٦. وَلَقَدْ يَسِّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ (Қамар: 17)</p> <p>.....</p>
<p>улуғ, арзирли: كَرِيمٍ ушламайди: لَا يَمَسُّ покланганлар: مُطَهَّرُونَ</p>	<p>٧. إِنَّهُ وَلَقُرْآنٌ كَرِيمٌ * لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ (Воқеа: 77 ва 79)</p> <p>.....</p>

-
1. Ояти каримани осон ва равон таржима қилиш учун, «**مِنْ**» сўзини таржима қилманг.

28-Дарс

Қуръонда Таврот ва Инжил

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

(Бақара: 91) ۱. وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُوْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا

(Оли Имрон: 3-4) ۲. وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ * مِنْ قَبْلِ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ

(Оли Имрон: 48) ۳. وَتُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

(Моида: 44) ۴. إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ

(Моида:46) ۵. وَأَتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ ۚ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

1. مِنَ التَّوْرَةِ ни «Тавротдан иборат» деб, таржима қилинг.

6. وَلِيَحْكُمَ أَهْلَ الْإِنجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (Моида: 47)

7. وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنجِيلَ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ

8. إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ

9. وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنجِيلَ

10. وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنجِيلِ وَالْقُرْآنِ

1. «هُم» ни бу ерда «ўзлари» ёки «айнан» деб, таржима қилинг.

2. «حَقًّا» сўзи «وَعَدَا» учун сифат бўлиб келган, шунинг учун, «عَلَيْهِ» ни «حَقًّا» дан сўнг таржима қилинг.

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Таниш ва янги сўзларнинг маъносини ўқиб ўрганиб, уларни хотирангизда сақланг. Ундан кейин, оила аъзоларингиздан бири, сўзларни ва уларнинг маъноларини сиздан сўрасин. То сўзларнинг маъноларини билишингизга ишонч ҳосил қилинг.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
тўқис адо этдилар, барпо қилдилар	أَقَامُوا	۱	Инжил	إِنْجِيل	۱
лиги, эканлиги	أَنَّ	۲	эга, хонадон	أَهْل	۲
улар, ўшалар	أَوْلِيكَ	۳	Таврот	تَوْرَات	۳
ўргатдим, таълим бердим	عَلَّمْتُ	۴	она	وَالِدَة	۴
фосиқлар, итоатсизлар	فَاسِقُونَ فَاسِقِينَ	۵	ваъда	وَعْد	۵
ҳақ билан ботилни ажратувчи (Қуръон)	فُرْقَان	۶			
дедилар, айтдилар	قَالُوا	۷			
айтилди, дейилди	قِيلَ	۸			
ҳукм қилмади, ҳукм қилса	لَمْ يَحْكَمْ	۹			
агар, агарчи	لَوْ	۱۰			
иймон келтирамиз	نُؤْمِنُ	۱۱			
у, унинг (аёл жинси)	هَا	۱۲			
ва ҳукм қилсин	وَأَيُّحْكَمْ	۱۳			
таълим беради, ўргатади	يُعَلِّمُ	۱۴			

1. Агар «لَمْ» музореъ феълининг бошига келса, музореъни салбий мозийга айлантиради; масалан «لَمْ يَحْكَمْ» музореъ феъли бўлиб, «ҳукм қилади» маъносини англатади, аммо «لَمْ يَحْكَمْ» эса «ҳукм қилмади» маъносидадир.

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. أَقَامُوا - نُؤْمِنُ:

- а) барпо қилингиз – иймон келтирдик
- б) тўқис адо этдилар – иймон келтирамиз

۲. هَا - لَوْ:

- а) у – агар
- б) ҳа – агар

۳. عَلَّمْتُ - يُعَلِّمُ:

- а) таълим бердим – таълим беради
- б) ўргандим – ўрганади

۴. يَحْكُمُ - وَلِيَحْكُمُ:

- а) ҳукм қилди – ва ҳукм қилиши керак эди
- б) ҳукм қилади – ва ҳукм қилсин

۵. أَنْ - وَعَدَ:

- а) лиги, эканлиги – ваъда
- б) албатта – ваъда

Б. Қайси сўз, тўғри жавобдир?

1. Итоатсизлар, хонадон:

(الف) كَافِرِينَ - بِنْت

(ب) فَاسِقُونَ - أَهْل

2. Ҳақ билан ботилни ажратувчи, тўқис адо этдилар:

(الف) فُرْقَانَ - أَقَامُوا

(ب) قُرْآن - أَقَامُوا

3. Ҳукм қилмади, ва ҳукм қилсин:

(الف) لَمْ يَحْكَمْ - وَلَيَحْكَمْ

(ب) وَلَيَحْكَمْ - لَمْ يَحْكَمْ

4. Албатга, эканлиги:

(الف) أَنْ - إِنَّ

(ب) إِنَّ - أَنْ

5. Пайғамбарлар, она:

(الف) نَبِيِّنَّ - وَالِد

(ب) نَبِيُونَ - وَالِدَةٌ

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

۱. يَحْكَمْ بِهَا النَّبِيُّونَ:

а) Ҳукм қиладилар унинг билан пайғамбарлар

б) Ҳукм қиладилар унга пайғамбарлар

۲. مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ

а) Тасдиқ қилади ўзидан олдинги нарсани

б) Ўзидан олдинги нарсани тасдиқловчидир

1. « لِي » сўзи бу ўринда «учун» деб таржима қилинмайди, балки «ни» (тушум келишиги) шаклида таржима қилинади.

۳. اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ

- а) Эслайман неъматимни сенга ва сенинг отанга
- б) Эсга ол Менинг неъматимни сенга ва сенинг онанга

۴. وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

- а) Ва агар барпо қилсалар эди Таврот ва Инжилни
- б) Ва агар улар барпо қилсалар эди Таврот ва Инжилни

۵. وَعَدَّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ

- а) Ҳақ ваъдадир унга (унинг зиммасига) Таврот ва Инжилда
- б) Унга ваъда берди Таврот ва Инжилнинг ҳақиқатини

1. «أَقَامُوا» сўзини ушбу ўринда «барпо қилсалар эди» деб таржима қилинг.

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маъноларини хотирангизда сақлаб, олдинги машқларни бажарач, қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ	۱
	فِيهَا هُدًى وَنُورٌ	۲
	وَأَتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ	۳
	وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ	۴
	يُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ	۵
	وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنجِيلَ	۶
	قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ	۷
	أَذْكُرُ نِعْمَتِي عَلَيْكَ	۸
	وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ	۹
	وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ	۱۰
	وَلْيَخُشِعْ أَهْلَ الْإِنجِيلِ	۱۱
	وَمَنْ لَّمْ يَخُشِعْ يَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ	۱۲
	فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ	۱۳
	وَمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْهِمْ مِّن رَّبِّهِمْ	۱۴
	وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا	۱۵
	نُؤْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا	۱۶

Тўртинчи машқ: Қуйидаги Қуръоний ибораларни ўқинг ва уларнинг таржимасини тўлдиринг:

۱. فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَخُشِعُ^۱ بِهَا التَّيْبُونَ

..... ҳидоят ва ҳукм қиладилар
пайғамбарлар

1. « يَخُشِعُ » ҳукм қилади, бу ерда ушбу феълнинг фоъили (бажарувчиси) «التَّيْبُونَ» кўплик шаклида бўлгани учун, феъл ҳам кўплик шаклида таржима қилинади.

۲. وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

Ва тасдиқловчидир Тавротдан иборат нарсани ва ҳидоят ва тақволилар учун.

۳. وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنجِيلَ * مِنْ قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ

Ва Таврот вани (Қуръон)дан олдин одамлар

۴. اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ

Эсла Менингни сенга ва сенингга

۵. وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَٰسِقُونَ

Ва кимки Аллоҳ нарса билан, демак, итоатсизлардир.

Бешинчи машқ: Энди эса, биринчи бетдаги дарсинг Қуръоний ибораларини таржима қилиш навбати етиб келди. Ҳар бир ибора ва оятни таржима қилишдан олдин, уларни яна бир марта диққат билан ўқинг. Кейин эса, сўзма-сўз таржима қилинг.

Қуръони Карим тили

Калималар вазни

Йигирма олтинчи дарсда вазндош калималар билан танишиб чикдик. Вазндош калималар, аслий ҳарфлари фарқли бўлган, бироқ уларнинг зоида (қўшимча) ҳарфлари ва ушбу калималардаги ҳарфларнинг аломатлари бир хил бўлган ва уларнинг ҳаммаси бир оҳангда талаффуз қилинадиган сўзлар эканини ўрганиб олдик.

Бу дарсда калималарнинг вазнини топиш услуби билан танишамиз. Остки мисолларга эътибор беринг:

۱. رَازِقٌ - عَالِمٌ - مَالِكٌ

۲. مُحَمَّدٌ - مَنصُورٌ - مَيْسُورٌ

۳. عَلِيمٌ - حَلِيمٌ - حَبِيرٌ

Биринчи гуруҳ калималарнинг аслий ҳарфлари ушбу тартиб бўйича: رَازِقٌ, عَالِمٌ, مَالِكٌ Калималарнинг вазнини топиш учун, «فعل» сўзининг аслий ҳарфларини ўзимизга асос қилиб олсак, мақсадга мувофиқ бўлади. Ушбу асосга кўра, биринчи аслий ҳарф «ف» баробарида, иккинчи аслий ҳарф «ع» қаршида ва учинчи ҳарф эса «ل» муқобилида қарор топмоғи лозим.

Иккинчи ва учинчи гуруҳ калималарда ҳам уларнинг вазнини топиш учун, юқорида айтилган услуб бўйича амал қилинмоғи даркор.

Калималар вазни	Ваздош калималар			гуруҳ
فَاعِل	مَالِك فَاعِل	عَالِم فَاعِل	رَازِق فَاعِل	А
مَفْعُول	مَيْسُور مَفْعُول	مَنْصُور مَفْعُول	مَحْمُود مَفْعُول	Б
فَعِيل	خَيْر فَعِيل	حَلِيم فَعِيل	عَلِيم فَعِيل	В

Изоҳ берганимиз услуб орқали маълум бўладики, А гуруҳи калималари «فَاعِل» вазнида Б гуруҳи калималари «مَفْعُول» вазнида ва В гуруҳи калималари эса, «فَعِيل» вазнида бўлади.

Машқ: Остки Қуръоний калималарнинг вазнини уларнинг аслий ҳарфларини эътиборга олиб, дарс қиладиган ўртоғингиз ёки оила аъзоингиздан бирор шахс билан бирга аниқланг:

вазн	аслий ҳарфлар	калима	вазн	аслий ҳарфлар	калима
.....	ك ف ر	كَافِرُونَ	فَعَلُوا	ك ف ر	كَفَرُوا
.....	ع ب د	نَعِبُدُ	خ ت م	خَتَمَ
أَفْعَلَتَ	ن ع م	أَنْعَمْتَ	أ ل م	أَلِيمَ
.....	غ ض ب	مَغْضُوبٌ	خ ل ق	خَالِقٌ
.....	ك ت ب	كِتَابٌ	ن ص ر	نَاصِرِينَ
.....	ر ز ق	رَزَقْنَا	ح م د	حَمِيدٌ
.....	ف ل ح	مُفْلِحُونَ	ع ظ م	عَظِيمٌ
.....	ص ر ط	صِرَاطٌ	فَعَلَانٌ	ر ح م	رَحْمَانٌ

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Қуръонда Таврот ва Инжил

Икки самовий китоб бўлмиш Таврот ва Инжилни меҳрибон Аллоҳ таоло инсонларнинг ҳидояти учун икки улдуз азм (шариат соҳиби бўлган) пайғамбар, яъни Мусо ва Ийсо (*алайҳимас салом*) га нозил қилди.

Ўзгаришга юз тутган Таврот ва Инжил

Ушбу икки илоҳий китоб замон ўтиши билан, ҳою ҳавасга берилган яҳудий ва насроний олимлар тарафидан ўзгартирилди.

Таврот ва Инжил ҳам Қуръон каби одамлар учун нур ва ҳидоят ва тақводорлар учун мавъиза ва панд-насихатдир. Моида сурасининг 44-оятда Аллоҳ таоло Тавротни ҳидоят ва нур деб таништиради. Ушбу оятга кўра, бани Исроил пайғамбарлари Тавротнинг оятлари асосида халқ устидан ҳукмронлик ва улар орасида муҳокама қилар эдилар:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ﴾

Қуръоннинг айрим оятлари Инжил китоби ҳам ҳидоят, нур ва Тавротни тасдиқловчи экани айтилган:

﴿وَأَتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ﴾

Самовий китобларнинг сифатларини ўзаро таққослаш

Таврот ва Инжил хусусида айтилган сифатларни Қуръоннинг хусусиятлари билан ўзаро қиёсласак, шу нарса бизга аён бўладики, барча самовий китобларнинг маъно ва мазмуни муштарак таълимотларга эга бўлиб, башариятнинг ҳидояти ва саодати учун юборилган. Шу боис, ҳар бир пайғамбар ўзидан олдинги пайғамбарни тасдиқлаган.

Қуръони Каримнинг таълимотига кўра, агар насронийлар

бузгунчи ва фосиқ-итоатсизлар қаторидан жой олмасликни хоҳласалар, Аллоҳ таоло Инжилда уларга нозил қилган нарсага амал қилмоқлари лозим:

﴿وَلِيَحْكُمَ أَهْلَ الْإِنجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

Аҳли китоб ҳақиқий ҳидоятдан йироқлар

Аҳли китоб, жумладан насронийлар Инжилни ўзгартириб, унинг ҳамма кўрсатмаларига амал қилмаганлари учун, ҳақиқий ҳидоят йўлидан узоқлашдилар. Зеро, мисол тариқасида агар насронийлар Инжилнинг таълимотларига содиқ бўлганларида эди, ҳазрат Ийсо *(алайҳис салом)* нинг сўнги пайғамбар Муҳаммад Мустафо *(саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам)* ҳақида берган хушхабарини қабул қилиб, Аллоҳнинг сўнги пайғамбари ва башариятнинг саодатли ҳаёти учун энг мукамал кўрсатма ва йўл-йўриқларни келтирган зотга иймон келтирган бўлардилар.

Озод машқ: Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ ҳозирлиги ва қизиқиши бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар, қуйидаги машқларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилинг.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>нимага, нима учун, لِمَ: нега</p> <p>баҳсласизлар, تُحَاجُّونَ: талашасизлар</p> <p>нозил бўлмади: مَا أُنزِلَتْ: нозил</p>	<p>۱. يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ</p> <p>(Оли Имрон: 65)</p> <p>.....</p>
<p>таом: طَعَامٌ: ҳалол: حَلَالٌ: харом қилди: حَرَّمَ: туширилиши, أَنْ تُنَزَّلَ: нозил қилиниши</p>	<p>۲. كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلَ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ</p> <p>(Оли Имрон: 93)</p> <p>.....</p>
<p>бас, келтиринг: فَأْتُوا بِ: тиловат қилинг, أَتُّوا: ўқинг</p>	<p>۳. قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا</p> <p>(Оли Имрон: 93)</p> <p>.....</p>
<p>эмассизлар: لَسْتُمْ: то, токи: حَتَّى: бапо: تُقِيمُوا: этмагунигизча</p>	<p>۴. قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ</p> <p>(Моида: 68)</p> <p>.....</p>

1. ў ҳолия бўлиб, «ҳолбуки, ваҳоланки» деб таржима қилинади.

2. لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ (Ҳақ диндан иборат) бирор нарсада эмассизлар.

<p>эргашадилар: يَتَّبِعُونَ топадилар: يَجِدُونَ ёзилган: مَكْتُوبٌ</p>	<p>٥. الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ (Аъроф: 157)</p> <p>.....</p>
<p>сотиб олди, сотиб: اشْتَرَى олади моллар: أَمْوَالٌ жаннат, беҳишт: جَنَّةٌ</p>	<p>٦. إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ (Тавба: 111)</p> <p>.....</p>
<p>урушадилар, يُقَاتِلُونَ: курашадилар йўл: سَبِيلٌ ўлдирадилар: يُقْتُلُونَ ўлдириладилар: يُقْتَلُونَ</p>	<p>٧. يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ (Тавба: 111)</p> <p>.....</p>
<p>ўзимдан: مَا بَيْنَ يَدَيْ олдинги башорат берувчи: مُبَشِّرًا келади: يَأْتِي мендан кейин: مِنْ بَعْدِي</p>	<p>٨. وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ (Саф: 6)</p> <p>.....</p>

Тўртинчи қисм
Вилоят (Пешволик)

29-Дарс

Аллоҳнинг эгаллиги ва ҳукмронлиги

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг. Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

1. وَاللَّهُ يُوْنِي مُلْكَهُ وَمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (Бақара: 247)

2. وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (Моида: 17)

3. وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ (Моида: 18)

4. إِنَّ اللَّهَ لَهُ وَمُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُجِي وَيُيَبِّتُ وَمَالَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْيٍّ وَلَا نَصِيرٍ (Тавба: 116)

5. أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (Юнус: 55)

6. وَ لَهُ وَمَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ لَهُ الدِّينُ وَ اصْبَابًا أَفْعَبَرَ اللَّهُ تَتَّقُونَ (Наҳл: 52)

1. «من» сўзини ушбу оятда «ҳеч, ҳеч бир, бирор» деб, таржима қилинг.

182 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

(Наҳл: 73) وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا

(Мўъминун: 116) ۸. فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

(Зумар: 44) ۹. قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ وَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

(Нос: 3-1) ۱۰. قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ

Қуръон ўрганувчиларга хушхабар

Шояд инонмассиз, аммо билингизким, учинчи қисмнинг ниҳоясига қадар, Қуръони Карим сўзларидан 46300 дан ортиқ сўзларнинг маъносини ўргангансиз. Яъни тахминан Қуръони Карим ибораларининг 62% дан ортиғини таржима қилишга қодирсиз! Аллоҳнинг ирода ва истағи билан, изчил саъй-ҳаракат қилсангиз, бу қисмнинг охирига қадар, қолган 2669 сўзнинг маъносини ўрганарсиз. Демак, бу ерда сизга хушхабар бериш ва сизни табриклаш ўринлидир.

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали билан танишгансиз. Ўтган дарслар сингари сўзларни, айниқса янги сўзларни бир-бирларингиздан сўранг ва бундай ўрганиш сизга сўзларнинг маъноларини яхши англаб етиш ва уларни эсда сақлашда муносиб ёрдам бўла олади.

Маънолар	Таниш сўзлар		Маънолар	Янги сўзлар	
ми, савол юкламаси	أَ	۱	кўпчилик, аксарият	أَكْثَرُ	۱
паноҳ сўрайман	أَعُوذُ	۲	ризқ, ризқ-рўзи	رِزْقُ	۲
огоҳ бўлингиз	أَلَا	۳	шафоат	شَفَاعَةٌ	۳
сақланасиз, тақводор бўласиз	تَتَّقُونَ	۴	арш, ҳукмронлик тахти	عَرْشُ	۴
қайтариласизлар	تُرْجَعُونَ	۵	бошқа, дан ўзга дан бошқа	غَيْرُ	۵
юксак ва буюқдир	تَعَالَى	۶	арзирли, улуғ	كَرِيمُ	۶
Қайтиш	مَصِيرُ	۷	подшоҳ, ҳукмдор	مَلِكُ	۷
ёрдамчи, қўмакчи	نَصِيرُ	۸			
Кенг	وَاسِعٌ - وَاسِعَةٌ	۹			
бардавом, доимий муштаҳкам	وَاصِبُ	۱۰			
Беради	يُؤْتِي	۱۱			
Яратади	يَخْلُقُ	۱۲			
ибодат қиладилар сиғинадилар	يَعْبُدُونَ	۱۳			
Биладилар	يَعْلَمُونَ	۱۴			
эга бўлади	يَمْلِكُ	۱۵			

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. أ - أَلَا - تَعَالَى:

а) ми – юксак ва буюқдир – огоҳ бўлингиз

б) ми – огоҳ бўлингиз – юксак ва буюқдир

۲. تَتَّقُونَ - يَعْبُدُونَ - يَعْلَمُونَ:

а) тақводор бўласиз – ибодат қиладилар – биладилар

б) тақволи бўлдилар – ибодат қиласизлар – биласизлар

۳. كَرِيم - مَصِير - نَصِير:

а) улуг – қайтиш – ёрдамчи

б) арзирли – қайтиб бориш – ёрдам

۴. يَخْلُقُ - يُؤْتِي - تُرْجَعُونَ:

а) яратди – берди – қайтасизлар

б) яратади – беради – қайтариласизлар

۵. وَاسِعٌ - وَاصِبٌ - أَعْوَدُ:

а) бардавом – кенг – паноҳ сўрайман

б) кенг – мустаҳкам – паноҳ сўрайман

Б. Қайси ибора, тўғри жавобдир?

1. Унинг учундир бардавом дин:

(الف) وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

(ب) وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا

2. Эга бўлмайдди улар учун бирор ризқни:

(الف) لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا

(ب) فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ

3. Демак, Аллоҳ юксак ва буюқдир, (У) ҳукмдор барҳақдир:

(الف) فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ

(ب) وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ وَمَنْ يَشَاءُ

4. Айт: Аллоҳ учундир шафоатнинг ҳаммаси:

(الف) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ

(ب) قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا

5. Ва Аллоҳ беради ҳукмронлигини Ўзи хоҳлаган кишига:

(الف) وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ وَمَنْ يَشَاءُ

(ب) وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

۱. أَفَعَيَّرَ اللَّهُ تَتَقُونَ

а) Демак, Аллоҳдан ўзгандан сақланасизми? (қўрқасизми)

б) Демак, Аллоҳдан бошқага иймон келтирасизми?

۲. وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ

а) Ибодат қиласизлар Аллоҳдан ўзгани

б) Ва ибодат қиладилар Аллоҳдан бошқасини

۳. وَمَا لَكُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

а) Ва сизлар учун Аллоҳдан ўзга нарса йўлбошчи ва ёрдамчидир

б) Ва йўқ сизлар учун Аллоҳдан бошқа ҳеч бир пешво ва кўмакчи

۴. وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

а) Ва Аллоҳ кенг ёяди илмини

б) Ва Аллоҳ (фаъл-марҳамати) кенг, билувчидир

۵. ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

а) Сўнгра У (Аллоҳ) томон қайтариласизлар

б) Сўнгра Унга одамлар қайтариладилар

Эслатма!

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Қуръон иборалари ва оятларини таржима қилиш қобилияти, сўзма-сўз таржима қилишдан бошланади. Сиз ҳам Қуръон ибораларини сўзма-сўз шаклда таржима қилинг.

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маъноларини ёд олгач, қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	وَلَهُ وَمَا فِي السَّمَاوَاتِ	۱
	الْأَيْنِ وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا	۲
	يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ	۳
	قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ	۴
	رَبِّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ	۵
	يُنْجِي وَيُمِيتُ	۶
	يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ	۷
	وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ	۸
	يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ	۹
	وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ	۱۰
	وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ	۱۱
	وَالنَّارِ الْمَصِيرُ	۱۲
	قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ	۱۳
	ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ	۱۴

Озод машқ: Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ ҳозирлиги ва қизиқиши бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар, қуйидаги машқларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ	۱
	أَلَّا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ	۲
	يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ	۳
	قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ	۴
	رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ	۵
	مُنْجِي وَيُمِيتُ	۶
	يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ	۷
	وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ	۸
	يُؤْتِي مَلَكُهُ مِنْ يَشَاءُ	۹
	وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ	۱۰
	وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ	۱۱
	وَالْبَيْتِ الْمَصِينِ	۱۲
	قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ	۱۳
	ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ	۱۴

Тўртинчи машқ: Бўш ўринларни кўрсатилган сўзлар ва оятларнинг маъноларидан фойдаланиб тўлдилинг:

اللَّهُ الَّذِي - كُلُّ شَيْءٍ شَهِيدٌ - الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ - مُنْجِي وَيُمِيتُ - هُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

۱. الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْحَمِيدُ (1: Сабабъ)

Ҳамду сано Аллоҳ учундир, У шундай зотки, Унинг учундир осмонлардаги нарса ва ердаги нарса ва У учундир ҳамду сано охирадда ва У ҳикматли, хабардордир.

۲. لَهٗ وَمَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَ..... (Шуро: 4)

У учундир осмондаги нарсалар ва ердаги нарсалар ва У юксак мартабали, буюқдир

۳. صِرَاطٍ..... لَهٗ وَمَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ..... (Шуро: 53)

Аллоҳнинг йўлидир, У шундай зотки, Унинг учундир осмондаги нарса ва ердаги нарса

۴. لَهٗ وَمُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ..... وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (Ҳадид: 2)

У учундир осмонларнинг ва ернинг ҳукмронлиги, тирилтиради ва ўлдиради ва У ҳамма нарсага қодирдир.

۵. الَّذِي لَهُ وَمُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ..... (Буруж: 9)

У шундай зотки, Унинг учундир осмонлар ва ернинг ҳукмронлиги ва Аллоҳ ҳамма нарсага гувоҳдир.

Бешинчи машқ: Биринчи машқдан бошлаб тўртинчи машқларни бажариш ёрдамида, дарснинг ҳамма иборалари маъносини ўрганиб олгандирсиз. Энди эса, дарснинг биринчи бетдаги Қуръоний ибораларни алоҳида ва сўзма-сўз услубда таржима қилишга бел боғланг.

Қуръони Карим тили

Музаккар ва муаннас

Олдинги дарсларда исм (от) бирор шахс ёки ҳайвон ёхуд нарсани номлаш учун қўлланадиган сўз эканини ўрганиб олдик.

Энди эса исм (от)нинг турлари билан танишиш учун қуйидаги икки гуруҳ исм (от)ларга диққат қилинг:

1. **مُؤْمِن** (иймонли эркак), **حَسَن** (яхши эркак), **صَالِح** (солиҳ эркак), **كَافِر** (кофир эркак), **أَسَد** (арслон).

2. **مُؤْمِنَةٌ** (иймонли аёл), **حَسَنَةٌ** (яхши аёл), **صَالِحَةٌ** (солиҳ аёл), **كَافِرَةٌ** (кофир аёл), **نَعَجَةٌ** (урғочи қўй).

Биринчи гуруҳ исмлар инсон ва ҳайвоннинг эркак жинси учун қўлланади. Ушбу гуруҳдаги исмларга «*музаккар исм*» дейилади. Иккинчи гуруҳ исмлар эса инсон ва ҳайвоннинг аёл жинси учун қўлланади. Ушбу гуруҳдаги исмларга «*муаннас исм*» дейилади.

Муаннас исмларининг қўплари музаккар исмларининг охирига қўшимча қилиш билан ясалади. Масалан:

مُؤْمِنَ + ة = مُؤْمِنَةٌ

مُسْلِمَ + ة = مُسْلِمَةٌ

Ўта фойдали нозик масала:

Бу исмлар инсон ёки ҳайвонга далолат қилмайди ва шу боис, эркак ва аёл жинсини уларга ишлатиш тўғри эмас. Бироқ араб тилида улардан бир гуруҳини музаккар ва бошқа бир гуруҳини эса муаннас деб қабул қилишади. Масалан; **شَمْس** сўзини муаннас ва **قَمَر** сўзини эса музаккар деб билганлар.

حَجَر (тош), **شَمْس** (қуёш), **قَمَر** (ой), **فَاكِهَةٌ** (мева), **عَيْن** (кўз, булоқ),

Нарсаларни ифодаловчи остки исмларга диққат қилинг:

Биринчи машғулот: Остки жадвалда музаккар ва муаннас исмларни белгиланг:

Муаннас	Музаккар	Исм
		الصَّراطِ
		الْآخِرَةِ
		الصَّلَاةِ
		عَظِيمِ
		الْحِجَارَةِ
		بِعُوضَةٍ
		الْعِجْلِ
		الرَّسُولِ
		السَّارِقَةِ
		مُشْرِكَةٍ

Иккинчи машғулот: Муаннас исмларни музаккарга ўтиринг ва остки жадвалда ёзинг.

Музаккар исм	Муаннас исм
الخَافِظِ	الْحَافِظَةِ
	الْمُتَصَدِّقَةِ
	الْمُسْلِمَةِ
	الصَّالِحَةِ
	الْقَائِمَةِ
	الصَّائِمَةِ
	الذَّاكِرَةِ
	الصَّابِرَةِ

Муҳим эслатма!

Азиз Қуръон ўрганувчилар, энди эса, Қуръон ибораларининг 62% дан ошиғини таржима қилиш қобилиятига эга бўлганингиз бир пайтда, Қуръон тили ва унинг машғулотларини ўрганишда кўпроқ саъй-ҳаракат қилишингиз тавсия этилади. Бу қисмни албатта ўртоқларингиз ёхуд оила аъзоингиздан бўлган бирор шахс билан биргаликда ўқиб, муҳокама қилинг. Ушбу тавсияга эътибор қаратишингиз, Қуръоннинг содда ибора ва оятларини таржима қилишда истеъдод ва қобилиятингизни янада оширади.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Аллоҳнинг эгаллиги ва ҳукмронлиги

Китобнинг биринчи қисмида Аллоҳнинг «эгаллик» сифати билан танишдик. Бу дарсда эса, ушбу мавзуга оид оятлар келтирилган, жумладан;

﴿وَلَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ﴿أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

Борлиқ олам Аллоҳнинг фармони остида: Аллоҳ таоло барча нарсаларнинг соҳиби ва эгаси бўлишидан ташқари, бутун борлиқ олам ҳам Унинг амри ва ҳукмронлиги остидадир:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ﴿وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا﴾

Ўлим ва ҳаёт Унинг қўлида: У шундай зотки, ўлим ва ҳаёт ато этади: ﴿يُحْيِي وَيُمِيتُ﴾ Шафоат қилиш Тангри таолога хосдир ва Унинг ижозатисиз ҳеч ким гуноҳкорларни шафоат қилиш ҳуқуқига эга эмасдир. ﴿قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا﴾

Бутун борлиқнинг ҳукмдори бўлган Аллоҳ таоло Ўзи хоҳлаган кимсага ҳукмронликни ато этади:

﴿وَاللَّهُ يُؤْتِي مَلِكُهُو مَن يَشَاءُ﴾ Ҳукмронлик Уники бўлгани учун, инсонларни бошқариш қонун-қоидалари, яъни дин Унинг томонидан бўлмоғи лозим: ﴿وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا﴾

Аллоҳнинг вилояти (пешволиги) ва йўлбошчилигини қабул этиш: Ушбу икки ҳақиқат, яъни Аллоҳнинг эгаллиги ва ҳукмронлигига эътиқод қилмоқ бизни ўша ҳикматли ва қудратли Маъбуднинг вилояти ва пешволигини қабул қилиш сари ҳидоят қилади ва чиндан ҳам Аллоҳдан ўзга валий, пешво ва мададкор йўқлини чуқур англаймиз:

﴿وَمَا لَكُمْ مَن دُونِ اللَّهِ مِن وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾

Кейинги дарсда Қуръон нуқтаи назаридан Аллоҳнинг вилояти билан кўпроқ танишамиз.

Озод машқ: Азиз Қуръон ўрганувчилар, қуйидаги Қуръоний ибораларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилиш сизларга дарс луғатларини яхшироқ ўзлаштиришингизга ёрдам қилади.

Янги сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
берилдилар, أوتُوا: берилганлар тавсия қилдик: وَصَيَّنَّا сизларга: إِيَّاكُمْ: сизларни	١. وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ (Нисо: 131)
тутмади, لَمْ يَتَّخِذْ: тутмаган фарзанд: وَلَدٌ бўлмади, لَمْ يَكُنْ: бўлмаган	٢. وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ (Исро: 111)
такаббурлик қилмайдилар, орланмайдилар	٣. وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ (Анбиё: 19)
баракотли: تَبَارَكَ бўлиши учун, يَكُونُ: бўлсин деб	٤. تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا (Фурқон: 1)
	٥. الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ (Фурқон: 2)

<p>бўйсунувчи: قَائِنُونَ</p>	<p>۶. وَلَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَائِنُونَ (Рум: 26)</p> <p>.....</p>
<p>кечиради: يَغْفِرُ азоблайди: يُعَذِّبُ</p>	<p>۷. وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعْزِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا (Фатҳ: 14)</p> <p>.....</p>
<p>ўта пок: الْقُدُّوسُ айбу: السَّلَامُ нуқсонсиз омонлик: الْمُؤْمِنُ берувчи</p>	<p>۸. هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّبُ الْعَزِيزُ (Ҳашр: 23)</p> <p>.....</p>
<p>тасбиҳ айтади: يُسَبِّحُ</p>	<p>۹. يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (Жумъа: 1)</p> <p>.....</p>
	<p>۱۰. يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (Тағобун: 1)</p> <p>.....</p>

30-Дарс Аллоҳнинг ҳидояти

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

(Бақара: 26) ۱. يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ

(Бақара: 142) ۲. قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

(Анъом: 82) ۳. الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبَسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ

(Анъом: 88) ۴. ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

۵. قُلْ إِنِّي هَدَيْتَنِي رَبِّيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
(Анъом: 161)

1. Юқоридаги ояти карима каби «مَا» дан кейин «إِلَّا» келган жумлаларда
«مَا» салбий маънони ифодаловчи юклама бўлиб келади.

(Юнус: 9) ٦. إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ

(Каҳф: 17) ٧. مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَحِدَ لَهُ وَوَلِيًّا مُرْشِدًا

(Тоҳо: 50) ٨. قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ وَتُومَ هَدَى

(Анкабут: 69) ٩. وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ^٢ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

(Тағобун: 11) ١٠. وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

1. « يَهْدِ » калимаси аслида « يَهْدِي » бўлган, « ي » ҳарфи унинг охиридан олиб ташланган.

2. Аслида (نَهْدِيَنَّ = نَهْدِي + نَ) бўлган, « نَ » таъкид учун келган бўлиб, « албатта, шубҳасиз » маъноларини англатади.

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Азиз Қуръон ўрганувчилар, эслатиб ўтамиз, сўзларни, айниқса янги сўзларни ўрганиб олишда бирор шахснинг ҳимоясидан баҳраманд бўлишни унутманг.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
берди, ато этди	أَعْطَى	۱	хотиржамлик, омонлик, хавфсизлик	أَمِنَ	۱
топасан сира топмассан	تَجِدُ (لَنْ تَجِدَ)	۲	иймон	إِيمَان	۲
жиҳод қилдилар, курашдилар	جَاهَدُوا	۳	зулм, ситам	ظَلَمَ	۳
эзгу амаллар	صَالِحَات	۴	дил, қалб	قَلْب	۴
қилдилар, бажардилар	عَمِلُوا	۵	қўп	كَثِير - كَثِيرَة	۵
тўғри, рост, устувор, ҳақиқий	قِيَمًا	۶	тўғри йўлга бошловчи	مُرْشِد	۶
аралаштирмадилар аралаштирмаганлар	لَمْ يَلْبَسُوا	۷	машриқ	مَشْرِق	۷
яхши, эзгу иш қилувчилар	مُحْسِنِينَ مُحْسِنُونَ	۸	мушриклар	مُشْرِكُونَ مُشْرِكِينَ	۸
ҳидоят топувчи	مُهْتَدِي (المُهْتَدِي)	۹	мағриб	مَغْرِب	۹
ҳидоят топганлар	مُهْتَدُونَ - مُهْتَدِينَ	۱۰			
ҳидоят қиламиз	نَهْدِي	۱۱			
ҳидоят қилди	هَدَى	۱۲			
адаштиради, адаштиради	يُضِلُّ - يُضِلُّ	۱۳			
иймон келтиради иймон келтирса	يُؤْمِنُ	۱۴			

1. «لَنْ» музореъ феълнинг бошида келади ва феълнинг келажакда содир этилишини инкор қилади.

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. مُحْسِنِينَ - مُشْرِكِينَ - مُهْتَدُونَ:

а) яхши, эзгу иш қилувчилар–мушриклар – ҳидоят қилувчилар

б) яхши, эзгу иш қилувчилар – мушриклар – ҳидоят топанлар

۲. جَاهِدُوا - اَعْطَى - مُرْشِدًا:

а) курашдилар – ато этди – тўғри йўлга бошловчи

б) жиҳод қиладилар – беради – тўғри йўл

۳. يُؤْمِنُ - نَهَدَى - تَجِدُ:

а) иймон келтиради – ҳидоят қиламиз – топасан

б) иймон келтирса – ҳидоят қилдик – топдинг

۴. هَدَى - يُضِلُّ - لَمْ يَلْبَسُوا:

а) ҳидоят – адашади – аралашмадилар

б) ҳидоят қилди – адаштиради – аралаштирмадилар

۵. قِيَمًا - عَمِلُوا - صَالِحَاتٍ:

а) тўғри – амал қилинг – эзгу амаллар

б) ҳақиқий – бажардилар – эзгу амаллар

Б. Қайси ибора, тўғри жавобдир?

1. Кимни ҳидоят қилса Аллоҳ, демак, у ҳидоят топувчидир:

(الف) ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ

(ب) مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ

2. Кимки иймон келтирса Аллоҳга, ҳидоят қилади (Аллоҳ) унинг қалбини:

(الف) يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ

(ب) مَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَ

3. Шундай кишиларки, курашдилар Биз(нинг йўлимиз)да, албатта, ҳидоят қиламиз уларни йўлларимизга:

(الف) الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

(ب) إِنِّي هَدَيْتِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

4. Ва кимни (Аллоҳ) адаштирса, демак, сира топмассан унинг учун тўғри йўлга бошловчи йўлбошчини:

(الف) وَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ نُجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْسِدًا

(ب) وَمَا يَضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ

5. Адаштиради у билан кўпларни ва ҳидоят қилади унинг билан кўпларни:

(الف) فَيَضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

(ب) يَضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

۱. قُلْ إِنِّي هَدَيْتِي رَبِّي

а) Айт: Албатта, мен (шундайларданки,) ҳидоят қилди мени Парвардигорим

б) Дегин: Зотан, менинг ҳидоятим Парвардигоримдандир

200 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

۲. أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ

- а) Ўшалар, улар учун хавфсизлик бор ва улар ҳидоят топганлардир
- б) Улар хотиржамликдадирлар ва улар ҳидоят қилувчилардир

۳. دِينًا قِيَمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

- а) Устувор дин фақат Иброҳимнинг ҳаққа интилувчи динидир
- б) Ҳақиқий дин Иброҳимнинг ҳаққа мойил миллатидир

۴. أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ

- а) Берди ҳамма нарсага ўз яратилишини, сўнгра ҳидоят қилди
- б) Ато этди ҳамма нарсани, сўнгра уни яратди ҳидоят топган ҳолда

۵. وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ

- а) Ва йўлдан озмайди фосиқлардан бошқа ҳеч ким
- б) Ва адаштирмайди унинг билан итоатсизлардан ўзгани

Учинчи машқ: Дарс сўзларининг маъноларини ёд олгач, қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	ذٰلِكَ هُدٰى اللّٰهَ	۱
	يَهْدِىْ بِهٖ مِّنْ يَّشَآءَ	۲
	قَالَ رَبُّنَا الَّذِى	۳
	مِّنْ يَّهْدِى اللّٰهُ	۴
	قُلْ لِلّٰهِ الْمَشْرِىْقُ وَالْمَغْرِبُ	۵
	وَمَنْ يُؤْمِنِ بِاللّٰهِ	۶
	وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ	۷
	يَهْدِيْهِمْ رَبُّهُمْ بِاِيْمَانِهِمْ	۸
	وَلَمْ يَلْبِسُوْا اِيْمَانَهُمْ بِظُلْمٍ	۹
	اِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِيْنَ	۱۰
	قُلْ اِنِّىْ هَدَيْتِىْ رَبِّىْ	۱۱
	اَوْ لَتُنِيْكَ لَهُمُ الْاٰمَنُ	۱۲
	يُضِلُّ بِهٖ كَثِيْرًا	۱۳
	فَلَنْ تَجِدَ لَهُوْا وَلِيًّا	۱۴

Тўртинчи машқ: Бўш ўринларни кўрсатилган сўзлар ва оятларнинг маъноларидан фойдаланиб тўлдилинг:

عَمِلُوْا - اِلَى صِرَاطٍ - خَلَقَهُ - مِّنْ يَّشَآءَ - سُبُلَنَا
 ۱. اَعْطٰى كُلَّ شَيْءٍ ثُمَّ هَدٰى

Берди ҳамма нарсага ўз яратилишини, сўнгра ҳидоят қилди

۲. يَهْدِى اِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ

Ҳидоят қилади Ўзи хоҳлаган кимсани тўғри йўлга

۳. اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَ..... الصّٰلِحٰتِ

Албатта, шундай кишиларки, иймон келтирдилар ва бажардилар эзгу амалларни

.....۴. وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ

Ва шундай кишиларки, курашдилар Биз(нинг йўлимиз)да,
албатта, ҳидоят қиламиз уларни йўлларимизга

.....۵. قُلْ إِنِّي هَدَيْتِي رَبِّي مُسْتَقِيمٍ

Айт: Албатта мен (шундайларданки,) ҳидоят қилди мени
Парвардигорим тўғри йўлга

Бешинчи машқ: Энди эса, биринчи машқдан бошлаб тўртинчи
машқларни бажариб, дарс сўзларининг ҳамма маъноларини
ўргангач, дарсинг биринчи бетдаги Қуръоний ибораларини
алоҳида ва сўзма-сўз услубда таржима қилишга киришинг.

Қуръони Карим тили

Бирлик, иккилик, кўплик

Қуйидаги ўзбекча сўзларга эътибор беринг:

Яхшилик қилувчи – ўқувчи – китоб.

«**Яхшилик қилувчи**» деганимизда яхшилик қилувчи бир киши ва «**ўқувчи**» деганимизда бир нафар ўқувчи ва «**китоб**» деганимизда битта китоб назарда тутилади. Бир киши ёки бир нарсани ифодаловчи сўзга «**муфрад**», яъни бирлик дейилади.

Бироқ агар бир киши ёхуд бир нарсадан ортиқроғи назарга олинса, ушбу сўзларнинг охирига «**лар**» қўшимчаси илова қилинади; китоблар – яхшилик қилувчилар – ўқувчилар. Бир киши ёки бир нарсадан ортиқроғини ифодаловчи сўзларга «**жамъ**», яъни кўплик дейилади.

Энди эса қуйидаги арабча исм (от)ларга эътибор беринг:

иймонли бир шахс: **كَاْفِرٌ** кофир бир шахс

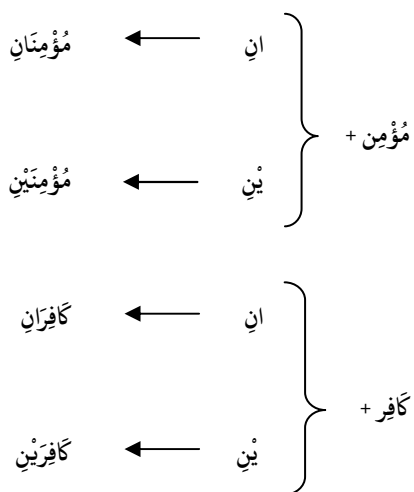
Бу икки исм (от)га араб тилида «**муфрад**», яъни бирлик дейилади.

Агар иймонли бир кишидан ортиқроғи ёки кофир бир шахсдан кўпроғи кўзда тутилган бўлса, мазкур исмларга қандай қўшимча илова қилиниши керак бўлади?

Жавоб: Араб тилида икки нафар учун хос белги-қўшимча, уч киши ва ундан ортиқроғи учун бошқа бир белги-қўшимча бор. Икки кишини ифодаловчи исмга «**мусанно**», яъни иккилик ва бир неча киши (уч нафар ёки ундан кўпроқ)ни ифодаловчи исмга эса «**жамъ**», яъни кўплик дейилади. Мисол учун:

иймонли кишилар: **مُؤْمِنَانِ** иймонли икки шахс: **مُؤْمِنُونَ**

Мусанно (иккилик)ни тузатиш услуби:



Кўриб турганингиздек, муфрад (бирлик) исмнинг охирига «اِنِ» илова қилиш билан, мусанно (иккилик) исм ясалади. Эслатмоқ лозимки, қўшимча қилишдан олдин муфрад сўзнинг охирига фатҳа беринг. Жамъ (кўплик) шаклини тузатиш услубини келгуси дарсда келтирамиз.

Машғулот: Бирлик исм (от)ларни иккиликка ўтиринг ва остки жадвалга ёзинг.

Иккилик исм	Бирлик исм
وَالِدَانٍ - وَالِدَيْنِ	وَالِدٌ
	شَهِيدٌ
	مُؤْمِنٌ
	نَجْدٌ
	عَيْنٌ
	قَلْبٌ
	يَدٌ
	مُسْلِمٌ

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Аллоҳнинг ҳидояти

Аллоҳнинг умумий ҳидояти: Тангри таоло энг аввало борлиқдаги мавжудотларни, жумладан инсонни яратди, сўнгра эса уларни Ўзининг умумий бошқаруви ва ҳидояти билан Ўз қамровига олди:

﴿رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ وَثُمَّ هَدَىٰ﴾

Шунга кўра, барча инсонлар мусулмон ёки кофир бўлишидан қатъий назар, Аллоҳнинг умумий ҳидояти ва бошқарувидан, ҳам улардаги инсоний фитрати орқали ҳам илоҳий пайғамбарларнинг йўл-йўриқлари орқали баҳраманддирлар.

Аллоҳ таоло инсонни тўғри йўлга ҳидоят қилган, яъни унга нажот ва саодат йўлини кўрсатиб, ўша томон етаклаган: ﴿ذٰلِكَ هُدٰى﴾ Кимки Аллоҳнинг ҳидоятига ноил бўлса, чиндан ҳам йўлини топган инсондир ва Аллоҳнинг кўрсатган тўғри йўлидан бошқа ҳар қандай йўл гумроҳлик ва залолатдир:

﴿مَنْ يَهْدِ اللهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مَّرْشِدًا﴾

Аллоҳнинг хос ҳидояти ва унинг шарт-шароитлари: Аллоҳ таолонинг хос ҳидояти ва раҳнамолигига эришиш учун, Унинг йўлида қадам ташламоғимиз лозимдир. Бунинг биринчи шarti Аллоҳга қалбан иймон келтириб, Унга инонмоқдир: ﴿وَمَنْ يُؤْمِن بِاللّٰهِ﴾ Эзгу амаллар билан бирга бўлган иймонгина ҳақиқий саодатга етаклайдиган Аллоҳнинг хос ҳидоятига сазовор бўла олади:

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ﴾

Кимки меҳрибон Аллоҳ унинг қўлидан тутиб, чинакам саодат сари етаклашини истаса, Аллоҳнинг йўлида курашиши ва жиҳод

қилиши зарурдир. Тангри таоло бундай мужоҳидларга Ўзининг махсус ҳидоятини ваъда қилган ва уларни ҳақиқий эзгу амал қилувчилар деб билган:

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾

Зулм-зўравонлик илоҳий ҳидоятдан баҳраманд бўлишга тўсиқ: Аллоҳ таолонинг ҳидоятдан баҳраманд бўлишнинг олдини оладиган энг буюк тўсиқ, бу – зулм-зўравонлик қилишдир, хусусан Аллоҳга ширк келтириш энг буюк зулмдир. Шу сабабдан, Аллоҳ таоло Ўзининг сўнгги пайғамбари Муҳаммад Мустафо *(саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам)* га шундай буюради: Аллоҳ мени тўғри йўлга ва ҳақиқий динга ҳидоят қилди, Бу шундай йўлки, ҳазрат Иброҳим ҳаққа мойиллиги ва ширкдан йироқлашиши билан унга қадам қўйган, деб айт:

﴿قُلْ إِنِّي هَدَيْتَنِي رَبِّيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

Бошқа бир оятда шундай марҳамат қилади: Иймон келтирганлар ва ушбу иймон ва эътиқодини буюк зулм (ширк) билан аралаштирмаганлар ҳақиқий хотиржамлик ва хавфсизликка эришадилар ва улар чинакам ҳидоят йўлини топганлардир:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ﴾

Кимки Аллоҳга итоатсизлик қилиш билан, ўзини умумий ҳидоят неъматидан махрум қилиб, пайғамбарларнинг кўрсатган йўл-йўриқлари ва кўрсатмаларига эътиборсизлик билан қараса, Аллоҳнинг хос ҳидоятдан бебаҳра бўлади. Аллоҳ таоло ҳам уни ўз ҳолига қўйиб қўяди, токи залолат ва гумроҳлик гирдобида янада кўпроқ шўнгисин:

﴿يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ﴾

Озод машқ: Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ иштиёқи ва тайёргарлиги бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар қуйидаги машқларни кўрсатилган сўзларнинг маъноларидан фойдаланиб, таржима қила оладилар.

Янги ва таниш сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>эргашди, эргашса: تَبِعَ ғамгин бўладилар: يَحْزَنُونَ</p>	<p>۱. فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (Бақара: 38)</p>
<p>ёлғонга: كَذَّبُوا بِ- ўт, чикардилар: نار, жаҳаннам</p>	<p>۲. وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (Бақара: 39)</p>
<p>эргашдинг, атَّبَعْتَ: эргашсанг хою ҳаваслар, أهواء: нафсоний истаклар пешво, йўлбошчи: وَلِيٌّ ёрдамчи: نَصِيرٍ</p>	<p>۳. قُلْ إِنْ هَدَى اللَّهُ فُلَانًا لَمْ يَكُن لِي وَالِيًّا وَلَا نَصِيرًا وَلِيٌّ مِّنَ اللَّهِ هُوَ الْمُهْتَدِيُّ وَلِئِن تَبِعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ (Бақара: 120)</p>
<p>истаймиз, истасак: نَسَاءً: ҳидоят қиласан: تَهْدِي</p>	<p>۴. وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُمْ نورا نَهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ (Шуро: 52)</p>
<p>йўл: صِرَاطٍ огоҳ бўлингиз: أَلَا: қайтади: تَصِيرُ: ишлар: أُمُورٌ</p>	<p>۵. صِرَاطَ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ (Шуро: 53)</p>

<p>юксак, олий мақом: أَعْلَى расо қилиб қўйди, سَوَّى: мутаносиб қилди белгилаб қўйди, قَدَّرَ: аниқлаб қўйди</p>	<p>٦. سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى * الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى * وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى (Аъло: 1-3)</p>
---	---

Остига чизилган калималар таниш сўзлар бўлиб, бундан сўнг шу тарзда кўрсатилади.

31-Дарс Аллоҳнинг вилояти (йўлбошчилиги)

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

۱. اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
(Бақара: 257)

۲. وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ
(Бақара: 257)

۳. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ
(Нисо: 144)

۴. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ
(Моида: 51)

۵. إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ
(Моида: 55)

۶. إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
(Аъроф: 27)

(Аъроф: 196) ۷. إِنَّ وَلِيِّ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ

..... ۸. أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَاللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (Шуро: 9)

..... ۹. ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ (Муҳаммад: 11)

..... ۱۰. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ (Мумтаҳана: 1)

Эслатмалар:

Учинчи оятда *وَمِنْ دُونِ* ни «ундан бошқа» ёки «унинг ўрнига» ёхуд «уни қўйиб» деб таржима қилинг.

Бешинчи оятда *وَالَّذِينَ آمَنُوا* ни «қолларида» деб таржима қилинг.

Саккизинчи оятда *وَالَّذِينَ آمَنُوا* ни «ўзигина» деб таржима қилинг.

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Таниш ва янги сўзларнинг маъносини ўқиб ўрганиб, уларни хотирангизда сақланг.

Маънолар	Янги сўзлар	Маънолар	Таниш сўзлар
тутдилар, ушладилар	إِتَّخَذُوا	аҳллар, эгалар, ёрлар	أَصْحَابُ
балки, ёки, ёхуд	أَمْ	бошлиқлар, йўлбошчилар дўстлар	أَوْلِيَاءَ (جمع وَرَى)
абдийлар, мангулар	خَالِدُونَ - خَالِدِينَ	закот	زَكَاةً
рукуъ қилувчилар	رَاكِعُونَ - رَاكِعِينَ	шайтонлар	شَيْطَانٍ
душман, ёв	عَدُوٌّ	солиҳлар	صَالِحِينَ
кофирлар	كَافِرِينَ - كَافِرُونَ	намоз	صَلَاةً
ўликлар, мурдалар	مَوْتَى (جمع مَيِّت)	насронийлар	نَصَارَى
сарвар, ҳомий, хожа	مَوْلَى	яхудийлар	يَهُود
олов, ўт, жаҳаннам	نَار		
йўлбошчилик қилади, ёр бўлади	يَتَوَلَّى		
чиқарадилар	يُخْرِجُونَ		
тўқис адо этадилар, барпо қиладилар	يُقِيمُونَ		
берадилар	يُؤْتُونَ		

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Азиз Қуръон ўрганувчилар, қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. يُؤْتُونَ - يُقِيمُونَ - يُخْرِجُونَ:

а) берадилар – тўкис адо этадилар – чиқарасизлар

б) берадилар – барпо этадилар – чиқарадилар

۲. خَالِدُونَ - رَاكِعُونَ - مَوْلَى:

а) абадийлар – рукуъ қилувчилар – мурда

б) мангулар – рукуъ қилувчилар – ўликлар

۳. اِتَّخَذُوا - لَا تَتَّخِذُوا - مَوْلَى:

а) тутинглар – тутманглар – хожа

б) ушладилар – тутманглар – ҳомий

۴. أَمْ - النَّارِ - أَصْحَابُ:

а) ёки – ўт – эгалар

б) нега – олов – ёрлар

۵. أَوْلِيَاءَ - عَدُوٍّ - يَتَوَلَّى:

а) йўлбошчилар – душман – йўлбошчилик қилади

б) бошлиқлар – ёвлар – ҳукмронлик қилади

Б. Қайси ибора, тўғри жавобдир?

1. Аллоҳ иймон келтирганларнинг йўлбошчисидир:

(ф) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا

(б) اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا

2. Ва шундай кишиларки, кофир бўлдилар уларнинг бошлиқлари туғён қилувчилардир:

(ф) وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاءَهُمُ الطَّاغُوتُ

(б) لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ

3. Чиқаради уларни қоронғиликлардан нурга:

(ф) يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

(б) يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

4. Тутманглар Менинг душманимни ва ўзингизнинг душманингизни бошлиқлар (қилиб):

(ф) لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

(б) لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ

5. Сизнинг бошлиғингиз фақат Аллоҳ ва Унинг Расулидир:

(ф) إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ

(б) إِنَّ وَلِيَّ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

١. أَوْلَسْبِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

а) Улар нуроний ёрлардир ва улар абадийдирлар

б) Улар жаҳаннам эгаларидир, улар унда мангудирлар

٢. أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ

а) Ёки тутдиларми Ундан бошқани йўлбошчилар (қилиб)

б) Ёхуд тутадиларми Худодан бошқани бошлиқлар (қилиб)

۳. وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ

- а) Ва кофирлар улар учун ҳомий йўқлиги
- б) Ва кофирлар ҳеч кимнинг сарвари эмаслиги

۴. الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

- а) Шундай кишиларки, намозни тўқис адо этдилар ва закотни бердилар
- б) Шундай кишиларки, намозни тўқис адо этадилар ва закотни берадилар

۵. إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

- а) Албатта, Биз қилдик шайтонларни бошлиқлар шундай кишилар учунки, иймон келтирмайдилар
- б) Албатта, Биз қиламиз шайтонларни йўлбошчилар шундай кишилар учунки, иймон келтирмадилар

Учинчи машқ: Қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни диққат билан таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	يُخْرِجُونَهُم مِّنَ الثُّورِ	۱
	فَاللَّهُ هُوَ الْوَكِيلُ	۲
	وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ	۳
	وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ	۴
	إِنَّ وِلِيَّ اللَّهِ	۵
	الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ	۶
	وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ	۷
	ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ	۸
	مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا	۹
	يُسَائِلُهَا الَّذِينَ آمَنُوا	۱۰
	لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي	۱۱
	أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ	۱۲
	إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ	۱۳
	أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ	۱۴

Тўртинчи машқ: Бўш ўринларни кўрсатилган сўзлар ва оятларнинг маъноларидан фойдаланиб тўлдилинг:

يُسَائِلُهَا الَّذِينَ - اِتَّخَذُوا - فِي الْآخِرَةِ - وَمَالِكُمْ - أَوْلِيَاءَ
 ۱.مِن دُونِ اللَّهِ مِنْ وِلْيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

Ва йўқ сизлар учун Аллоҳдан бошқа бирор йўлбошчи ва ёрдамчи

۲. اِتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَمِن دُونِ اللَّهِ

Албатта, улар тутдилар шайтонларни бошлиқлар (қилиб) Аллоҳнинг ўрнига

۳. مَثَلُ الَّذِينَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعُنكُبُوتِ

Шундай кишиларнинг мисолики, тутдилар Аллоҳдан ўзгани йўлбошчилар (қилиб) ўргимчак мисоли кабидир.

۴. آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ

Эй иймон келтирганлар тутманглар кофирларни бошлиқлар (қилиб)

۵. نَحْنُ أَوْلِيَاءُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ.....

Биз (фаришталар) сизларнинг дўстларингиздирмиз ҳаёти дунёда ва охирада

Бешинчи машқ: Азиз Қуръон ўрганувчилар, энди эса, дарснинг биринчи бетдаги ўнта Қуръон иборалари ва оятларини алоҳида ва сўзма-сўз таржима қилинг.

Қуръони Карим тили

Кўплик шакли

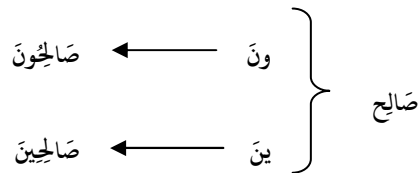
Олдинги дарсда араб тилидаги ушбу қоидаларни ўргангандик:

1. Жамъ (кўплик) деганда уч ёки ундан ортиқ кишини ифодаловчи исм (от) назарда тутилади.

2. Муфрад (бирлик) исмнинг охирига маълум белги-қўшимчалар илова қилиш билан исмнинг кўплик шакли ясалади.

Қай тарзда муфрад исмдан жамъ ясай оламиз?

Ушбу **صَالِح** - **فَاسِق** - **مُسْلِم** - **عَالِم** - **مُؤْمِن** каби муфрад исмлардан жамъ шаклини яшаш учун остки қоида бўйича амал қиламиз:



Муфрад исмларнинг охирига «وَنَ» ёки «يْنَ» қўшимчаларини илова қилиш билан, уларни жамъ шаклига айлантирамиз. Юқоридаги исмлар музаккар (эркак жинси) эди. Аммо **مُؤْمِنَةٌ** - **مُسْلِمَةٌ** - **صَالِحَةٌ** - каби муаннас (аёл жинси) исмлардан кўплик шаклини яшаш учун, дастлаб «ة» ни уларнинг охиридан олиб ташлаймиз, сўнгра «ات» ни уларнинг охирига илова қиламиз:

مُؤْمِنَاتُ: مؤمن + ات: مؤمنات
صَالِحَاتُ: صالح + ات: صالحات

218 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Машғулот: Остки жадвални кўрсатилган биринчи намунага қараб, тўлдилинг.

Муаннас кўплик	Муаннас бирлик	Музаккар кўплик	Музаккар бирлик
الصَّالِحَاتِ	الصَّالِحَةِ	الصَّالِحُونَ - الصَّالِحِينَ	الصَّالِحِ
			الْفَاسِقِ
			الْحَافِظِ
			الْمُسْلِمِ
			التَّائِبِ
			الْحَقِيقِ
			الْمُسْتَغْفِرِ
			الْعَايِدِ
			الظَّيِّبِ
			الْكَافِرِ

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Аллоҳнинг вилояти

Вилоят ва йўлбошчилик фақат Аллоҳга хос

Борлиқни тадбир ва идора қилиш унинг Яратувчиси, яъни Аллоҳ таолонинг қўлида эканини ва Ундан бошқа ҳеч ким мавжудотларга, жумладан инсонларга раҳнамолик ва йўлбошчилик қилишга лойиқ эмаслигини ўрганиб олдик. Ҳа, шубҳасиз, Аллоҳ субҳонаҳу ва таоло бизнинг Валий ва Йўлбошчимиздир. Зеро, У ҳам бизларни яратди ҳам биз инсонларнинг кундалик ҳаётимиз Унинг қудратли қўлидадир. Шунга кўра, Ундан бошқа ҳеч ким зинҳор инсонга раҳнамолик ва йўлбошчилик қилишга сазовор эмас. Қуръони Карим Аллоҳдан бошқани ўзларига бошлиқ ва йўлбошчи қилиб олганларнинг бу ишлари ажабланарли эканини айтади:

﴿أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلَافًا فَالَّذِينَ هُوَ أَوْلِيَاءُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

Аллоҳ таолонинг солиҳ бандалари фақатгина қудратли ва меҳрибон Парвардигори каримнинг вилояти ва йўлбошчилигини қабул қиладилар:

﴿إِنَّ وَلِيََّ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ﴾

Шак-шубҳасиз, Аллоҳ таолонинг вилояти ва пешволигини қабул қилиш инсонни ёруғлик ва нур сари етаклайди:

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾

Шу боис, гарчи кофирлар зоҳирда ва сиртдан қараганда ўзларига Аллоҳдан ўзгани бошлиқ ва йўлбошчи қилиб олган кўринсалар-да, бироқ улар ҳомийсиз ва бошлиқсиз қоладилар:

﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَىٰ لَهُمْ﴾

Тавалло ва табаррога риоя қилишнинг зарурлиги

Билиш лозимки, агар бирор кимса Аллоҳ таолонинг вилоятини қабул қилмаса, шак-шубҳасиз, Шайтон ва унинг дўстлари ўша кимсага валий ва бошлиқ бўлиб олиб унинг устидан ҳукмронлик қилгайлар:

﴿إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾، ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاءَهُمُ الظَّالِمُونَ يُخْرِجُونَهُمْ مِّنَ الثُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ وَأَوْلِيَاءُكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

Аллоҳ таоло иймонли муслмонлардан Худо душманларининг вилояти, ҳаттоки ўзга динга эргашувчиларнинг вилояти ва йўлбошчилигини қабул қилмасликларини ҳамда уларнинг раҳнамолигини Аллоҳнинг вилояти билан ёнма-ён кўрмасларини қатъий шаклда истаган:

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾، ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ﴾، ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ﴾

Бунинг маъноси; «тавалло» (Аллоҳнинг вилояти ва йўлбошчилигини қабул қилиш) ва «табарро» (Аллоҳ душманларининг вилояти ва раҳнамолигидан йироқлашиш ва нафратланиш) демақдир.

Озод машқ: Билганингиздек, бу машқ ихтиёрий ва кўнгиллидир. Бироқ кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, остки машгулотларни таржима қиласиз, деб умид қиламиз.

Янги сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
билмадинг: لَمْ تَعْلَمْ дан ўзга нинг: مِنْ دُونِ ўрнига	۱. اَلَمْ تَعْلَمَ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ وَ مَلِكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيْرٍ (Бақара: 107)
тутса, тутади: يَتَّخِذُ зиён қилди: خَسِرَ зиён: خُسْرًا	۲. وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطٰنَ وَلِيًّا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرًا مُّبِيْنًا (Нисо: 119)
масхара, мазах: هُزُوا ўйин: لَعِبًا кофирлар: كُفَّارًا	۳. يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنََكُمْ هُزُوًا وَّلَعِبًا مِّنَ الَّذِيْنَ اٰوْتُوْا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَاَلْكَفٰرَ اَوْلِيَآءَ وَاَتَقُوْا اللّٰهَ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ (Моида: 57)
каби, сингари: كَ ўргимчак: عَنكَبُوْتِ тутди: اِتَّخَذَتْ	۴. مَثَلُ الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَوْلِيَآءَ كَمَثَلِ الْعُنْكَبُوْتِ اِتَّخَذَتْ بَيْتًا (Анкабут: 41)
энг нимжон, энг: اَوْهَنَ заиф уйлар: بُيُوْتِ нинг кўплиги билардилар: كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ	۵. وَاِنْ اَوْهَنَ الْبُيُوْتِ لَبِيْثَ الْعُنْكَبُوْتِ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ (Анкабут: 41)

222 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

<p>шафоатчи, شَفِيعٌ қўлловчи, оқловчи эслатма: تَتَذَكَّرُونَ оласизлар, эслайсизлар</p>	<p>٦. اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ... مَا لَكُمْ مِّنْ دُونِهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ (Сажда: 4)</p> <p>.....</p>
<p>истаса, истади: شَاءَ киритади, يُدْخِلُ дохил қилади</p>	<p>٧. وَتَوْشَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِن يُدْخِلُ مَن يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ يَ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِّنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ (Шуро: 8)</p> <p>.....</p>
	<p>٨. وَمَن يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن وَلِيٍّ مِّنْ بَعْدِهِ (Шуро: 44)</p> <p>.....</p>

32-Дарс

Пайғамбарлар ва ворисларнинг вилояти

Азиз Қуръон ўрганувчилар!

Дастлаб дарс оятларини бир марта диққат билан ўқинг.
Сўнгра, сизга таниш бўлган ва маъносини билганингиз
ибораларни (+) кўрсатгичи билан белгиланг.

1. قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ
(Оли Имрон: 32)

2. وَجِئْتُمْكُمْ يَا بَنِي مَن رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
(Оли Имрон: 50)

3. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ
(Нисо: 59)

4. وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ
(Нисо: 64)

5. وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا
(Нисо: 75)

6. إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ
(Моида: 55)

(Нур: 56) وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

(Ахзоб: 6) ۸. أَلَمْ يَأْتِ الْوَلِيَّ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ وَأُمَّهَاتُهُمْ

(Муҳаммад: 33) ۹. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

(Тағобун: 12) ۱۰. وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

Таниш ва янги сўзларнинг жадвали

Таниш ва янги сўзларнинг маъносини ўқиб ўрганиб, уларни хотирангизда сақланг.

Маънолар	Янги сўзлар		Маънолар	Таниш сўзлар	
беринг	آتُوا	۱	аёллар, хотинлар, завжалар	أَزْوَاج	۱
қилгин, айла	اجْعَلْ	۲	амаллар, ишлар	أَعْمَال	۲
тўқис адо этинг, барпо қилинг	أَقِيمُوا	۳	амр, буйруқ, фармон, иш	أَمْر	۳
оналар	أُمَّهَات	۴			
агар, агарчи	إِنْ	۵			
ўзлар, жонлар, шахслар	أَنْفُس	۶			
ҳақдироқ, сазоворроқ, устунроқ	أَوْلَى	۷			
эгалар, моликлар	أَوْلَى - أَوْلُوا	۸			
етказиш	بَلَّغْ	۹			
юз ўғирдилар, юз ўғиринг	تَوَلَّوْا	۱۰			
юз ўғирдингиз	تَوَلَّيْتُمْ	۱۱			
келтирдим	جِئْتُ بِـ	۱۲			
ботил қилмангиз, пучга чиқармангиз	لَا تَبْطِلُوا	۱۳			
назди, ҳузури, ёни	لَدُنْ	۱۴			
севади, яхши кўради	يُحِبُّ	۱۵			
итоат қилинади, бўйин сунилади	يُطَاعُ	۱۶			

Машқлар ва саволлар

Биринчи машқ: Қуйидаги машқларда тўғри жавобларни топиб белгиланг.

А. Қайси маъно тўғри?

۱. اَمَهَات - اَنْفُسُهُمْ - اَزْوَاج:

- а) она – ўз – аёл
- б) оналар – ўзлар – завжалар

۲. اَجْعَلْ - اَتُوا - اَقِيْمُوا:

- а) қилинг – беринг – барпо қилинг
- б) айла – беринг – тўқис адо этинг

۳. تَوَلَّوْا - تَوَلَّيْتُمْ - لَا تُبْطِلُوْا:

- а) юз ўтиринг – юз ўтирдингиз – пучга чиқармангиз
- б) юз ўтирдилар – юз ўтирасиз – ботил қилмангиз

۴. بَلَّغْ - لَدُنْ - اُوْلُوْا:

- а) етказиш – хузури – эгалар
- б) етказди – назди – молик

۵. يَطَّاعٌ - يُحِبُّ - جُنْتُ بِ:

- а) бўйин сунди – яхши кўрди – келдим
- б) итоат қилинади – севади – келтирдим

Б. Қайси ибора, тўғри жавобдир?

1. Итоат қилингиз Аллоҳга ва бўйин сунингиз Расулга, демак, агар юз ўгирсангиз.....:

□ (الف) قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا...

□ (ب) أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ...

2. Шундай кишиларки, тўқис адо этадилар намозни ва берадилар закотни:

□ (الف) الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

□ (ب) أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَأَتُوا الزَّكَاةَ

3. Ва қилгин биз учун (Ўзинг) ҳузурингдан йўлбошчи:

□ (الف) وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا

□ (ب) وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وِيَاءً

4. Демак, пайғамбаримиз зиммасида фақат ошкор етказишдир:

□ (الف) إِنَّمَا عَلَيَّ رِسُولَتَا الْبَلَاغِ الْمُبِينِ

□ (ب) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ

5. Демак, агар юз ўгирсангиз, бас, албатга, Аллоҳ яхши кўрмайди кофирларни:

□ (الف) فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَيَّ رِسُولَتَا الْبَلَاغِ الْمُبِينِ

□ (ب) فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

Иккинчи машқ: Ҳар бир иборанинг тўғри маъносини белгиланг.

١. اَلَّتَّيْ اَوَّلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ

□ а) Аввалги пайғамбар уларнинг ўзидандир

□ б) Пайғамбар ҳақдироқдир мўъминларга уларнинг ўзларидан (кўра)

۲. إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا

- а) Сизларнинг йўлбошчингиз фақатгина Аллоҳ ва Унинг элчиси ва иймон келтирганлардир.
- б) Албатта, сизларнинг бошлигингиз Аллоҳ ва Пайғамбар ва шундай кишилардирки, унга иймон келтирадилар.

۳. وَجِئْتَكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ

- а) Ва келдим сизларга белги-оят сифатида Парвардигорингиздан токи, Аллоҳдан кўрқингиз.
- б) Ва келтирдим сизларга белги-оятни Парвардигорингиздан, демак, Аллоҳдан кўрқингиз.

۴. فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

- а) Демак, агар юз ўгирсангиз, бас, Бизнинг пайғамбаримиз зиммасига фақат ошкора етказишдир.
- б) Демак, агар юз ўгирсалар, бас, албатта, Пайғамбар зиммасида ошкора хабар етказиш йўқ.

۵. وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

- а) Ва итоат қилинг Пайғамбарга токи, амалларингиз ботил бўлмасин
- б) Ва бўйсунинг Пайғамбарга ва (Пайғамбарга итоатсизлик қилиш билан) ботил қилмангиз амалларингизни

Учинчи машқ: Қуйидаги бирикма ва қисқа ибораларни таржима қилинг.

Ўзбекчага таржима	Қуръоний иборалар	Қатор
	وَأَجْعَلْ لَنَا	۱
	مِن لَّدُنكَ نَصِيرًا	۲
	الَّذِي أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ	۳
	أَرْوَاحَهُمْ وَأَمْهَاتُهُمْ	۴
	إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ	۵
	إِلَّا لِيُطَاعَ	۶
	وَحِثُّكُمْ بِآيَةٍ	۷
	فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا	۸
	فَإِن تَوَلَّيْتُمْ	۹
	فَأِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا	۱۰
	الْبَلَاغُ الْمُبِينُ	۱۱
	وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ	۱۲
	لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ	۱۳
	وَأُولَى الْأَمْرِ مِنكُمْ	۱۴

Тўртинчи машқ: Бўш ўринларни кўрсатилган сўзлар ва оятларнинг маъноларидан фойдаланиб тўлдилинг:

وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ - فَاتَّقُوا اللَّهَ - هُوَ مَوْلَاهُ - أَطِيعُوا اللَّهَ - سُلْطَانًا نَّصِيرًا - اتَّبِعُوهُ
 ۱. وَأَجْعَلْ لِي مِنْ لَّدُنكَ

Ва қилгин мен учун (Ўз) хузуригдан қатъий далил ва ёрдамчи
 ۲. إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ.....وَأَطِيعُونَ.

Албатта, мен сизлар учун омонатли пайғамбарман, демак, Аллоҳдан қўрқингиз ва менга бўйсунингиз.

230 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

۳. إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ وَهَذَا النَّحْيُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ

Албатта, одамларнинг энг ҳақлиси Иброҳимга унга эргашганлар ва бу Пайғамбар ва иймон келтирганлар ва Аллоҳ мўъминларнинг йўлбошчисидир.

۴. فَإِنَّ اللَّهَ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ

Демак, албатта, Аллоҳнинг Ўзи унинг ҳомийсидир ва Жаброил ва солиҳ мўъминлар ҳам.

۵. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ

Эй иймон келтирганлар, итоат қилинг Аллога ва итоат қилинг Пайғамбарга ва ўзларингиздан (бўлган) иш эгаларига.

Бешинчи машқ: Азиз Қуръон ўрганувчилар, дарснинг матнида келтирилган ўнга Қуръон иборалари ва оятларини алоҳида ва сўзма-сўз таржима қилинг.

Қуръони Карим тили

Кўпликнинг турлари

Остки сўзларга диққат қилинг:

- *بُيُوت* сўзи *بَيْت* нинг кўпли,
- *مَوْتَى* калимаси *مَيِّت* нинг кўплиги,
- *أَوْلِيَاءَ* сўзи *وَلِي* нинг кўпли
- *شَيْطَانَ* калимаси эса *شَيْطَانٍ*нинг кўплигидир.

Ушбу калималар (*بُيُوت* - *أَوْلِيَاءَ* - *مَوْتَى* - *شَيْطَانَ*) нинг ҳаммаси жамъ (кўплик) шаклидадир, бироқ уларда кўпликнинг (وَنَ - يَنَ - ات) белги-қўшимчалари кўзга кўринмайди. Бундан ташқари, уларнинг муфрад (бирлик) шакли ҳам барҳам топган. Масалан; «*بُيُوت*» калимаси «*بَيْت*» нинг кўплик шакли бўлиб, бир «*و*» ҳарфи «*بَيْت*» нинг иккинчи ҳарфидан кейин илова қилинган.

Қоидага бўйсунмаган бу турдаги кўпликка «*жамъул-мукассар*», яъни *синиқ кўплик* дейилади.

Қоидага бўйсунган, яъни ўттиз биринчи дарсда ўрганиб олганимиз (وَنَ - يَنَ - ات) белги-қўшимчалари билан ясаладиган кўпликка «*жамъус-солим*» *тўғри кўплик* дейилади. Демак, қуйидаги кўплик турларини эсда тутинг.

Тўғри кўплик;

1. Музаккар, масалан: *مُؤْمِنُونَ - مُؤْمِنِينَ*

Кўплик турлари

2. Муаннас, масалан: *مُؤْمِنَاتٍ*

Синиқ кўплик; масалан: *مَوْتَى - شَيْطَانٍ - أَنْبِيَاءَ*

232 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Биринчи машғулот: Остки сўзларга диққат қилиб, турдош калималарнинг бирлиги ва синиқ кўплигини кўрсатилган намуна бўйича жаadwalга ёзинг.

مَوْتَى - شَيَاطِين - أَنْبِيَاء - أَزْوَاج - نَحْيٍ - كُفَّار - زَوْج - رُسُل - مَيِّت - أَوْلِيَاء - رَسُول - شَيْطَان - وَلِي - كَافِر - أَمْوَات

Мукассар кўплик	Бирлик	Қатор
مَوْتَى	مَيِّت	۱
		۲
		۳
		۴
		۵
		۶
		۷

Иккинчи машғулот: Ўттиз бир ва ўттиз иккинчи дарснинг ўнта Қуръоний ибораларидаги тўғри ва синиқ кўпликаларни ёзинг.

Қуръони Карим таълимотлари билан танишамиз

Пайғамбарлар ва ворисларнинг вилояти

Йўлбошчи ва раҳнамога бўлган эҳтиёж фитрий масала

Инсон ўзидаги фитрий истак-хоҳиш бўйича, уни саодатга етаклайдиган йўлбошчи ва раҳнамони излайди. Қуръони Карим илгариги умматларнинг тилидан ушбу истак ва эҳтиёжни шундай баён қилади:

﴿وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا﴾

Пайғамбарлар ва ворисларга итоат қилмоқ Аллоҳга итоат қилишдир

Ўттиз биринчи дарсда айтиб ўтилганидек, йўлбошчилик ва раҳнамолик қилиш бутун борлиқни яратган ва оламларнинг парвардигори бўлган Аллоҳ таолога хосдир. У инсонларнинг ҳидояти учун Ўзининг энг пок ва солиҳ бандаларини Ўзининг халифаси ва ўринбосари сифатида танлаб, уларни одамлар томон йўллаган. Бу йўлбошчилар ва раҳнамолар ҳамон пайғамбарлар ҳамда уларнинг ворислари ва ўринбосарларидир. Демак, маълум бўладигани, пайғамбарлар ва уларнинг ворисларига бўйсунуш айнан Аллоҳнинг фармонига бўйин эгиб, Унга итоат қилмоқ демакдир:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾

Ҳикмат эгаси бўлган Аллоҳнинг одамларга ер юзидаги Ўз халифа ва ўринбосарларига эргашишни буюрмоғи Унинг фазлу марҳаматидан бўлиб, одамлар бундай эргашиш ва бўйсунушдан наф кўргайлар. Зеро, пайғамбарлар ва уларнинг ворисларига эргашиш Аллоҳнинг раҳмати одамларга ёғилишига боис бўлади:

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

Агар бирор шахс Аллоҳ таолога иймон ва эътиқоди бўлса-ю,

бирок Аллоҳ ва Унинг Расулига итоат этмаса, ўзининг қилган эзгу амалларини ботил ва пучга чиқариб, Аллоҳнинг раҳматидан маҳрум бўлиши турган гап:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ﴾

Аллоҳ таоло йўллаган пайғамбарларнинг вазифаси одамларга Худонинг йўл-йўриқ ва кўрсатмаларини баён этиб, уларга дунё ва охирада нажот йўлини кўрсатишдан иборат. Шунга кўра, кимки уларнинг фармонидан бўйин товласа, ўзига зулм қилган бўлади:

﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾، ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ لَا يَجِبُ الْكَافِرِينَ﴾

Аллоҳнинг энг юксак халифаси ва ўринбосари

Ер юзидаги Аллоҳнинг энг афзал ва юксак халифаси сарвари олам Муҳаммад Мустафо (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам) дирлар. Ул ҳазратнинг ҳақиқий ворис ва ўринбосарлари эса Али (алайҳис салом) ва ул зотнинг наслдан бўлган ўн бир имом ва пешво бўлиб, Қуръони Каримда улар «أُولَى الْأَمْرِ» деб, тилга олинганлар ва биз шиалар ул зотларнинг вилоят ва пешволикларини қабул қилиб ва улар кўрсатган хидоят йўлидан бориб, инсоний такомил топиш йўлида қадам ташлаётганимиз билан фахрланамиз:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾

Ушбу ояти карима;

﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾

Барча шиа муфассирларининг ва кўпгина аҳли суннат тафсирчи олимларининг гуволик беришича, мўъминлар амири Али (алайҳис салом) шаънларига нозил бўлган.

Озод машқ: Қуръони Карим оятларини таржима қилишга кўпроқ иштиёқи ва тайёргарлиги бўлган азиз Қуръон ўрганувчилар қуйидаги машқларни кўрсатилган сўзларнинг маъносидан фойдаланиб, таржима қилсинлар.

Янги сўзлар	Қуръоний иборалар ва оятлар
<p>қилгувчи: جَاعِلٌ етади, эришади: لَا يَتَأَلَّ</p>	<p>۱. قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَتَأَلَّ عَهْدِي الظَّالِمِينَ (Бақара: 124)</p> <p>.....</p>
<p>яхши: كُنْتُمْ مُحِبُّونَ кўрсангиз токи яхши: يُحِبُّ кўрсин гуноҳлар: ذُنُوبٌ</p>	<p>۲. قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (Оли Имрон: 31)</p> <p>.....</p>
<p>оқади: تَجْرِي ости, таги: تَحْتِ анҳорлар, أَنْهَارٌ дарёлар саодат, ютук: قُورٌ</p>	<p>۳. وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْقُورُ الْعَظِيمُ (Нисо: 13)</p> <p>.....</p>
<p>итоат этса: يُطِيعُ неъмат берди: أَنْعَمَ ўта тўғри: صِدِّيقِينَ сўзлилар, ростгўйлар шаҳидлар: شُهَدَاءُ</p>	<p>۴. وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ (Нисо: 69)</p> <p>.....</p>

<p>أَيَّمَةً: نِينِجِ إِمَامٍ كُؤِطْلِيغِي يَهْدُونَ: ҲИДОЯТ қиладилар فَعَلٌ: БАЖАРМОҚ, қилмоқ</p>	<p>٥. وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ (Анбиә: 73)</p> <p>.....</p>
<p>فَأَزَّ: саодатга эришди, ютуққа эришди, зафарга эришди</p>	<p>٦. وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا (Ахзоб: 71)</p> <p>.....</p>
<p>يُسْأَلُ: сўрайди, талаб қилади</p>	<p>٧. قَالَ يَا قَوْمِ أَتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ * اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ (Ёсин: 20-21)</p> <p>.....</p>
<p>ظَهِيرٌ: мададкор, ёрдамчи, суянчиқ</p>	<p>٨. فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ (Таҳрим: 4)</p> <p>.....</p>

Сўзларнинг алифбо тартибидаги мундарижаси

Дарс	Маънолар	Сўзлар
32	беринг	أَتُوا
22	бердик, ато этдик	آتَيْنَا
19	охират	آخِرَةٌ
23	бошқалар	آخِرِينَ
22	Одам пайғамбар	آدَمَ
22	хонадон, сулола	آلَ
24	иймон келтиринг	آمِنُوا
20	иймон келтирдилар	آمَنُوا
17	оят-мўъжиза, белги	آيَةٌ
17	оят-мўъжизалар, белгилар	آيَاتٍ
29	ми, савол юкламаси	أَ
22	ота	أَبُ

Дарс	Маънолар	Сўзлар
22	Иброҳим (а)	إِبْرَاهِيمَ
22	ўғил	إِبْنٍ
26	эргашди	إِتَّبَعَ
22	эргашдилар	إِتَّبَعُوا
31	тутдилар, ушладилар	إِتَّخَذُوا
21	тақволи бўлинг, қўрқингиз	إِتَّقُوا
21	йироқлашинг, четланинг	إِجْتَنِبُوا
32	қилгин, айла	إِجْعَلْ
23	ҳаммалари, барчалари	أَجْمَعِينَ
24	ягона, ёлғиз, битта	أَحَدٌ
27	яхшироқ, гўзалроқ, энг яхши, энг гўзал	أَحْسَنَ

Дарс	Маънолар	Сўзлар	Дарс	Маънолар	Сўзлар
24	Расулдуллоҳ исмлари	أَحْمَدُ	17	ном, исм	إِسْمٌ
17	алмашиб туриш, хилма-хиллик	إِخْتِلَافٌ	22	ўрнак, намуна	أُسْوَةٌ
27	ихтилоф қилдилар	اِخْتَلَفُوا	31	аҳллар, эгалар, ёрлар	أَصْحَابٌ
22	олдик	أَخَذْنَا	22	танлади	إِصْطَفَى
23	чиқар, олиб чиқ	أَخْرَجَ	21	итоат қилинг, бўйсунинг	أَطِيعُوا
21	оға, биродар оғайни	أَخُو - أَخِي - أَخَا - أَخ	25	ибодат қил, сиғин	أَعْبُدْ
21	пайтда, вақтда	إِذْ	19	ибодат қилинг, сиғининг	أُعْبُدُوا
22	эсла, ёдга ол	أَذْكُرْ	30	берди, ато этди	أَعْطَى
23	эсланг, ёдга олинг	أَذْكُرُوا	32	амаллар, ишлар	أَعْمَالٌ
25	изн, рухсат	إِذْنٌ	29	паноҳ сўрайман	أَعُوذُ
24	юборди	أَرْسَلَ	23	ғарқ қилдик	أَغْرَقْنَا
21	юбордик	أَرْسَلْنَا	28	тўкис адо этдилар, барпо қилдилар	أَقَامُوا
17	ер	أَرْضٌ	27	тўғрирок, энг тўғри, энг мустаҳкам	أَقْوَمٌ
32	аёллар, хотинлар, завжалар	أَزْوَاجٌ	32	тўкис адо этинг, барпо қилинг	أَقِيمُوا
18	кечирим сўра, мағфират сўра	اسْتَغْفِرْ	29	кўпчилик, аксарият	أَكْثَرٌ
18	кечирим сўранг, мағфират сўра	اسْتَغْفِرُوا	18	илло, магар, дан бошқа, ўзга	إِلَّا
20	кечирим сўранг	اسْتَغْفِرُوا	29	огоҳ бўлингиз	إِلَّا
23	Яъқуб (а)	إِسْرَائِيلَ			

Дарс	Маънолар	Сўзлар
27	шундай кишики, шундай нарсаки, ган	الَّذِي
19	-ган, шундай кишики,шундай нарсаки,	الَّذِي
19	-ганлар, шундай кишиларки,	الَّذِينَ
17	тиллар	اللِّسَنَةَ
17	Аллоҳ, Худо, Тангри	اللَّهِ
17	ранглар	الْوَلَوَانِ
18	илоҳ, маъбуд	إِلَهِهِ
19	га, томонга	إِلَى
31	балки, ёки, ёхуд	أَمْ
32	амр, буйрук, фармон, иш	أَمْرٌ
30	хотиржамлик, омонлик, хавфсизлик	أَمْنٌ
32	оналар	أُمَّهَاتٌ
21	уммат, гуруҳ, миллат	أُمَّةٌ
21	ишончли, омонатли	أَمِينٌ
17	эканлиги, лиги	أَنَّ
32	агар, агарчи	إِنْ

Дарс	Маънолар	Сўзлар
17	албатта	إِنَّ
28	лиги, эканлиги	أَنَّ
23	пайғамбарлар	الرُّسُلِ
28	Инжил	الْإِنْجِيلِ
23	нажот бердик	أَنْجَيْنَا
21	огоҳлантир, қўрқит	أَنْذَرُ
25	нозил қилинди	أَنْزِلَ
25	нозил қилди, тушурди	أَنْزَلَ
21	нозил қилдик, туширдик	أَنْزَلْنَا
32	ўзлар, жонлар, шахслар	أَنْفُسٌ
24	эканлиги, лиги	أَنَّ
24	фақатгина, бундан ўзгача эмас	إِنَّمَا
26	вахий қилдик	أَوْحَيْنَا
28	улар, ўшалар	أَوْلِيَاكَ
19	дунё, биринчи	أَوْلَى
22	ҳақлироқ, сазоворроқ	أَوْلَى
32	эгалар, моликлар	أَوْلِيَ - أَوْلُوا

240 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Дарс	Маънолар	Сўзлар
31	бошлиқлар, йўл-бошчилар, дўстлар	أَوْلِيَاءَ (جمع وَكَل)
20	хидоят қил, бошла	إِهْدِ
28	эга, хонадон	أَهْل
30	иймон	إِيمَان
17	билан, га	بِـ
20	билан, га, сабабли воситасида	بِـ
27	хужжат, очиқ далил	بُرْهَانًا
26	башорат, хушхабар	بَشْرَى
24	башорат берувчи, хушхабар берувчи	بَشِير
26	дил кўзгулари равшан қарашлар	بَصَائِرَ
18	кўрувчи	بَصِير
21	йўлладик	بَعَثْنَا
24	сўнг, дан кейин, дан сўнг	بَعْد
32	етказиш	بَلَغَ
23	фарзандлар, ўғиллар	بَنِي
26	баён, баён қилувчи	بَيَّانٌ
22	уй	بَيْت

Дарс	Маънолар	Сўзлар
25	ўртасида, орасида	بَيْنَ
21	аниқ-равшан хужжатлар ошкор мўъжизалар	بَيِّنَات
ت ҳарфи		
27	баён қилувчи	بَيَّان
29	сақланасиз, тақводор бўласиз	تَتَّقُونَ
30	топасан сира топмассан	تَحِيدُ (لَنْ تَحِيدَ)
25	чиқарасан	تُخْرِجُ
17	тупроқ	تُرَاب
29	қайтариласизлар	تُرْجَعُونَ
25	раҳм қилинасиз	تُرْحَمُونَ
29	юксак ва буюқдир	تَعَالَى
25	ақл юргизасиз, ақл ишлатасиз	تَعْقِلُونَ
26	ушбу, бу, у	تِلْكَ
20	тавба қилинг, қайтинг	تُوبُوا
28	Таврот	تَوْرَاة
32	юз ўгирдилар, юз ўгиринг	تَوَلَّوْا
32	юз ўгирдингиз	تَوَلَّيْنٰكُمْ

Дарс	Маънолар	Сўзлар
ث ҳарфи		
23	сўнгра, сўнг, кейин	ثُمَّ
ج Ҳарфи		
32	келтирдим	جِئْتُ بِـ
30	жиҳод қилдилар, курашдилар	جَاهَدُوا
26	келди	جَاءَ
21	келтирдилар	جَاؤُوا بِـ
23	қилди, этди	جَعَلَ
23	қилдик, этдик	جَعَلْنَا
19	ҳамма, барча, жами	جَمِيعًا
ح ҳарфи		
27	сақловчилар, асровчилар	حَافِظُونَ - حَافِظِينَ
27	сўз	حَدِيث
22	яхши, гўзал, яхшилиқ	حَسَنَةٌ
24	ҳақ, тўғри	حَقٌّ
19	ҳукм, ҳукумат	حُكْمٌ
22	ҳикмат	حِكْمَةٌ
18	ҳикматли, ҳикмат эгаси	حَكِيمٌ

Дарс	Маънолар	Сўзлар
18	ҳамду сано, мақтов, олқиш	حَمْدٌ
222	ҳақдан тоймаган ҳаққа интилувчи	حَنِيفٌ
18	тирик	حَيٌّ
خ Ҳарфи		
24	сўнги, охирги	حَاتَمٌ
31	абадийлар, мангулар	خَالِدُونَ - خَالِدِينَ
18	хабардор, огоҳ	خَبِيرٌ
17	яратиш, яратмоқ, яратилиш	خَلَقَ
17	яратди	خَلَقَ
23	ўзга, бошқа, ўрнига	دُونَ
19	дин, жазо	دِينٌ
ذ Ҳарфи		
27	Қуръон, эслатма эсга олиш, эсда тутиш	ذِكْرٌ
17	у, ушбу	ذَلِكَ
ر Ҳарфи		
31	рукуъ қилувчилар	رَاكِعُونَ
18	парвардигор, рабб	رَبٌّ
24	эркаклар	رِجَالٌ

242 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Дарс	Маънолар	Сўзлар
17	борлиқ ато этувчи	رُحْمَن
24	раҳмат, марҳамат	رَحْمَةً
17	раҳмли	رَحِيم
29	ризқ, ризқ-рўзи	رِزْق
21	раҳматнинг кўплиги	رُسُل
21	элчи, пайғамбар	رُسُول
26	ризолик, розилик	رِضْوَان
25	Рамазон	رَمَضَانَ
18	шафқатли, ўта меҳрли	رُؤُوف
26	шак-шубҳа	رَيْب
26	шак-шубҳа	رَيْب
ز ҳарфи		
31	закот	زَكَاةً
س ҳарфи		
20	тасбиҳ айт, покла	سَبِّح
26	йўллар	سُبُل
20	тинчлик, омонлик, саломатлик, салом	سَلَامًا
23	хужжат, қатъий далил	سُلْطَان
17	осмонлар	سَمَوَات

Дарс	Маънолар	Сўзлар
22	номлади, атади	سَيِّئ
18	эшитувчи	سَمِيع
ش ҳарфи		
21	шоҳид, гувоҳ	شَاهِد
21	Шуайб пайғамбар	شُعَيْب
29	шафоат, қўллов	شَفَاعَةٌ
27	шифо, даво	شِفَاءً
17	қуёш	شَمْس
25	ой	شَهْرٌ
31	шайтонлар	شَيْاطِين
18	нарсa	شَيْء
س ҳарфи		
30	эзгу амаллар	صَالِحَات
31	солиҳлар	صَالِحِينَ
22	ростгўй, тўғрисиўз, ҳақгўй	صَادِق
19	йўл	صِرَاط
31	намоз	صَلَاةً
ض ҳарфи		
26	келтирдик, урдик	ضَرَبْنَا
ҳарфи ط		

Дарс	Маънолар	Сўзлар
21	туғён қилувчилар, ҳаддидан ошувчи	طَاغُوت
20	чиқиш	ظُلُوع
ظ Ҳарфи		
30	зулм, ситам	ظُلْم
23	қоронғиликлар	ظُلُمَات
ع Ҳарфи		
18	оламлар	عَالَمِينَ
18	нинг кўплиги	عِبَاد
25	банда, қул	عَبْد
31	душман, ёв	عَدُو
25	арабча, араб тили	عَرَبِي
29	арш, ҳукмронлик тахти	عَرْش
18	иззатли, енгилмас	عَزِيز
18	буюк, улуғ, улкан	عَظِيم
28	ўргатдим, таълим бердим	عَلَّمْتُ
20	га, устига, зиммасига	عَلَى
18	юксак, баланд мартабали	عَلَى
18	билувчи, доно	عَلِيم

Дарс	Маънолар	Сўзлар
22	Марям (а) отаси	عَمْرَان
30	қилдилар, бажардилар	عَمِلُوا
22	Исо пайғамбар	عِيسَى
غ Ҳарфи		
20	ботиш	عُرُوب
18	ўта мағфиратли, ўта кечирувчи	عَفُور
29	бошқа, дан ўзга дан бошқа	غَيْر
ف Ҳарфи		
20	демак, бас	فَـ
28	фосиқлар, итоатсизлар	فَاسِقُونَ
23	Фиръавн	فِرْعَوْنُ
28	ҳақ билан ботилни ажратувчи (Қуръон)	فُرْقَان
17	да	فِي
ق Ҳарфи		
21	деди, айтди	قَالَ
28	дедилар, айтдилар	قَالُوا
19	олдин, илгари	قَبْل
21	дарҳақиқат, муҳаққақ	قَدْ

244 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Дарс	Маънолар	Сўзлар
25	қадр, тақдир, белгилаш	قَدْر
18	қудратли, қодир	قَدِير
25	Қуръон	قُرْآن
24	айт, дегин	قُل
30	дил, қалб	قَلْب
17	ой	قَمَر
17	қавм, гуруҳ	قَوْم
28	айтилди, дейилди	قِيلَ
30	тўғри, рост, устувор, ҳақиқий	قِيَمًا
18	абдий турувчи, мустаҳкам	قِيَوْم
ك ҳарфи		
31	кофирлар	كَافِرُونَ
18	эди, -дир	كَانَ
22	эди, бор	كَانَتْ
20	сен, сени, сенга сендан	كَ - كَ - إِيَّاكَ
21	самовий китоб	كِتَاب
30	кўп	كَثِير - كَثِيرَةٌ
25	шунингдек	كَذَلِكَ

Дарс	Маънолар	Сўзлар
29	арзирли, улуғ	كَرِيم
27	кофир бўлдилар, куфр келтирдилар	كَفَرُوا
18	ҳамма, барча, ҳар	كُلَّ
17	сизнинг, сиз	كُم
25	эдиқ, дирмиз	كُنَّا
J ҳарфи		
17	учун, га	لِ
17	шубҳасиз, дарвоқе	لَا
18	йўқ, эмас	لَا
32	ботил қилмангиз, пучга чиқармангиз	لَا تُبْطِلُوا
23	қилиб олманг, тутманг	لَا تَتَّخِذُوا
32	назди, хузури, ёни	لَدُنْ
25	шояд, зора	لَعَلَّ
21	лекин, бироқ	لَكِنَّ - لَكِنْ
27	пайгида, вақтида	لَمَّا
28	ҳукм қилмади, ҳукм қилса	لَمْ يَحْكَمْ
30	аралаштирмадилар аралаштирмаганлар	لَمْ يَلْبَسُوا
28	агар, агарчи, гарчи	لَوْ

Дарс	Маънолар	Сўзлар
17	тун, кечкурун	لَيْل - لَيْلَة
م ҳарфи		
18	нарсa, нима	مَا
24	эмас, йўқ	مَا
25	нима	مَا
25	сенга нима билдирди?	مَا أَذْرِيكَ
22	бўлмаган эди, эмас	مَا كَانَ
19	эга, соҳиб	مَا لِكَ
25	муборак, баракотли	مُبَارَك - مُبَارَكَة
24	башорат берувчи, суюнчли хабар берувчи	مُبَشِّر
23	очик, равшан, аниқ	مُبِين
26	тақводорлар, тақволилар	مُتَّقِينَ - مُتَّقُونَ
26	мисоллар	مَثَل
30	яхши, эзгу иш қилувчилар	مُحْسِنِينَ مُحْسِنُونَ
24	Муҳаммад (саллаллоҳу алайҳи ва олиҳи васаллам)	مُحَمَّدٌ
23	холис қилинган	مُخْلِصًا
25	холис қилувчи	مُخْلِصًا

Дарс	Маънолар	Сўзлар
20	пайғамбарлар, юборилганлар	مُرْسَلِينَ
30	тўғри йўлга бошловчи	مُرْشِد
22	Марям (а)	مَرْيَمَ
19	тўғри	مُسْتَقِيم
22	мусулмон, итоаткор	مُسْلِم
22	мусулмонлар	مُسْلِمِينَ مُسْلِمُونَ
30	машриқ	مَشْرِق
30	мушриклар	مُشْرِكُونَ مُشْرِكِينَ
26	тасдиқловчи	مُصَدِّق
29	қайтиш	مَصِير
21	бирга, билан бирга	مَعَ
30	мағриб	مَغْرِب
19	мулк, ҳукмронлик	مُلْك
29	подшоҳ, ҳукмдор	مَلِك
23	ҳукмдорлар, подшоҳлар	مُلُوك
22	дин	مِلَّة
17	дан	مِنْ
19	ким, кимки, кимса кимлар, ҳар ким	مَنْ

246 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Дарс	Маънолар	Сўзлар
25	огоҳлантирувчилар	مُنذِرِينَ
31	ўликлар, мурдалар	مَوْتَى (جمع مَيِّت)
22	Мусо пайғамбар	مُوسَى
26	панд-насихат, ўғит, мавиъза	مَوْعِظَةً
31	сарвар, ҳомий, хожа	مَوْلَى
30	ҳидоят топувчи	مُهْتَدٍ (المُهْتَدِي)
30	ҳидоят топганлар	مُهْتَدُونَ مُهْتَدِينَ
22	аҳду паймон	مِيثَاق
27	ўлчов воситаси- мезон, меъёр	مِيزَانَ
17	мўъминлар, иймонлилар	مُؤْمِنِينَ مُؤْمِنُونَ
ن ҳарфи		
20	бизни, биз, бизнинг	نَا
31	олов, ўт, жаҳаннам	نَار
18	инсонлар, халқ	نَاس
22	пайғамбар	نَبِيٍّ
22	пайғамбарлар	نَبِيِّنَ - نَبِيُّونَ
27	биз	نَحْنُ
24	огоҳлантирувчи	نَذِير

Дарс	Маънолар	Сўзлар
25	нозил қилди, туширди	نَزَّلَ
27	нозил қилдик, туширдик	نَزَّلْنَا
20	ёрдам сўраймиз	نَسْتَعِينُ
31	насронийлар	نَصَارَى
22	насроний	نَصْرَانِي
29	ёрдамчи, қўмакчи	نَصِير
20	ибодат қиламиз, сиғинамиз	نَعْبُدُ
23	неъмат	نِعْمَةً
27	нозил қиламиз, туширамыз	نُنَزِّلُ
21	Нух пайғамбар	نُوح
23	нур, ёруғлик	نُور
17	кундуз	نَهَار
30	ҳидоят қиламиз	نَهْدِي
28	иймон келтирамыз	نُؤْمِنُ
و ҳарфи		
24	га қасам, га онт	وَ
17	ва	وَ
19	бир, ягона	وَاحِدٌ - وَاحِدَةٌ

Дарс	Маънолар	Сўзлар
29	кенг	وَاسِعٌ - وَاسِعَةٌ
29	бардавом, доимий мустаҳкам	وَاصِبٌ
28	она	وَالِدَةٌ
23	вазир, дастёр, қўмакчи	وَزِيرٌ
28	ваъда	وَعْدٌ
23	вакил, ҳимоячи, асровчи	وَكِيلٌ
19	йўлбошчи, бошлиқ дўст	وَكِيلٌ
28	ва ҳукм қилсин	وَأَلِيْحِكُمْ
ھ ҳарфи		
17	унинг, у	و - هُ
28	у, унинг (аёл жинси)	ها
23	Ҳорун пайғамбар	هَارُونَ
20	ҳидоят	هُدًى
30	ҳидоят қилди	هَدَى
19	бу	هَذَا - هَذِهِ
21	улар, уларнинг	هُمْ - هُمْ
23	улар (икки киши)	هُمَا
18	у	هُوَ

Дарс	Маънолар	Сўзлар
27	у (аёл жинси)	هِيَ
ى ҳарфи		
19	менинг, мен	ى
19	эй	يَا - يَا أَيُّهَا - أَيُّهَا
24	келади	يَأْتِي
26	эслайдилар, эслатма олсалар	يَتَذَكَّرُونَ
17	тафаккур қиладилар фикр юритадилар	يَتَفَكَّرُونَ
31	йўлбошчилик қилади, ёр бўлади	يَتَوَلَّى
32	севади, яхши кўради	يُحِبُّ
27	ҳукм қилади, ҳукм қилса	يُحْكِمُ
24	тирилтиради	يُحْيِي
26	чиқаради	يُخْرِجُ
31	чиқарадилар	يُخْرِجُونَ
29	яратади	يَخْلُقُ
27	тафаккур қилишлари, тадаббур қилишлари	يَذَبَّرُوا
26	икки қўл	يَدَى - يَدَا
24	муқаттаъа ҳарфлар	يُسْ

248 Қуръони Карим маъноларини ўрганиш дарслиги, 2-жилд

Дарс	Маънолар	Сўзлар
21	ҳукмронлик беради, ғолиб қилади	يُسَلِّطُ
19	хоҳласа, хоҳлайди	يَشَاءُ
30	адаштиради, адаштиради	يُضِلُّ - يُضِلِّلُ
32	итоат қилинади, бўйин сунилади	يُطَاعُ
29	ибодат қиладилар сиғинадилар	يَعْبُدُونَ
17	ақл юргизадилар ақл ишлатадилар	يَعْقِلُونَ
28	таълим беради, ўргатади	يُعَلِّمُ
29	биладилар	يَعْلَمُونَ
31	тўқис адо этадилар барпо қиладилар	يُقِيمُونَ
29	эга бўлади	يَمْلِكُ
24	ўлдиради, жонини олади	يُمِيتُ
24	вахий қилинади	يُوحَى
26	аниқ ишонадилар	يُوقِنُونَ
19	кун	يَوْمٌ
19	ҳидоят қилади	يَهْدِي
31	яхудийлар	يَهُودٌ

Дарс	Маънолар	Сўзлар
22	яхудий	يَهُودِيٌّ
31	берадилар	يُؤْتُونَ
29	беради	يُؤْتِي
30	иймон келтиради иймон келтирса	يُؤْمِنُ
25	иймон келтирадилар	يُؤْمِنُونَ